VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF

DIEL III

DER IZZERD HOOLTWOOLDE NI'JHOOLTWOOLDE

PHILOMÈNE BLOEMHOFF-DE BRUIJN EN YBE DUURSMA

VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF

DIEL III

DER IZZERD, HOOLTWOOLDE EN NI'JHOOLTWOOLDE

Philomène Bloemhoff-de Bruijn en Ybe Duursma

een uutgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Oosterwoolde, 1988

Disse uutgifte wodde wat de centeraosie angaot mit meugelik maekt deur een subsidie van de Perveensie Frieslaand.

* *De riegel* Veldnaemen van Stellingwarf *staot onder redaktie van Henk Bloemhoff en Philomène Bloemhoff-de Bruijn.*

CIP-GEGEVENS KEUNINKLIKE BIEBELTHEEK,
DEN HAAG

Veldnaemen.
Veldnaemen van Stellingwarf / onder red. van Philomène Bloemhoff-de Bruijn en Henk Bloemhoff.
Oosterwoolde: Stichting Stellingwarver Schrieversronte.
Ill. - SSR 49
Diel III: Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde / Philomène Bloemhoff-de Bruijn en Ybe Duursma.
Mit bi'jlaogen.
Mit lit.opg.
ISBN 90 6466 052 2
SISO 980.7 UDC 801.311 (492.71-21)
Trefw.: veldnaemen; Frieslaand.

SSR-49

Niks uut disse uutgifte mag opni'j drokt en/of eupenbaor maekt wodden op wat veur meniere dan ok, zonder dat daor schriftelik goedvienen van de schriever veur kregen is.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author.

© *1988, Ph. C. G. M. Bloemhoff-de Bruijn, Oosterwoolde*
en Y. Duursma, Der Izzerd
Verzorging kaorten: G. Lantinga, Wolvege
Omslagontwarp: Sietske A. Bloemhoff, Oosterwoolde
Drok: Van der Meer B.V., Oosterwoolde

ISBN 90 6466 052 2

Inleiding

Ph. Bloemhoff-de Bruijn

Sund in 1984 et twiede diel in de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf* verscheen, daor de veldnaemen van Donkerbroek in bespreuken wodden, is d'r wat et verzaemelen van zokke Stellingwarver naemen anbelangt weer hiel wat wark verzet.

De veldnaemekemmissie van de Stellingwarver Schrieversronte wodde uutbreid mit een stokmennig ni'je leden, wiels de meerste eren de hieltied drok doende bleven. Et gebied Oosterwoolde an de zunnckaante van de vaort-Langedieke-Appelsche tot an de Broggelaene wodde ofwarkt en ok et hiele gebied an de westkaante van Wolvege, wiels d'r op 't heden nog meensken an et wark binnen in Buil, Noordwoolde, De Fochtel, Oosterwoolde-noord, De Haule, Hooltpae en Wolvege.

Veur meer infermaosie over de opzet van et veldnaeme-onderzuuk kan hier volstaon wodden mit te verwiezen naor de Inleiding van diel I: Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop.

In de Inleiding van et twiede diel, over Donkerbroek dus, kowwe al schrieven dat et verzaemelwark in Der Izzerd en Hooltwoolde klaor was. De risseltaoten van dat wark, dat intied ok in Ni'jhooltwoolde daon is, bin in dit dadde diel van de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf* te vienen.

Dit boek het veur 'n belangriek pat et wark west van de heer Y. Duursma van Der Izzerd, boer indertied, en nog altied een kiebig verieningsman en liefhebber van historisch onderzuuk in zien kontreinen.

De veldnaemen van de drie dörpen Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde bin haost allegeer deur him vaastelegd. Duursma het een stokmennig meensken bi'j daele west om geweer te wodden wat veur naemen ze heur nog veur de geest haelen konnen, en hi'j het butendat opvraogd en dus in zien netisies angeven: de ligging van de stokken laand, bossies, vaorten, wegen, boerderi'jen en zo, biezunderheden over de grond, en ok wat hi'j of zien infermaanten mienden dat de betekenis van de naemen was. Daornaost het hi'j een riegeltien schriftelike bronnen uutpluusd, en daor is ok nog hiel wat uut kommen. De veurnaemsten bin de Benificiaal-Boeken, de stem- en floreenkohieren, et karkelik archief van Der Izzerd, notulen van de Veenpoolder van Der Izzerd en Hooltwoolde, een tal verkoopboekies, een boekien over de verhuring van hujlaand en verscheiden oolde kaorten. Butendat bleek d'r in et veldnaeme-archief van de Fryske Akademy ok nog hiel wat materiaol te zitten.

Alle naemen die zodoende bi'j mekeer gadderd binnen, kuj' in de alfabetische listen in heufdstok IV vienen.

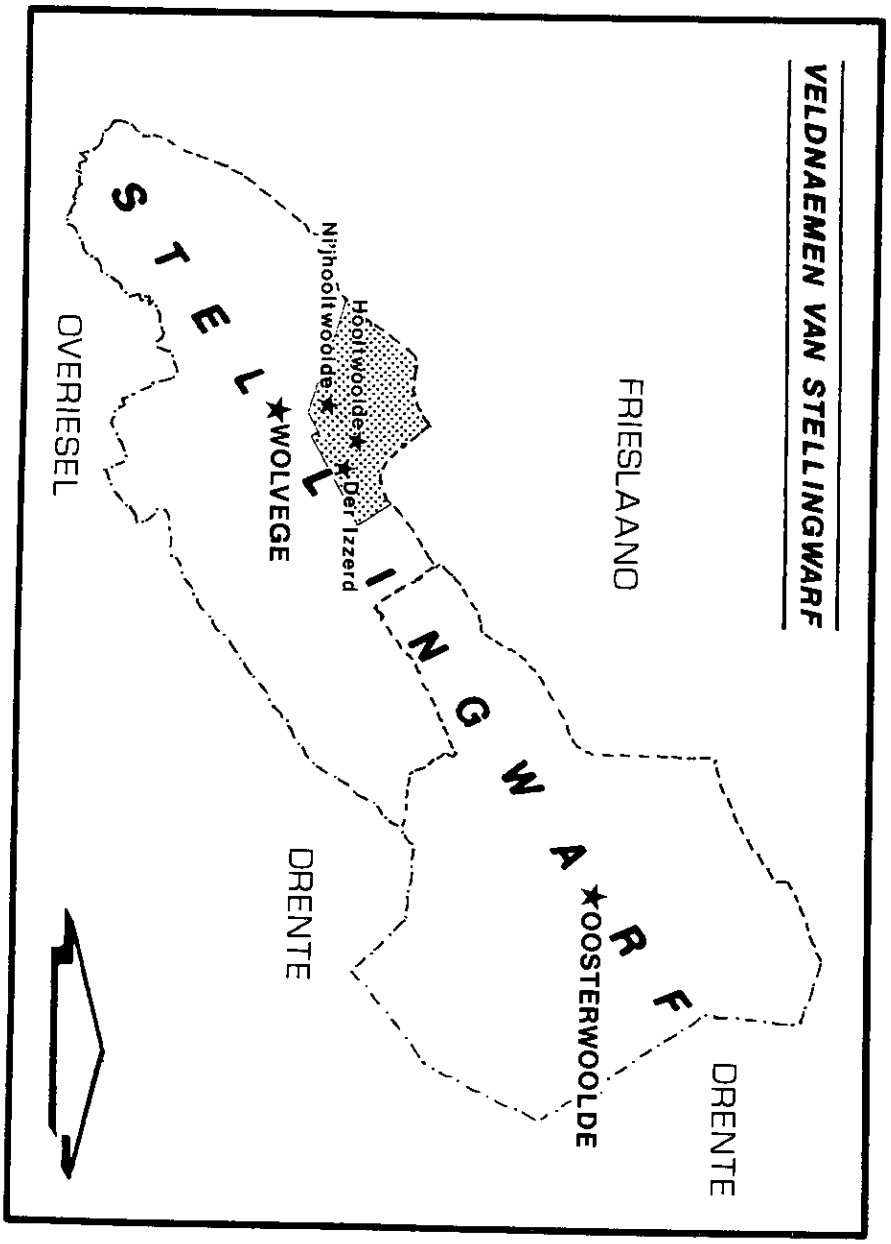
VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF
FRIESLAANO
DRENTE
OOSTERWOOLDE
STELLINGWARF
Hóoltwoolde
Der Izzerd
Nijhooltwoolde
WOLVEGE
DRENTE
OVERIESEL

feg. 1.

Deur tiedgebrek is et d'r dit keer niet van kommen de percieze uutspraoke van de naemen bi'j de meensken nao te gaon, en die dus ok in fonetisch schrift op te nemen. In vergelieking mit de veurige beide dielen vaalt ok op dat de nommers in de list ontbreken, liek as de naemelist op nommer, die we in diel II àl opneumen hadden. Et leek oons haandzemer, op een grote, losse kaorte aachterin drekt de naemen zels te zetten, en dus in 't vervolg niet meer mit nommers te warken.

Et lag veur de haand dat Duursma et eerste heufdstok (over de drie dörpen) schrieven zol. Zoas al eerder zegd is, hi'j is een liefhebber van de historie van zien omgeving, mar ok van de streekcultuur, wat o.e. blieken dot uut et feit dat hi'j saemenstelder is van de *Informatiegids over de dorpen Ter Idzard, Oldeholtwolde, Nijeholtwolde* en riegelmaotig in de dörpskraante schrift, schriever is van 'n stokmennig lezensweerdige historische bi'jdregen in *De Ovend,* et tiedschrift van de Stellingwarver Schrieversronte (daor hi'j ok bestuurslid van is), siktaores is van de Vereniging Historie Weststellingwerf e.o. en lid van de kemmissie van toezicht van de Stichting Âlde Fryske Tsjerken.

De typische naemkundige heufdstokken II en III bin veur mien rekening kommen, wiels an heufdstok IV deur Duursma en mi'j tegere warkt is.

Een woord van daank komt toe an Henk Bloemhoff, serie-redakteur en kenner van et Stellingwarfs veur zien op- en anmarkings en et kritisch deurnemen van de tekst. Daank ok an Pieter Jonker en Trijnie Gibcus die d'r veur zorgd hebben dat et manuscript zet is mit hulpe van de tekstverwarker: zonder heur inzet hadde dit boek d'r vaast en zeker now nog niet west.

Ok Geert Lantinga wil ik hier even numen: de man die altied bereid is om kaorten te leveren veur et veldnaemeperjekt van de Stellingwarver Schrieversronte, die ok feg. 1 veur dit boek tekend het en feg. 2 en 3 anleverde. Daank daorveur.

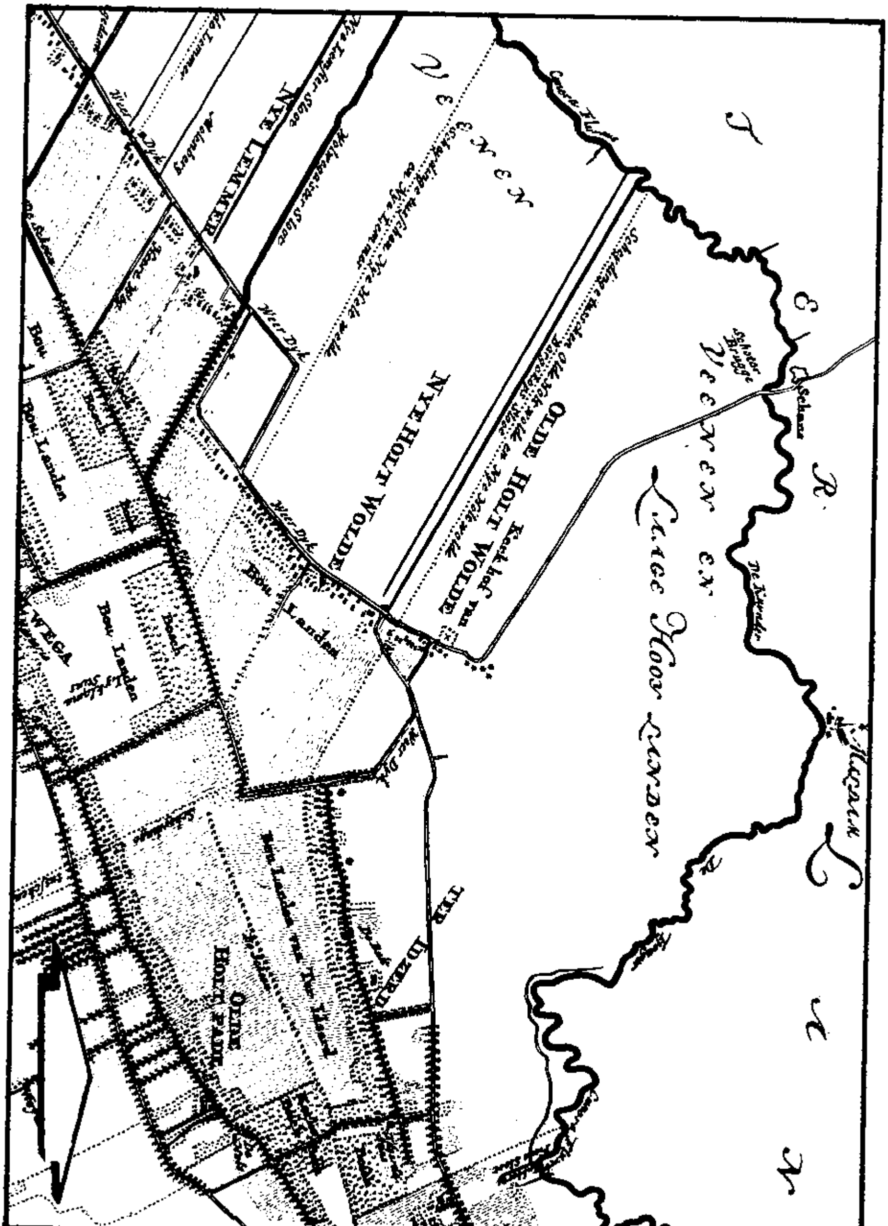

feg. 2. Uut: Schotanusatlas, 1718

HEUFDSTOK I

De drie dörpen

Y. Duursma

LIGGING EN BODEM

Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde liggen in de gemiente West-Stellingwarf: ze bin wat et verieningsleven anbelangt aenlik ien dörpsgemienschop. Veur alle drieje is de Tjonger of Kuunder de noordgreens en de Scheene de zuudgreens. Veur Der Izzerd is de oostgreens de greens mit Ni'jhooltpae, die even an de westkaante van de Scheenepolle ligt. De westgreens van Ni'jhooltwoolde is die mit Ni'jlaemer. De greenzen tussen de dörpen lopen wat vremd: een stokkien Hooltwoolde ligt nog an de Idzerdeweg (zie de losse kaorte aachterin dit boek).

De lanen van Der Izzerd leupen vrogger rechtstaandig van de Scheene naor de Kuunder, de lanen van Hooltwoolde staon schieve op 'e Karkeweg, de Hujscheene van vrogger en wat vanoolds de Miedweg was tot an daor now de Stelweg ligt, en haoks op 'e Weerdiek. De lanen van Ni'jhooltwoolde leupen in oolde tieden ok van de Scheene tot an de Kuunder, mar ze bin laeter deurkruusd deur de spoorlijn en deur Rieksweg 32. In 1985 wodde d'r een begin maekt mit et anleggen van de ni'je autoweg; die snidt now dwas deur de lanen van Hooltwoolde henne.

In de dadde iestied (Riss) is in dit gebied liem ofzet. Plaetselik kuj' dat soms binnen 40 cm vienen, mar et meerste zit zoe'n 1.20 m onder et mi'jveld. Deur et smulten van et ies in minder koolde tieden bin d'r hier en daor geulen in et liem uutsleten. Zo bin de Kuunder en de Lende ontstaon.

In de vierde iestied (Würm) het de omgeving die hier beschreven wodt niet mit ies bedekt west. Et was doe wel slim koold, dat de grond was de hieltied bevreuren. De wiend kon zien gang gaon. Zodoende is d'r nogal wat zaand versteuven, veural naor waor now de hogere zaandgrond is.

Et zaand dat in de stroomdallen van de Kuunder en de Lende te vienen is, het een wat aandere korrelvorm. Et is wat liemig en grofkorrelig; op sommige plakken hej' aenlik revierzaand. Dat komt deur et stromende waeter.

Nao de klimaatsverbetering die an et aende van de Würmiestied ontston, wodde de grondwaeterspiegel hoger, dat d'r kwam op legere plakken een dichte plaantegruui; de omstanigheden veur veenvorming wodden geunstig (Rappot veur de Ruilverkaveling Midden-Tjonger 1974).

Et perces van veenvorming het duzenden jaoren duurd, dat d'r ontston een veenlaoge die op pattie plakken wel meer as drie meter dikke wodde. Zo is et veengebied van Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde ontstaon.

Nao de middeliewen kwam et turfmaeken in de mode. Benaemens nao 1800 bin

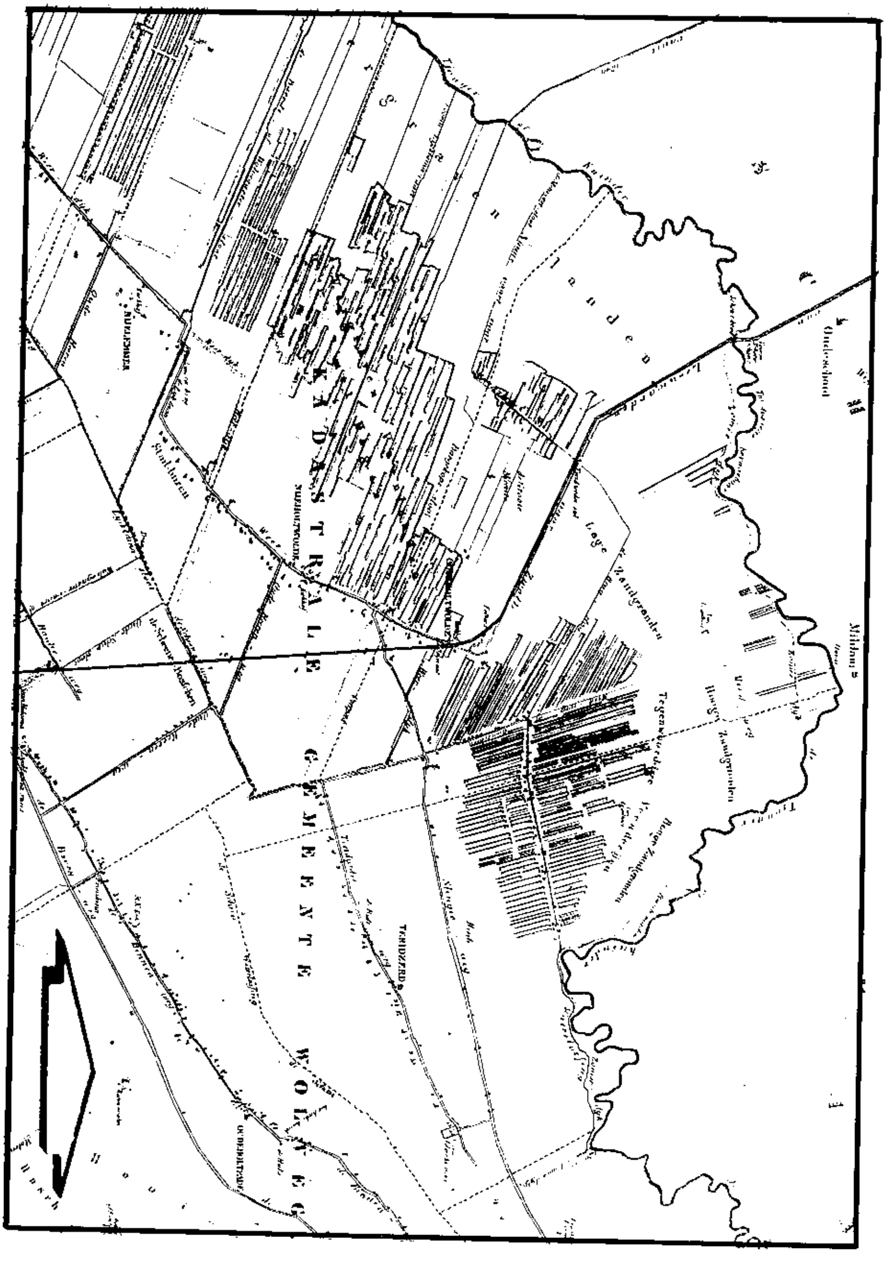

feg. 3. Uut: Eekhoff, 1850

d'r hiele grote lappen uutveend, en d'r bleven petgatten en haegen over. Die petgatten bin vlak nao 1900 weer anmaekt. De Veenpoolder van Der Izzerd en Hooltwoolde, et Waeterschop van Mildam-Ooldeschoot en et Waeterschop De Ontginning wodden opricht. Die drie poolders liggen in de drie dörpen daor we 't hier over hebben.

DER IZZERD

Der Izzerd ligt op een uutloper van et Drentse plateau en heurt bi'j de zaandgronden, al zit hier niet vule zaand. Et liem zit op sommige plakken nogal hoge, dat de bodem is niet botte deurlaotend. Op ere plakken zit et liem op 1 à 1.20 m diepe. Naor de kaante van de Tjonger uut gaot et om uutveende grond.

De Zanen, de naeme geft et al an, is een hoogte, al zit hier mar zoe'n 20 cm stienderig rood zaand. Et liem zit op dit stee beheurlik hoge. Dat is ok zo in et Weer, an de noordkaante van de Slingerweg.

An de zuudkaante van de Idzerdeweg wo'n de gronnen omdebi'j 1700 al anduded as de bouwlanen van Der Izzerd (zie feg. 2). Die gronnen hebben een dikke laoge bouweerde: iewen laank is hier dong op brocht uut de potstallen.

In 1717 wodde, neffens een karkeboek, in een huurkontrakt de volgende bepaoling opneumen: 'Ten II staet te noteren dat het viccarieland op de Ejdzard voor dit loopende jaer May 1717 is verhuurt aen Geert Anders voor de soa van vierenveertig caroli boven de schattinge onder de conditiën dat hij bij het verlaten een mudde bouwland tot greid off weidland sal laeten leggen ende dat de mes of dongh en al het stroo bij zijn vertrek op het land sal laten blieven'.

Uut de grieze ooldhied weg komt in 1320 inienend de naeme Ydserde te veurschien as de parochie Ydserde. De Stellingwarvers hebben dan spul had mit de bisschop van Utrecht, en niet zoe'n betien. De bisschop hadde een hiele riegel dörpen in de ban daon, en daor weren Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde ok bi'j (Oosterwijk 1972: 60). De karke van Der Izzerd was vrogger een kathelieke karke. Et gebouw van vandaege-de-dag is om 1500 henne bouwd. Et is wijd an Bonifatius (Benificiaal-boeken (1542-43)). Daoromme wodt d'r van uut gaon dat d'r veur 1500 al een karke west het. Vaeke weren et dan karken van hoolt en mit een rieten dak. Een ere reden om an te nemen dat d'r ok in eerdere tieden een karke staon het, is aenlik ni'jsies al geven: in 1320 was d'r ja al spraoke van de parochie Ydserde.

Der Izzerd hadde in 1600 al een schoele. Neffens een pachtbrief van 1639 wodde et hoffien dat bi'j et meestershuus heurde, verhuurd an ingezetenen veur 2 caroli en 10 stuivers. De schoele ston op 'e 'Schoolebrink'. Dat oolde gebouw is in 1922 ofbreuken, en et meestershuus is ofbraand. Dat d'r in 1600 al een schoele was, kwam deur de opkommende middenstaand. Die haandel hadde mos rekenen in staot wezen en een reken sturen kunnen. Der Izzerd hadde nogal wat van dit

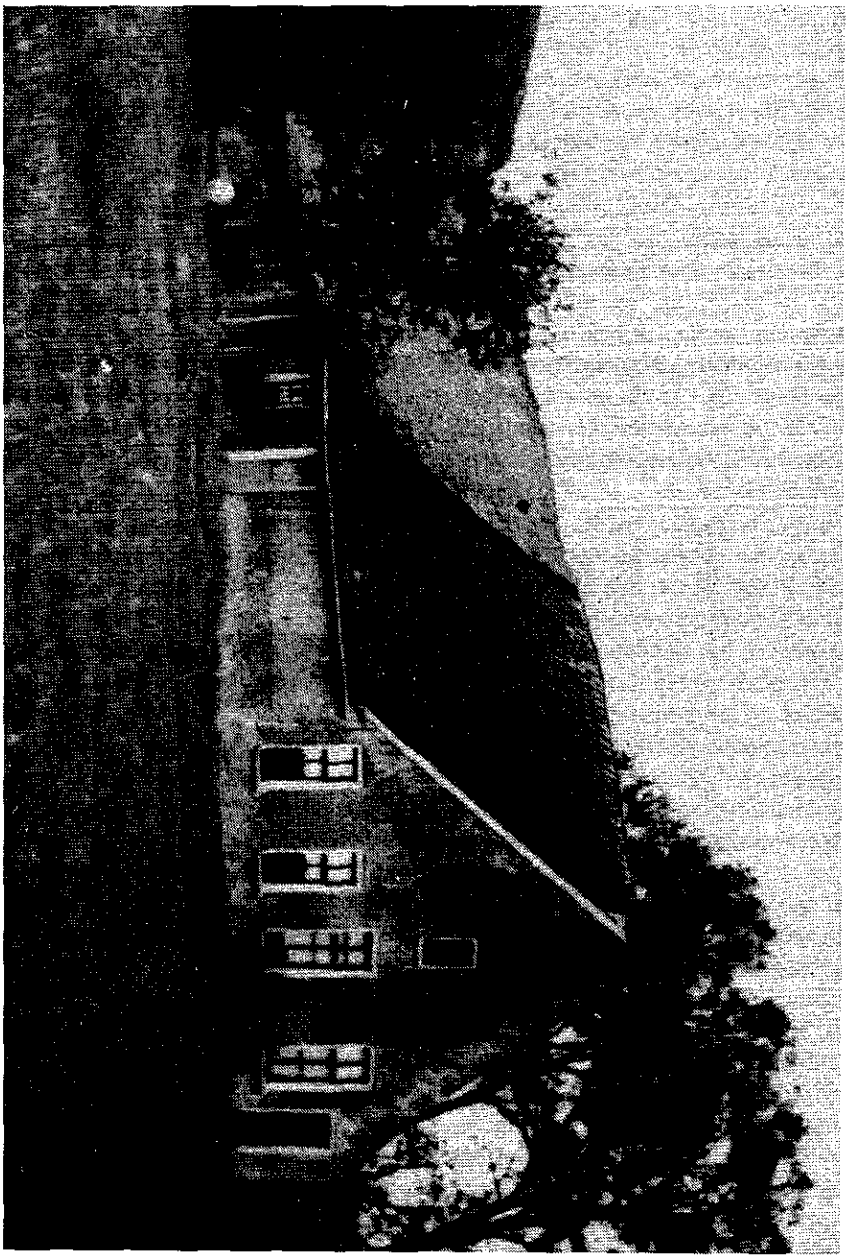

Disse plaetse ston op Der Izzerd (Idzerdeweg 76, daor now de gebr. De Vries wonen) mit de kop naor et westen.

soorte volk. Alle soorten beroepen koj' d'r vienen. Daordeur konnen de meensken heur aorig redden, en aarmoede kwam d'r niet vule veur.

De boerderi'jen weren eigen plaetsen, en dat bin ze now nog. Mar een stok of viere weren huurplaetsen. De verkaveling van 1738 (zie hiernao) geft et tal plaetsen an. Ze stonnen an de zuudkaante van een zaandweg (now de Idzerdeweg). Et laand van de boerderi'jen leup doe van de Scheene naor de Kuunder. Naor de kaante van de Scheene op hadden de boeren meerst bouwlaand, naor de kaante van de Kuunder eerst greide, dan heide - veural in et Weer an de noordkaante van de Slingerweg -, en meer naor de Kuunder leegachtig laand dat vaeke onder waeter ston. Haost alle plaetsen staon d'r now nog. Op nr. 11 wodt liekewel niet meer boerkt. Et laand is of an de ruilverkaveling, of an ere boeren verkocht die heur bedrief groter mackt hebben. De meerste boeren hebben een ligboxestal bouwd, en et tal koenen zit tussen de 80 en de 160 stoks.

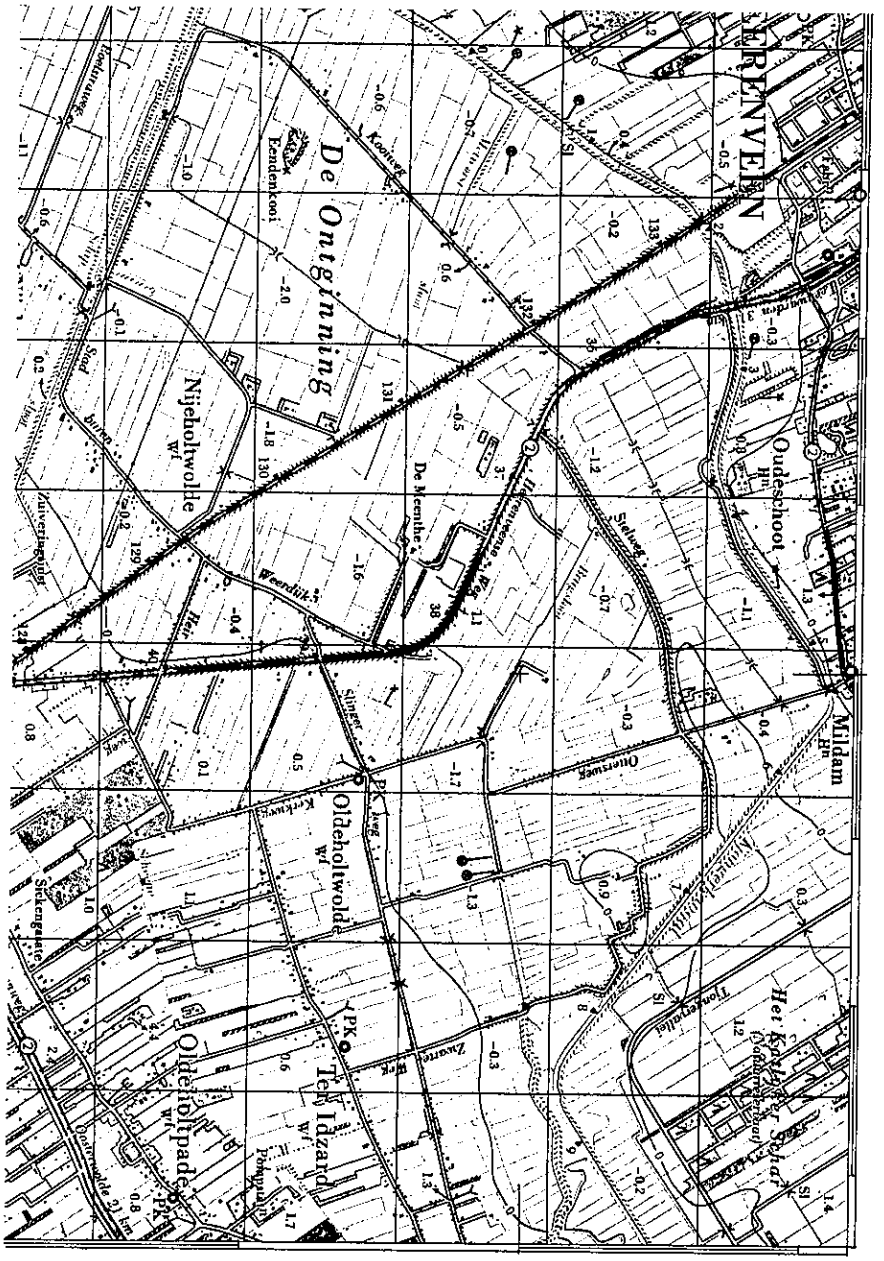

feg. 4. Topografische kaorte 1974. Opneumen mit goedvienen (van 2-12-1987) van de Topografische Dienst in Emmen.

VERKAVELING DER IZZERD 1738
(letterlik neffens de Floreenkohieren; zie veur de lengte van de roede Bouwer 1970: 28-33)

1.	Assuerus Terwisscha	Scheene tot Kuinder	16 voet + 80	roeden
2.	Claas Voet	„	33	„
3.	Duco van Haren	„	20	„
4.	Roelof Eisen	12 roeden zonder stem	40	„
5.	Harmen Frankena	„	27	„
6.	Hendrik Muurling	„	18	„
7.	Steffen Piers	„	18	„
8.	Viccarie	„	13	„
9.	Pastorie	„	22	„
10.	Jan Cornelis	„	23	„
11.	Hans Zacharias	„	14	„
12.	Diaconie Haske	„	11	„
13.	C. Terwisscha	„	10	„
14.	Jan Bosch	„	30½	„
15.	Faandrig Idzerda	„	14	„
16.	Jan Roelofs Nienhuis (Stelling)	„	16	„
17.	Jan Roelof Nienhuis	„	20	„
18.	Titus Terwisscha	„	16	„
19.	Jan Bosch	„	13½	„
20.	Roelof Hems	„	16½	„
21.	Broer Wigeri	„	13	„
22.	Broer Wigeri	„	13	„
23.	Broer Wigeri	„	16½	„
24.	Claas Ales Blinksma	„		
25.	Claas Ales Blinksma	„		
26.	Claas Ales Blinksma	„	25	„
27.	Duco van Haren	„	9	„
28.	Duco van Haren	„	11½	„
29.	Duco van Haren	„	15	„
30.	Duco van Haren	„	12	„

DE RIZZIGER STIENZE

De huzen van hoolt en de daeken van riet,
want pannen weren d'r niet.
Wegen en paeden vol modder en drek,
zo was 't in de stad in die tied.

Ellendige hutten an hokken geliek,
veur meensken van onvri'je staand.
Op inkelde plakken een groot, stark kestiel,
zo was 't in die tied op et laand.

(Vertaeling van een gedicht uut "Historische Wandelingen door Friesland" van J. Hepkema)

Zo het Der Izzerd d'r in 1500 vermoedelik ok uutzien, want op et oostaende van et dörp, in de bocht van een zaandweg, ston an et aende van de Middeliewen een starke stienze. Die stienze was vanof Hooltpae alliend over een zaandpad beriekber. Dat pad is d'r gedieltelik nog, dikke iekebomen getugen d'r nog van.

In et laest van de vuuftiende ieuw bouwde een zekere Haicon, die uut Frieslaand kwam, hiere die starke stienze. Frieslaand wodde in die daegen teisterd deur de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Haicon het daor grif et nocht of had en zocht een rustiger plak om te wonen. Hi'j kwam op 'e Rizzerd te lane. Daor was doe een protte bos en een boel wild. D'r weren zels nog wolven! Die weren d'r trouwens in laeter jaoren ok nog wel. In een oold karkeboek van Der Izzerd uut 1738 staot te lezen dat an Mettien Martens, wedevrouw van Hans Jurriëns, vuuf Caroli-guldens betaeld wodde "weegens verweerdinge voor des dorpe Idsert gevallen op de wolvejagt".

Mar om weer op 'e stienze weeromme te kommen, et moet een robuust gebouw west hebben. D'r leup een grachte omme henne, daor een ophaelbrogge over lag. Een gedielte van de grachte kuj' nog zien, hi'j lopt evenwiedig mit de Idzardaweg. De stienze was op een veilig plak bouwd, van et noorden uut was niet vule geveer te verwaachten, want daor haj' de Kuunder en et vene. Van de kaante van Berkoop kwam d'r wel geveer! Dat dee blieken doe op 25 november 1514 de stienze belegerd wodde deur Gelderse soldaoten die him doe in de braand steuken hebben. D'r wodt wel beweerd dat d'r een geheime vlochtgang west hebben moet. An de oostkaante van de stienze ligt een stok laand dat now nog de Kelderbos nuumd wodt. In dit stok laand, dat doedertieden bos was, zol die gang uutkommen moeten hebben.

De stienze moet twie keer in zien bestaon ofbraand wezen, de laeste keer op 25 april 1927. Joseph Ekkelboom woonde d'r doe. D'r wodde indertied praot van

Et laandhuus (ofbraand in 1927) dat in 1750 op et plak van de Stienze bouwd is

kwaodwillighied, een feit is dat Ekkelboom mit de noorderzunne vertrokken is en een borg veur de schuld opdri'jen leut.

De eerste bewoner van de stienze, de al eerder nuumde Haicon, nam de naeme an van Der Izzerd. Van Idzarda nuumde hi'j him. Der Izzerd wodt in 1320 al nuumd as de perochie Ydserde. In dat jaor krigt de bisschop van Utrecht spul mit de Stellingwarvers. Mit de ere dörpen wodt Der Izzerd dan deur de bisschop in de ban daon.

Haicon raekte weg in 1531 en is in de karke van Der Izzerd begreven, krek as zien vrouw Ymck Rommaerts. Een rouwbod van heur beidend hangt tegen de noordermure in de karke.

Nao heur woonde heur zeune Baerte van Idzarda op 'e stienze. Die Baerte was een echte Stellingwarver, dat dee blieken doe de Spanjaorden hiere de baos speulen wollen. Hi'j het him tiedens de oorlog mit Spanje utermaote inzet veur de vri'jhied van Frieslaand, al was hi'j dan ok rooms! In 1577 was hi'j mit veuranstaonde Friese edelen zoas Karel Roorda en Doeke van Martena in de harbarge van de verdrokten in Emden. Die manluden weren ommeraek anti-Spaans. In 1576 wodde onder anvoering van de Ommelaander Waetergeus Barthold van Metheda zonder risseltaot een inval in Frieslaand daon bi'j Oostmahorn. In 1577 wodde Baerte lid van Dippeteerde Staoten van Frieslaand. Op 'e twaelfde meie van et jaor 1579 ondertekende hi'j mit de Liwwadder burgemeester Jele Sybes naemens een minderhied uut Frieslaand de Unie van Utrecht. Baerte raekte weg op 'e 14e meie

van et jaor 1603. Hi'j is ok in de karke van Der Izzerd begreven. Ok veur Baerte is tegen de noordermure een rouwbod anbrocht mit een tekst in et Latien d'r op.

Meynard of Meynte van Idzarda was de dadde bewoner van de stienze. Die Meynte was een slim geziene kerel. Hi'j hadde studeerd in o.e. Frankfort an de Main, Cambridge, Genève en Heidelberg. Hi'j was grietman van Stellingwarf-Westaende. In 1618 gong hi'j as ofgeveerdigde naor de Synode van Dordrecht, hi'j leup d'r een besmettelike ziekte op en raekte weg in Liwwadden op 22 december 1618. Veur Meynte is in de karke een rouwbod anbrocht tegen de zudermure, et is een vri'j groot monement van ongeveer 3 meter 20 hoogte en 2 meter brette. Hier staot ok een opschrift in et Latien op. Van alle drie de rouwbodden bin de adellike waopens ofhakt. Dat gebeurde op 24 oktober 1796 deur H. Hoekstein uut Wolvege. Die kreeg daor opdracht toe van de Fraanse bezetter.

De Idzarda's bin niet altied eigener bleven van de stienze. In 1640 bin de eigeners: de wedevrouw en de arven van Asse Terwisscha van Scheltinga veur de iene helte en de Idzarda's veur de ere helte. Dat de Terwisscha's in et bezit raekt weren van de halve stienze kwam zo: Twie kleinzeunen van Baerte van Idzarda, nl. Baerte en Meinte, weren beidend kapitein in et leger. Ze weren beidend niet trouwd en de heren leefden d'r nogal plezierig op los en keken niet op een stokmennig centen! Et gevolg was dat ze de halve stienze van aarmoede verkopen mossen an de kathelieke femilie Oenema van Terkaple en via die femilie Oenema gong de boel naor de Terwisscha's.

Doedt, de zuster van Baerte en Meinte, die de ere helte in heur bezit hadde, wus ok wel wat schuldeisers weren. Op 25 meie 1677 verkocht zi'j heur helte van de stienze mit de helte van et laand, et hiem an de westelike kaant van et huus en appelhof en bomen ok an de femilie Terwisscha. En dat allemaole veur 2421 Philips-guldens.

Zo hadde dan in 1698 Reynse Eyses Terwisscha et volle stemrecht van de stienze. Een schoft laeter is Sibrig Luwkama, de wedevrouw van Assuerus Terwisscha naemens heur kiender veur 5/8 pat eigeneresse, et overige 3/8 pat heurt dan an Doctor Chalten, een lid van een roomse Liwwadder femilie, warschienlik femilie van de Terwisscha's.

Daegs veur Kastmis, op 24 december 1745, raekte de "Virtuosa et prenobilis matrone Domina Sibrig Lukama" weg. Zi'j hadde bi'j heur leven 630 gulden schonken veur et bouwen van een roomse karke in Hooltpae.

Et schient dat de Terwisscha's een protte invloed op et dörpsleven van Der Izzerd hadden, d'r bin mar liefst zeuven Terwisscha's in de karke begreven. Doe de hervorming in 1580 een feit wodde en de Friese Staoten een verbod op 'e roomse godsdienst ofkondigden, hadden de inwoners van Der Izzerd die katheliek bleven gien eigen karke meer. De karke van Der Izzerd was ja een hervormde karke wodden. Op 'e stienze van Terwisscha wodden, om et geleuf te onderholen, stillegies diensten hullen. De priesters die de perochie bedienden weren Fransiscanen die uut Keulen kwammen, zi'j woonden bi'j Terwisscha op 'e stienze.

De stienze hadde doe een luudklokke op et dak. Nao de braand van 28 april 1927 is de klokke, die as opschrift hadde: "Amor - Vincit - Omnia", votgeven an een klooster in Hellendoorn. De Terwisscha's hebben d'r heur ommeraek veur inzet om weer een kathelieke karke te kriegen, ze kregen daorbi'j de steun van de Friese Nassau's. Die preensen kwammen in die tied wel op 'e Rizzerd om te jaegen. Bi'j de Terwisscha's kwammen ze dan op visite om even uut te poesten. Mit goedvienen van de preensen is d'r een roomse karke bouwd, die mos verscheulen in de bos bouwd wodden. Dat kon in Hooltpae aachter de plaetse daor Scheltinga eertieds boerkte (Heufdweg 67). Laeter is de roomse karke in Wolvege bouwd. Die wodde nuumd naor de heilige Franciscus van Assisi, de karke dreegt die naeme nog.

In 1750 is de Rizziger stienze ofbreuken omdat hi'j in de loop van de jaoren slimme bouwvallig wodden was. De Terwisscha's bouwden d'r een deftig laandhuus veur in 't plak. Nao de Terwisscha's woonden de families Groenesteeg, Van der Vlugt, Hogeling, Scheenstra, Jellema en Ekkelboom op 'e stienze. Now is et een boereplaetse mit een ligboxestal d'r bi'j. De familie Van der Wey woont d'r al krapan 60 jaor. Op 'e veurgevel van et woonhuus staot et woord "Stins". Een herinnering an een beweugen verleden.

Tekening van J. Stellingwerf, 1722

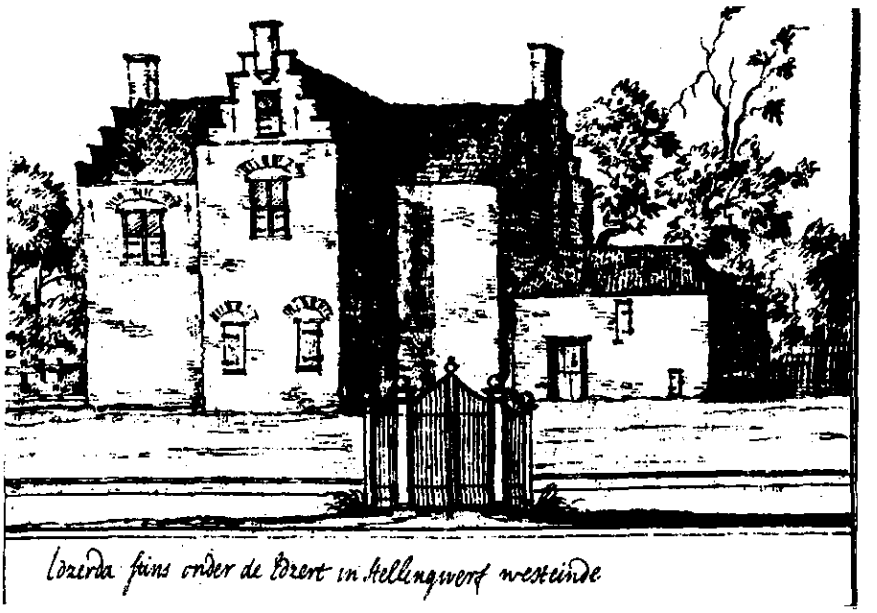

DE RUSKEMAODEN

De gronden mit disse naeme liggen op Der Izzerd an de Tjonger, vlak bi'j De Zanen. In et karkelike archief van Der Izzerd komt de naeme *Ruskemaden* in 1711 al veur: et viccarielaand beheurende bi'j de karke greensde an de Ruskemaoden.

De naeme kan zó ontstaon wezen: in vrogger jaoren wodde d'r iezeroer uutgreven. Et laand wodde op 'e kop zet, waordeur de rusken de kaans kregen heur te ontwikkelen.

De Ruskemaoden stonnen en staon nog bekend as beste gröslanen. Et vee dee et d'r altied best wat et weiden angaot. In vrogger iewen was dit gemienschoppelike weidegrond. D'r gul een riegelment veur de beweiding van de Ruskemaoden. Een dokument dat op et gemientearchief van West-Stellingwarf beweerd wodt, geft de tekst van een herziene versie van dat riegelment uut 1827. Doe wodde oordield dat et riegelment uut 1714 'eenige alteratien en wyzigingen die meer met het tegenwoordig doel en belang van beweiding overeenkomen' heurde te ondergaon. De tekst van dat veraanderde riegelment drokken we hierbi'j of, d.w.z. zo goed as we die van een kopie of ofschrieven konnen. Op plakken daor we inkelde letters niet goed lezen konnen, hewwe '(...)' henne zet.

De Ruskemaoden daor et hier over gaot, bestaon nog veur 'n klein pat. D'r ligt nog 7 ha an de Tjonger, an de oostkaante van de Zanen. In 1849 bin de Ruskemaoden in massa verkocht. An et gezaemelike weiden is doe een aende kommen.

Mit de Tjongerkanalisaosie in 1886 is de ni'je Tjonger in de lengte deur een pat van de Ruskemaoden greven, zodat een pat now over de Tjonger ligt. Dat pat heurt bi'j de gemiente Heerenveen. De ni'je ruilverkavelingsboerderi'je van de maotschop Duursma/Punter staot nog krek in de vroggere Ruskemaoden. De ni'je ontslutingsweg die in ruilverkavelingsverbaand via de Zanen naor de Otterweg anlegd is, het op veurstel van et bestuur van Plaetselik Belang van Der Izzerd an et gemientebestuur van West-Stellingwarf de naeme Ruskemadenweg kregen, dat disse oolde veldnaeme blift gelokkig in ere.

Et Weideriegelment van 1827

Wy ondergeteekenden Johannes Engberts Groenstege, Geert Jozefs Bouwma beide woonachtig te Steenwykerwold, Jan Jozefs de Jong te Idzard, Lieuwe Jans Haarsma te Oldeholtpa, Willem Jans de Boer, Wytze Jans de Boer beide te Idzard, Jacob Jans Krol, Pieter Hettes Hettema en Hendrik Bakker in qualiteit als Kerkvoogden van den dorpe Idzard, Nicolaas Bakker, Predikant by de Hervormde Gemeente te Oldeholtpa in qualiteit als Pastorie voogd van genoemde Gemeente, Harmen Jurjens Bos Wed. te Idzard, Assuerus Terwisscha van Scheltinga te Oosterwierum, Tite Terwisscha van Scheltinga te Heerenveen, Jan Pieters Schreur te Idzard, Harmen Jans Woudsma te Blesse onder Blesdyke en Albert Eisen ten

Berge Wed. te Steggerda, allen gezamenlyk eigenaren van de landen genaamd de Russchemaden, gelegen op de zoogenaamde Kuinder of Tjonger wal op de oostkant in den dorpe Idzard. - In aanmerking nemende dat het tot dusverre bestaande Reglement van den 9 December 1714 met betrekking tot het weiden op de Russchemaden noodzakelyk eenige alteratien en wyzigingen die meer met het tegenwoordig doel en belang van beweiding overeenkomen, behoorde te ondergaan, zoo hebben wy met eenparig goedvinden op heden gemaakt en vastgesteld het navolgende Contract of

Reglement van beweiding van de Russchemaden, gelegen op de Kuinder of Tjonger wal op de Oostkant in den dorpe Idzard.

Art. 1

Daar het van belang is dat een naauwkeurig toevoorzigt over het gebruik en beweiden van de maden worde gehouden zoo zullen er twee uit de eigenaren of van de zelver meyers gekozen worden aan wien dit toevoorzigt zal worden opgedragen onder den naam van Mademeesters en welken gedurende twee Jaren zullen fungeren wanneer dezelven op nieuws weder herkozen of door andere kunnen vervangen worden.

Art. 2

Op dat de gecommitteerden of mademeesters kunnen weten hoeveel stuks vee ieder eigenaar of meijer telken Jare op de maden zal mogen laten weiden is het niet ondienstig geoordeeld zulks hierna te laten invoegen en waarnaar de Eigenaren en Meyers zoo wel als Mademeesters zich van nu af in het vervolg zullen hebben te gedragen.

Art. 3

Deze berekening geschiede van ouds by scheren, zoo als thans nog genoemd worden, dan naderhand, schoon nu al sedert onheugelyke Jaren geleden, ontdekkende dat het beslag daardoor te hoog voor het gewas op de maden werd gelegd, heeft men de scheren over het geheel met een derde verminderd en de berekening namelyk van het beweiden van 't Hoornvee zoo als hierna breder zal worden gemeld, terwyl overigens de oude scheren ook hunne grootte behouden en tot rigtsnoer dienen in het beweiden van enterpaarden, te meer nog om dat de maden zyn gekocht naar de grootte van de oude scheren en by ieder eigenaar dierhalven bekend zyn.

Namen der Eigenaren	Getal oude scheren	Getal nieuwe scheren
Johs Engberts Groenestege	5	$3\frac{1}{3}$
Geert Jozefs Bouwman	4	$2\frac{2}{3}$
Jan Jozefs de Jong	6	4
Lieuwe Jans Haarsma	$1\frac{3}{4}$	$1\frac{1}{6}$
Willem Jans de Boer	4	$2\frac{2}{3}$
Wytze Jans de Boer	8	$5\frac{1}{3}$
Kerk der Hervormden te Idzard	1	$\frac{2}{3}$
De Pastorie van de Hervormde gemeente van Oldeholtpa	$2\frac{3}{4}$	$1\frac{5}{6}$
Harmen Jurjens Bos Wed. $\frac{54}{80}$		
A.T. van Scheltinga $\frac{13}{80}$	6	4
T.T. van Scheltinga $\frac{13}{80}$		
Jan Pieters Schreur	2	$1\frac{1}{3}$
Harmen Jans Woudsma	2	$1\frac{1}{3}$
Albert Eisen ten Berge Wed.	2	$1\frac{1}{3}$

Art. 4

Even gelyk nu al sedert lange Jaren tot een rigtsnoer heeft gedient het getal nieuwe scheren, namelyk hoeveel stuks vee ieder op de maden zal mogen brengen, zal zulks by vervolg in werking blyven, terwyl ook de weidpenningen alleen in de gevallen hierna genoemd, daarna gerekend en betaald moeten worden als:

a. Ieder bezitter van een scheerweide zal jaarlyks daarvoor op de maden mogen brengen eene koe of twee pinken, terwyl een veerse op drie vierde van een scheer gerekend wordt, zoodat by voorbeeld iemand een (...) in de weide zendende, zal aan hem by afloop van het Jaar door overige eigenaren of derzelver bruikers worden betaald een vierde van een Scheerweide (...) de hier onder vermelde vaste basis van gestelde huren haar gelang van den tyd, wanneer hy hetzelve (...) weide zend, (waardoor hy altyd een overweide) en iemand een veerse en een pinke in de weide brengt (...) door hy altyd een overweide verkrygt van een vierde scheer, zal de zoodanige deze meerdere of overweide aan de overige eigenaren of derzelver bruikers Jaarlyksch moeten betalen, berekend naar de ges (...) som en tyd van weiding, zooals onder C hierna bepaald.

b. In laatst genoemd geval en ook nimmer anders zal iemand minder of meerder vee ter weiding mogen aanvoeren, terwyl nog bovendien wordt bepaald dat die gene welke niet mogte verkiezen voor (...) behoorende scheer of gedeelte van dien, vee op de maden te brengen, dezelven als dan hoegenaamd geene betaling daar

voor zal hebben te pretenderen evenmin de zoodanige die een half scheer onbeweid laat liggen.

c. Een scheerweide wordt bepaald op zeven gulden en vyftig Cents voor het geheele Jaar, doch wanneer iemand in het voorjaar hetzelve op de maden brengt en niet langer daarop houdt dan tot het verweiden van het vee hetwelk veelal geschied omstreeks St. Jaco (...) en zoo als zulks met het gewas verkieselykst wordt geoordeeld en het geen aan de Mademeesters wordt overgelaten, betaald deze voor ieder scheer vyf guldens en ingevalle iemand eerst met het weder aanvangen van het weiden op de maden in het najaar vee op dezelven aanbrengt zal dezelve zoo lang de weiding in dit najaar duurt voor ieder scheer moeten betalen twee guldens en vyftig Cents.

Art. 5

De maden zullen moeten worden beweid in het voorjaar alleen met Jongbeesten en geene melkgevende koeyen doch in het najaar met dezelven en melkkoeyen naar verkiezing.

Art. 6

Het vee zal in het voorjaar zooals tot dusverre is gebruikelyk geweest omstreeks oude mei in de weide worden gebragt op een dag en uur door de Mademeesters te bepalen, die als (...) aldaar zullen moeten tegenwoordig zyn en gehouden zyn aanteekening te maken hoe veel en welk soort van vee ieder regthebbende op de maden brengt, zoo mede zullen dezelven in het najaar wanneer door verweiding het vee weder op de maden wordt gebragt, de dag en uur daartoe bepalen en aanteekening houden als voren even gelyk zy ook zulks zullen moeten doen, wanneer het weiden moet geacht worden op te houden en het vee van de maden zal worden gehaald het welk bepaalt wordt jaarlyksch voor den eerste November te moeten plaats hebben.

Art. 7

De dag wanneer het vee van de maden verweid zal worden en wanneer hetzelve (...) op de maden (...) zal veelal afhangen naar den tyd en gewas, met (...) de bepaling daarvan aan de Mademeesters wordt overgelaten, die als dan de belanghebbende daarvan zullen kennis geven en waarnaar ieder zich zal moeten gedragen.

Art. 8

Wanneer het vee eenmaal op de maden gebragt is zal niemand hetzelve weder van daar mogen halen voorkennis van de mademeesters, die evenwel zullen mogen weigeren, doch daarvan aanteekening moeten houden, het zal de zoodanige vrystaan andere koeyen daar (...) plaats te mogen brengen.

Art. 9

Al die geene die tegen een der voorschreven bepalingen mogte handelen zal telken reize verbeuren eene boete van drie gulden.

Art. 10

De Mademeesters zullen verpligt zyn in het (...) de maand van Mei op een dag door hun daartoe (...) kiezen, zich naar de maden moeten begeven en het vee (...) zy als dan aldaar vinden naauwkeurig opnemen en (...) voorts het geen zy meerder mogten bevinden, dan op de maden mag worden toegelaten of zal mogen weiden, zullen het meerdere vee dadelyk gerechtelyk van daar laten (...) doen schutten, overeenkomstig de bepalingen (...) by de wetten voorgeschreven.

Art. 11

Ten einde de Mademeesters zullen kunnen weten of het vee aan de regthebbenden is behoorende en op de maden behoort zoo zal een ieder gehouden zyn voor en aleer hy (...) zelve op de Maden brengt, dit zyn vee op de regter hoorn met een Yzer hetwelk daar toe expresselyk op algemeene kosten zal worden aangelegd en gehouden, moeten branden op welk Yzer zal worden gesteld den Letter R en berustende zyn onder een der Mademeesters alwaar hetzelve kan worden bekomen, doch dadelyk na het gebruik weder moeten bezorgd worden, op de boete van een gulden te ver (...) voor die geenen welke hier in nalatig mogten blyven.

Art. 12

Het zal voorts aan de Eigenaars of gebruikers vrystaan om de maden met Enterpaarden en geene ouder paarden te laten beweiden in plaats van Hoornvee: wordende in het geval een enterpaard gerekend, gelyk te staan met een koe, (...) nog met deze bepaling dat namelyk die zes oude scheren heeft, alle Jaren *een* en die één oude scheer bezit alle zes Jaren *een* en die twee oude scheren heeft alle drie Jaren *een* (...) daarop zal mogen brengen, terwyl verders dit enter Paard van eenen goede bongel moet worden voorzien, ten genoegen van de Mademeesters op verbeurte van drie gulden voor die gene die hier in nalatig mogte blyven.

Art. 13

Het wordt aan ieder eigenaar of gebruiker verboden om de maden met paarden het zy jong of oud door anderen te doen beweiden of tot gebruik daarvoor te doen verhuren, het blyft evenwel aan ieder onverlet om zulks ten aanzien van koeyen of ander Jongvee wel te mogen doen onder voorwaarde echter als de eigenaar of gebruiker in dezen zelve is opgelegd jegens zyn eigen vee te moeten handelen, allen die hier tegen contrarie handelen zullen verbeuren eene boete van zes gulden.

Art. 14

Daar het noodzakelyk is dat des zomers een spring bulle by het Jongvee kome te loopen zal Jaarlyksch (...) beurt rond en door die eigenaars of bruikers zoo als (...) na onder art. 19 is gemeld een bul worden geleverd (...) gelyk met het in de weide laten van het vee daarop worden gebragt, deze bulle moet zyn ten minsten twee Jaren oud en verders geheel ten genoegen van de Mademeesters wanneer iemand onverhoopt hierin nalatig mogt blyven, zal deze bulle door de Mademeesters (...) zyne Rekening worden aangekocht, waar te boven de (...) de Mademeesters voor hunne moeite zal moeten betalen.

Art. 15

Deze bulle zal niet langer dan gedurende het voorjaar of eerste weiden op de maden mogen blyven dezelve (...) boven het getal hetwelk iemand anders op de maden (...) zenden worden toegelaten zonder eenige betaling, dit (...) hetgeen ook tevens de houder van de bulle worden opgelegd, dat hy goede en bekwame dammen over de dwarssloten om op de maden te komen, legge, en dat Jaar onderhoude, zoo mede ten zynen laste hebbe, het maken van de zoogenaamde klieze of stekking op de zomerdyk by (...) voor de helfte, terwyl de andere helft door Wytze Jans de Boer moet onderhouden worden, alsook nog het opmaken van een endje sloot vanaf de zomerdyk tot zuidwaarts aan het vonder ter lengte van ongeveer 8 Ellen.

Art. 16

Dewyl ieder eigenaar zyn perceel in het onderhoud van de sloden en rikkingen bekend is, zal hy of derzelver meyer tevens een paaltje waarop de voorletters van ieders naam staan aangeduid op de kant van zyn perceel, door Mademeesters aan te wyzen, moeten plaatsen welk paaltje moet zyn tot genoegzame groote en dikte van Mademeesters en zulks op verbeurte van dertig Cents die hier in nalatig mogte bevonden worden.

Art. 17

Indien het mogte komen te gebeuren, dat iemand nalatig mogte zyn, in het maken van zyn perceel, hetzy sloden of rikkingen, zullen de Mademeesters het regt hebben zulks dadelyk op kosten van den nalatigen te doen herstellen, doch in middelen tyde hier door vee van de maden mogt komen te geraken en daardoor schade en nadeel aan anderen mogte veroorzaken, die daarvoor schadevergoeding vorderden, of dat het vee volgens de bestaande wetten was geschut, zullen alle deze kosten komen ten laste van den nalatige of nalatigen, echter wanneer alle de percelen door de onderhoudspligtigen gemaakt zyn en door Mademeesters opgenomen en goedgekeurd en het dan nog mogte gebeuren dat vee van de maden kwam te geraken, met als gevolg dat anderen hiervoor schadevergoeding eischten of kosten van schutting worden veroorzaakt, zoo zullen in dit geval alle deze

gevallene kosten komen ten laste van de gezamenlyke eigenaren of derzelver gebruikers van deze Maden.

Art. 18

Daar de billykheid vordert dat de Mademeesters een weinig voor hunne moeite bekomen, zal aan derzelver Jaarlyks worden toegekend eene Somma (...) gulden, terwyl nu daarvoor aan den anderen kant des te meer de pligt van hun vereischt dat ze hunne functie naar de voorschriften in dit Reglement omschreven waarnemen, het geen hun wel uitdrukkelyk worde aanbevolen doch des niet tegenstaande hier in traag mogten te (...) gaan of zelfs nalatig mogten blyven, hetwelk besloten zal worden door de gezamenlyke belanghebbenden zoo zullen zy niet alleen geene aanspraak hebben op het genoemde honorarium maar tevens moeten hoeden en dragen al de kosten en schaden die door hun verzuim of nalatigheid mogten worden veroorzaakt.

Art. 19

De navolgende eigenaren of hun gebruikers en successeuren zullen gehouden zyn, wanneer zulks aan hunner beurt is, een springbulle te leveren, waarvan door de Mademeesters aanteekening zal worden gehouden en Jaarlyks vroegtydig aan de zoodanigen daarvan zal worden kennis gegeven.

Namen der Eigenaren	te leverene bul.
Joh. E. Groenestege	Een
Geert Jozefs Bouwman	Een
Jan Jozefs de Jong	Een
Lieuwe Jans Haarsma en de Kerkvoogden van de Idzard, te zamen	Een
Willem Jans de Boer	Een
Wytze Jans de Boer	Een
De Pastorievoogd van de Hervormde Gemeente te Oldeholtpa	Een
Harmen Jurjens Bos Wed., A.T. van Scheltinga en T.T. van Scheltinga, gezamenlijk	Een
Jan Pieters Schreur, Harmen Jans Woudsma en Albert Eisen ten Berge Wed., gezamenlijk	Een

Art. 20

De Boeten in dezen genoemd zullen komen ten voordeele van de gezamenlyke eigenaren of bruikers, doch in de eerste plaats zal daaruit worden betaald het honorarium voor de Mademeesters of wanneer zulks niet toereikend mogt zyn, zal door de belanghebbende pro rato naar dezelve scheren heeft, daar toe worde bygedragen, de boeten zullen door de Mademeesters worden ingevorderd.

Art. 21

Jaarlyks op eenen door de Mademeesters te bepalen dag, zullen de belanghebbenden worden opgeroepen

1e Om de Rekening van het afgelopene Jaar van de Mademeesters op te nemen en te sluiten.

en 2e Om de twee jaar tot het stemmen van nieuwe Mademeesters, zynde fungerenden weder verkiesbaar.

Art. 22

Nog wordt geconditioneerd dat in geval een (...) ander artikel niet genoegzaam mogte zyn beschreven of uitgedrukt, zoo zal in de eerste plaats de uitlegge (...) beslissing daarvan aan de Mademeesters worden opgedragen, doch ingeval party hierin niet mogte genoegen nemen, zal zulks aan de beoordeeling van het Grietenye Bestuur van West-Stellingwerf, hetwelk daartoe by dezen wordt verzocht en gemagtigd, worden onderworpen naar welkers uitspraak zich ieder zal hebben te gedragen zonder hoger beroep.

Dit Contract of Reglement van beweiding volkomen genoegende, beloven wy ons naar den inhoud van hetzelve te reguleren, verbindende en onderwerpende voor de naarkoming daarvan onze personen en goederen als naar rechten, zullende dit Contract onder de tydelyke Mademeesters in bewaring berustende zyn, terwyl voorts een dubbeld hiervan aan het Grieteny Bestuur van West-Stellingwerf zal worden gezonden, met verzoek om hetzelve onder de Grieteny archieven te deponeren.

In kennisse onze handen, verteekend te Idzard den Negenden December achttien honderd een en twintig en andere plaatsen en dagen.

T. Groenesteeg, G. Josephs Bouma, Jan Josephs de Jong, L.J. Haarma, W. Jans de Boer, W.J. de Boer, J.J. Krol, P.H. Hettema, N. Bakker Pred., H. Bakker, De Wede H.J. Bos, J.P. Schreur, Wed. A.E. ten Berge, A. Terwisscha van Scheltinga, T.T. v. Scheltinga, H.J. Woudsma.

HOOLTWOOLDE

Van een dörp is hier aenlik niet vule te zien: de karke, de schoele, et meestershuus, de pasteri'je, een boereplaetse en een burgerhuus bin mit mekeer et buurtien van Hooltwoolde. Hooltwoolde is veur 't grootste pat agrarisch. De plaetsen staon verspreid over een nogal groot gebied dat veur een pat onder de Veenpoolder van Der Izzerd en Hooltwoolde vaalt; veur een aander pat ligt et in et waeterschop De Ontginning. Veur de oprichting van de poolders stonnen de boereplaetsen ok al her en der verspreid, mar dan wel op een hoogte, zoas in geval van de Mienteplaetse en de plaetse van Otter an de Otterweg.

Et laand wodt meerstal veur gröslaand bruukt. Bouw het d'r nooit 'n protte west, de grond was d'r minder geschikt veur. Zaand komt d'r niet vule veur, al hej' wel een inkelde hoge kop, zoas de Otterhoogte an de Otterweg. An de zuudkaante van die hoogte ston vrogger een boereplaetse, die percies op et plak ston daor 12000 jaor leden de Rendierjaegers bivakkeerden. De plakken daor veen zat, bin allegeer uutveend. De Hooltwoolder akkerturf was van goeie kwaliteit en ston daoromme goed bekend.

Daor now de Mienteplaetse staot, is ok een oold bewoond gebied. Daor weren vrogger drie boereplaetsen, mar die bin laeter bi'j mekeer brocht tot iene. In 1825 - et jaor dat et zeewaeter et laand overspoelde - is d'r spraoke van de Kleine Miente.

Krek as Der Izzerd wodt ok Hooltwoolde al in 1320 nuumd as een hiele riegel dörpen deur de bisschop van Utrecht in de ban daon wodt (zie bi'j *Der Izzerd*). De kern van et dörp lag vrogger om et cefé De Ooievaar henne. Dat was een belangriek pleisterplakkien veur volk mit peerd en waegen. Hooltwoolde was een drok deurgangsplak op de route van Stienwiek naor Frieslaand. Via Wolvege gongen ze de oolde Heirweg langes (die is d'r now nog en wodt ok nog zo nuumd), en over Ni'jhooltwoolde de Weerdiek daele op De Ooievaar an, en zo veerder naor Ooldeschoot.

An de noordkaante, vlak tegen De Ooievaar over, ston in vrogger tieden de karke van Hooltwoolde. Die is om 1700 henne ofbreuken. Et oolde karkhof ligt d'r nog en is eigendom van de Karkvoogdij van Hooltwoolde. In 1875 is d'r een ni'je karke bouwd op et plak daor de karke now staot. Die ni'je karke is d'r kommen omdat d'r nogal wat veenarbeiders in de poolder woonden.

Otter was doedertieden een bekend vervener. Op et plak daor hi'j woond het, staot now een boereplaetse mit ligboxestal. De Otterweg is naor him nuumd. Die weg is anlegd in 1929-1930, as verbieningsweg van Hooltwoolde naor Mildam. Slim belangriek was die diek ok as ontslutingsweg van de boereplaetsen. Eerst was et een straotweg, laeter is d'r in ruilverkavelingsverbaand een wat briedere asfaltweg van maekt.

In 1985 is d'r een begin maekt mit de anleg van een vierbaensautoweg deur een diel van Hooltwoolde. Daordeur gaot d'r vri'j wat laand verleuren. Twie boereplaetsen verdwienen, en veur de dadde wodt de bedriefsvoering aorig minder,

die raekt al zien laand aachter huus kwiet. Ok wo'n d'r in verbaand mit et anleggen van de ni'je weg burgerhuzen ofbreuken, en dat warkt de ontvolking van Hooltwoolde in de haand. In 1985 hadde Hooltwoolde nog 27 boerderi'jen. Et grootste pat d'r van het een ligboxestal. Et tal koenen lopt van 50 tot over de honderd. D'r bin een peer van twintig stoks.

NI'JHOOLTWOOLDE

Al is Ni'jhooltwoolde oorspronkelik warschienlik een ofscheiding van Hooltwoolde, en dus jonger as dat plak, et is toch al oold: ok dit dörp wodt in 1320 al nuumd (zie hierboven, bi'j *Der Izzerd*).

Veurdat de spoorlijn de lanen deursnee, en veurdat de vervening begon, leupen de percelen van de Scheene naor de Kuunder. Tegen de Scheene an was et hoger, daor haj' dan ok de meerste bouw. An de zuudkaante van de Weerdiek was d'r gröslaand, en veerder naor de Kuunder onlaand.

Naodat de spoorlijn en Rieksweg 32 anlegd weren en de vervenings d'r west hadden, was d'r van de lange percelen niet vule meer over, en veraanderde et grondgebruuk slim. D'r bin hier now grote plaetsen: an de Kooiweg, in de Kleine Ontginning, an de Weerdiek en an de Stadburen.

De poolder De Ontginning is 1360 bunder groot en ligt in et dal van de Tjonger. De poolder is omdebi'j een meter leger as de ranen: de Tjonger, de Kooiweg, de Scheene, de Weerdiek en de Stadburen.

An de noordkaante van de Kooiweg, op 'e Schoterzanen, is de grond wat hoger. Bi'j de Tjonger langes (de Schoteruterdieken) zit d'r ok wat klei in de grond. In ruilverkavelingsverbaand is d'r een ni'j gemael bouwd en bin ok de lanen dieper ontwaeterd. Al mit al kun de boeren mit et wark een stok beter uut de voeten. Doe et laand anmaekt is, in 1930, kon d'r haost gien peerd over, en now rieden d'r zonder perblemen zwaore trekkers over henne (De Jager 1984).

Ok Ni'jhooltwoolde hadde vroeger een karke, an de Weerdiek. In 1698 is die ofbreuken (Middendorp 1984: 6). De klokkestoel staot d'r nog. Die is in 1982 restaureerd en overdreugen an de stichting Âlde Fryske Tsjerken. D'r stonnen drie cefé's: De Hoop, De Zwaan en Het Rode Hert. Et huus van cefé De Hoop staot nog altied an de Heirweg. De Zwaan staot d'r tegenover an de Weerdiek, mar Het Rode Hert is ofbreuken. Et ston an de noordkaante van de Weerdiek, 100 meter an de oostkaante van de klokkestoel. In et verleden was hier drok verkeer daele, mit peerd en waegens vanzels. De Weerdiek kwam bi'j De Ooievaar uut. Een klein pat van die diek (500 meter) is nog zaandpad, mar de koeme van Ni'jhooltwoolde en et aende bi'j De Ooievaar bin verhadded.

Heufdstok II

De dörpsnaemen

Ph. Bloemhoff-De Bruijn

DER IZZERD

Officieel hiet *Der Izzerd* vandaege-de-dag *Ter Idzard.* In 1320 wodt et dörp in een oorkonde *Ydzerde* nuumd (Mulder 1972: 119). Karkelike bronnen uut 1499 en 1561 geven *Itzart* en *Ydzard,* wiels et dörp in de Benificiaal-boeken van 1542-43 *Ydsaert, Ydsert* en *Op ter Ydsaert* nuumd wodt (t.a.p.: 122-123).

Naarding (1957: 44) mient dat disse naeme zó uutlegd wodden moet: *Ids* is een persoonsnaeme, en *-erd* wil hier zeggen 'bouwlaand'.

Naarding zien uutleg is acceptabel, mar niet de ienigste meugelikhied. *Idsert* of *Idsart* kan ok in zien gehiel een mansnaeme wezen, zo dot blieken uut Van der Schaar 1975 [8]. Neffens die schriever gaot et om een friese naeme, die ontstaon is uut *Agi-hard,* een germaanse naeme die zo ongeveer 'stark mit et zweerd' betekent. *Op Der Izzerd/Ter Idzard* zol dus betekenen kunnen: bi'j of op et plak daor *Idsert* woont.

Een perbleem bi'j disse verklaoring is de vorm van et veürzetsel *ter,* een saementrekking van *te der. Der* is de 2e of 3e naemvalsvorm van et lidwoord veur een vrouwelik zelsst. nw. *Idsert* zol - as mansnaeme - *des* (2e nv.) of *den* (3e nv.) bi'j him hebben moeten. *Ter* kan liekewel àl veur *-erd* uut mnl. en Stell. *eerde* (Ned. *aarde*) staon, want dat is àl een vrouwelik woord.

De verklaoring van Naarding liekt dus van beidend de beste te wezen, en ok annemeliker as de uutleg van De Groot (1987: 7-8). De Groot wist Naarding zien verklaoring of, om reden *erde* een vremd element in oonze kontreinen wezen zol (wat ik niet begriepe: *eerde* is een gewoon Stell. woord), en komt zels op *Ter Idswerd* - *werd* is (een nederzetting op) een terp, een hoogte - daor de *w* uut votvalen wezen zol, ok al is de naeme *Idswerd,* mit *w* dus, nargens in oolde bronnen vunnen.

HOOLTWOOLDE EN NI'JHOOLTWOOLDE

Disse dörpen wo'n in een oorkonde uut 1320 *Oldeholtwolt* en *Nieholtwolt* nuumd (Mulder 1972: 119). In de zestiende ieuw vienen we in verschillende karkelike bronnen *Nouv Holtwolde* (1508), *Nyeholtwolde* (1513), *Antiqua Holtwolde* (1508, 1532, 1562, 1563), en in de Benificiaal-boeken van 1542-43 *Nyeholtwolde* (iene keer *-holwolde*) en *Oldeholtwolde* (t.a.p.: 122-123).

Holt en *wold* bin beidend andudings veur een bepaold type bos. Een combinaosie van beidend in iene naeme liekt dus wat wonder.

Naarding (1957: 41) daenkt dat disse naeme niet saemensteld is mit *holt,* mar, liek as *-holtpade,* mit *hol*; de ooldste vorm zol dus neffens Naarding west hebben *Holwolde*, d.i. *Legewold.*

Tegen zien verklaoring liekewel kuj' inbrengen dat *Holtwolde* in de bronnen de hieltied, ok in 1320 al, mit een *t* schreven wodde, mit uutzundering van iene vermelding in de Benificiaal-boeken. Butendat is de combinaosie *holt-wold* bi'j naoder inzien niet zo vremd. *Holt* en *wold* hebben ja niet dezelde betekenis, mar duden twie verschillende typen begruuiing an. *Holt* is neffens Wieringa (1981: 5) opgaond, oold iekenbos, wiels *wold* benaemens slat op de mit moerasbos (elzepollen, wilgen) begruuide lege zaandgronden en venige revierleegten. *Wold* zol de meenst toegaankelike, op veengrond legen bos wezen, in tegenstelling tot et *holt,* dat een begaonbere bos van boeregeriefhoolt (ieken) was (Bouwer 1970: 18). Concreet zol zoks veur de Stellingwarver dörpen *Hooltwoolde* en *Ni'jhooltwoolde* inholen dat in beide dörpsgebieden vrogger *hoolt* liekewel as *woold* te vienen was. *Hoolt* moet d'r dan west hebben op 'e hogere gronden die al van ooldsher deur de boeren bruukt wodden (ik daenke hier an et grondgebied an de zunnekaante van de Weerdiek, tegen de Scheene an), wiels in et legere pat van et dörpsgebied et *woold* lag.

HEUFDSTOK III

De veurnaemste toponymische elementen

Ph. Bloemhoff-de Bruijn

akker — Ned. akker, stok bouw.

bos — Ned. bos.

brink — In WSt. kommen bi'j de boereplaetsen brinken veur (Moerman 1956: 42). Een brink is hier een mit grös begruuid (en omheind) stok grond bi'j en om de boerewonings henne daor varkens, kiepen en gaanzen op lopen en daor et vee dat op 'e stal staot van tied tot tied henne dreven wodt, en daor laandbouwgerei veur een poze henne zet wodt (WNT III: 1396). Omschrievings uut et materiaol veur et Stell. Woordeboek luden van dat: "et hiem rondom de boerderi'je", "de hof, et hiem om et huus in de bomen", "de eerste kaamp tegen de boerderi'je an, vaeke mit iekenbomen beplaant". Op Diz kommen/kwammen twie van zokke brinken veur: *De brink* en de *Viccariebrink* of *Schoolebrink*.

brogge — Ned. brug.

buren — Oorspronkelik etzelde woord as mnl. *(ge)bure,* nnl. *(ge)buur* (ogerm. *bûr* = woning) (WNT III: 154). Neffens Sipma 1966:19 is *bûr* = 'huus' in Fri. *buorren* vandaege-de-dag nog in gebruuk mit de bet.: pat van een dörp daor de huzen staon. Disse bet. het *buren* in *Sijgersburen* en *De Stadburen* ok.

deel — Iene van de woorden die et eerste verdielen van een groot gemienschoppelik veld in kleindere stokken angeven. Die eerste patten wo'n dan laeter weer in kleindere stokken verdield veur de verschillende personen (Postma 1950: 9).

diek — Stell. *diek* is in et algemien Ned. 'weg', mar in de meerste naemen op *-diek* die in disse dörpen veurkommen: *De Hoge Veenpoolderdiek, De Zoemerdiek* en *De Weerdiek* betekent dit element 'waeterkering', Ned. 'dijk'. Alliend in *De Sinteldiek* zal et 'weg' betekenen. De in een oolde bron nuumde *Oosterdyk* (Hw) is een stok hujlaand. Dit zal laand wezen dat an de oostkaante van een diek lag.

greveri'je — As *greveri'je* of Ned. *graverij* (een stok) laand andudet, wat in de naemen *De Greveri'je* (Diz) en *De Graverij van P. Bakker* (Nhw) et geval is, dan betekent *greveri'je,* resp. *graverij* 'et plak daor greuven wodt'.

gronden — De *-gronden*-naemen bin niet uut et mondelinge spraokgebruuk optekend, mar uut Nederlaanstaelige schriftelike bronnen.

hellen — Neffens infermaosie uut et veldnaeme-archief van de F.A. bin de *Dorpshellen* haegen en gatten en is *hellen* een naeme veur een stok greide. Neffens et Fri. Wb. is *helle* een stroke (hoog) laand. Kalma (1949: 53) legt uut dat *hel(le)* een diepte mar ok een helling en een stok dat boven de omgeving uut stikt, wezen kan. Sipma 1966: 103 mient dat *hel* een poele of drassig laand is. Wat veur betekenis hier now krek van toepassing is, is muuilik nao te gaon. Vgl. ok wat Miedema hierover nuumt (1979: 155-157): *hel* zal in plaknaemen in Frieslaand en ere plakken in et algemien 'leeg laand, moeras, plas, depressie' betekenen, en somstieden 'heuveltien'. De *Foksehellen* (Hw) weren neffens een brief van Riekswaoterstaot uut 1984 petgatten.

hof — Op Diz komt een drietal *hof*-toponiemen veur: *Hamhof*, *Het hofje* en *Hofland.* Gienend is nog in levendig gebruuk. Over de percieze betekenis van et element *-hof* op Diz vaalt weinig te zeggen bi'j gebrek an veerdere gegevens over die percelen. Oorspronkelik is *hof* een omsleuten stok grond, een insleuten plak. Now is et onder eren: tuun, hiem, boereplaetse (WNT VI: 837-839). Stell. *hof* is ok: karkhof.

kaamp(e) — Disse anduding het oorspronkelik betrekking op 'e vredinge, et ofpaolen. Mnl. *camp* betekent in 't biezunder 'afgeperkt' stok laand (Moerman 1956: 120). Een stok laand dat anduded wodt as *kaamp(e)* kan dus vanoolds liekegoed bouw wezen as gröslaand.

kanaal — De anduding *kanaal* komt hier alliend in schriftelik bronnemateriaol en in Nederlaanstaelige naemen veur.

kop — In *Bargekop* (*barg* = wrs. Fries; hiel now en dan wodt *barg* of *baarg* ok in et Stell. bruukt veur 'varken') slat *-kop* op 'e vorm, de omtrek van et perceel, en niet op 'e hoogte, en dat is in ere *-kop*-naemen in disse drie dörpen ok zo. Mar krek wel in *De Kop van Keizer* (Nhw), daor *kop* hiel dudelik een hoogte in angeft, liek as in *De Kopkes* (Hw). *De Tjongerkop* (Hw) is now opspuit mit zaand uut de Tjonger en dus hoger wodden, mar dat is pas zoe'n 25 jaor

leden gebeurd; ok in disse naeme zal *kop* wel op 'e vorm (een 'uutstulping' in de Tjonger) sleugen hebben. *De kop aan de Tjonger* (Nhw) is een perceel daor we de ligging niet van weten.

laand — Ned. land.

laene — In de Stellingwarven is *laene* in et algemien een anduding van verbienings die dwas op 'e wegen lopen. Ere naemen veur zokke verbienings bin *singel, drift* en *reed* (Bouwer 1972: 42). D'r hoeven niet beslist bomen bi'j langes te staon. *Kersten laene* op Diz is zoe'n laene. Et is een oolde verbiening van de Stienze mit Hooltpae. D'r staon nog dikke iekenbomen bi'j langes. De *bruglane* in Hw liekewel zol een stok laand wezen. (Misschien nuumd naor een d'r naost liggende laene?)

mad/maod — *Mat, matte, maad, meed* is hujlaand, mi'jlaand (Moerman 1956: 157). *Mat* 'dagmaat' (= opp. maot: wat een mi'jer in iene dag mi'jen kan) moej' neffens Schönfeld (1980: 85) los zien van *maad, meed* = hujlaand. *Mad* is in disse dörpen een oppervlaktemaot, mar hoeft *niet* altied een bepaolde oppervlakte *huj*laand an te duden. In de Stellingwarver dörpen Ni'jhooltpae, Ni'jberkoop en Donkerbroek (behaandeld in de beide eerdere dielen uut de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf* bleek *mad* ok een opp.maot te wezen, mar wèl altied op hujlaand te slaon. *Maoden* is in Diz, Hw en Nhw àl meerstentieds hujlaand. Stell. *maoden* komt in schriftelike bronnen wel as *maden* veur.

mie/mieden — De *mie*-naemen bin veur een pat an de Kuunder of Tjonger te vienen, mar *De Ulemieden* en *De Mieddens* in Hw liggen daor toch een aorig aende of. *Mieden/mieddens* is de Friese weerscheide van Stell. *maoden* = leeg liggend hujlaand. In *De Grote Mie* en *De Kleine Mie* kan *mie* zien wodden as een verkotting van *mieden*. Zie ok bi'j *mad/maod*.

miente — Stell. *miente* het in him et element *mien*, dat we ok zien in *gemien, gemiente, gemienschoppelik*. *Gemien* betekent oorspronkelik o.e. 'gemienschoppelik'. *Miente* (Ned. *meente*) wist dus op gemienschoppelik bezit/gebruuk, of op bezit/gebruuk van of deur de gemienschop. Schönfeld schrift in zien *Veldnamen in Nederland* (1980: 163) dat op tal van plakken daor et gemienschoppelik bezit verdwenen is, alderhaande (patten van) veldnaemen herinneren an de vroggere situaosie, o.e. *gemeent(e), me(e)nth(e), meen(e)* en *mient*. Neffens Bouwer (1970: 24) was de *meente* et hoger

legen heideveld, en de *meenschar* of *meenteweide* et gemienschoppelik bruukte gröslaand dat daor aachter lag.

ondergronden — WNT X: 1325 geft as betekenis van *ondergrond*: grond die deur de bovengrond bedekt is. "Zoodra de veenbedding door vergraving is verdwenen, biedt de ontbloote ondergrond de gelegenheid tot bebouwen." Disse betekenisomschrieving is ok van toepassing op *De noordelijke ondergronden* en *De oostelijke ondergronden* op Diz, *De Ondergronden* in Diz/Hw en *De westelijke ondergronden* in Hw.

pad — Ned. pad. De paeden die in de alfabetische listen nuumd wodden weren vrogger deurgaonde verbienings (mit uutzundering warschienlik van *Et Fiskerspaed* (Hw)). Kalma's pad was een verbiening van Diz mit Ni'jhooltpae, et Oolde Karkepad van Diz mit Hooltpae, en et Bultpad ok van Diz (De Bult) mit Hooltpae.

plaats(e) — Ned. plaats, in de zin van 'hoeve'. In de Stellingwarven is et dat ok: een wat grotere boerderi'je.

polle — Fri. *pôlle* is een appat liggend stokkien grond, meerstal wat hoger as de omgeving, en omringd deur sloden of eer waeter. Veural: hiem en arf daor in lege lanen et huus op staot (Fri. Wb.). Et eerste pat van disse omschrieving is zeker van toepassing op 'e *Molenpolle* op Diz. In Stell. is *polle* vaeke de anduding van een niet zo hiel grote boerderi'je. In elk van de dörpen Diz, Hw en Nhw komt een *Oelepolle* (of *Uilepolle*) veur. Mit disse naeme geven de meensken an dat et op dat plak krek een 'wildernis' is, et is d'r allegeer roegte. Now bestaot d'r in et Stell. ok een woord *polle* = Ned. 'struik, struikachtige boom', dat et kan best wezen dat *Oelepolle* een saemenstelling is mit dit *polle*, en niet mit *polle* 'boerderi'je' of 'appat liggend stokkien grond'. In *Tentepolle* en *Wiebegies polle* (beide Nhw) kuwwe de betekenis-aspekten 'boerderi'je' of 'appat liggend stokkien grond' in alle geval weer vienen. Op 'e Tentepolle stonnen vroeger turfmaekershusies, tenten en klinten (zie in de alfabetische list) en op Wiebegies Polle ston tot krek veur de laeste oorlog een boerderi'je.

poolder — Ned. polder.

reed — Stell. *reed* = 'waegenpad'. Mnl. *rede* (een ofleiding van de stam van et ww. *riden*) = o.e. 'et spoor daor wat reden het' en 'weg daor ze langes rieden mit peerd en waegen' (Mnl. Wb. VI: 1143). Een *reed* is in disse drie dörpen niet altied

	een anduding veur een verbiening die dwas op 'e wegen staot (vgl. wat bi'j *laene* zegd is).
singel	Die anduding komt in disse drie dörpen alliend veur in verbaand mit de Grote Miente (Hw). De *Dwassingel* staot dwas op 'e *Mientesingel,* en veerder kommen daor in de buurte nog veur de *Meente Singel* en de *Oude Meentesingel. Singel* het hier de bet. zoas die deur et Fri. Wb. angeven wodt: 'laene of weg, vaeke mit hoge bomen an beide kaanten, vrogger veural naor of rondom et hiem van een adellike state'.
sloot	Ned. sloot.
vaort	Ned. vaart.
venne/finne	In Hw kommen *De Finne* en *Kupers venne* veur. Et friese *finne* het as Stell. weerscheide et woord *venne.* Fri. *finne* = 'weiland' (Moerman 1956: 247). *Venne* staot in etymologisch verbaand mit *vene.* De grond in *De Finne* is veenachtig; in 1864, zo is op 'e Top. Mil. Krt. te zien, was et stok al anmaekt, mar et ligt krek naost een pat van et dörpsgebied dat doe nog niet anmaekt was. *Kupers venne* was vroeger natachtig laand, daor schalter (een hadde veenbaank) in de grond zit.
wad	Ned. 'wad' in de betekenis van 'doorwaadbare plaats'. De plakken in Diz en Hw die mit *wad* anduded wodden, bin allegere overstikplakken in de Kuunder of Tjonger.
weer	In *Weerdiek* is *weer-* op te vatten as een ofleiding van *weren,* d.i. ofweren, tegenholen (van et waeter). As naeme van een stok laand komt *weer* liekewel ok veur. *Et Weer* of *De Weren* bi'jglieks is een briede stroke an de noordkaante van de Slingerweg; *Et Weer van Ensing* slöt daor bi'j an. Disse percelen greensden vrogger an veenlaand (zie de Top. Mil. Krt. van 1864). Dit gelt ok veur *De Weeren (II)* in Hw. De alg. betekenis van *weer* 'kavel in (laeter verdielde) weiden of hujlanen' (Bouwer 1972: 48) of van Fri. *war* (*wer*) 'leeg gröslaand' (Mnl. Wb. XI: 558) is van toepassing. Toch lieken mi'j de *weer*-naemen as naemen van een stok laand in disse dörpen ok verbaand te holen mit *weer* in *Weerdiek* in de zin van 'ofweren, tegenholen (van waeter)'.
weg	Ned. 'weg'. Oolde èn ni'je verbienings wo'n mit *weg* anduded: *Idzerdeweg* en *Slingerweg* bi'jglieks bin oolde verbienings; *Otterweg* (Hw) en *Ontginningsweg* (Nhw) bi'jglieks bin nog vri'j kot leden anlegd.
zanen	*Zanen* betekent letterlik Ned. 'zanden'. *De Zanen* (Diz) is

een hoogte in et veengebied. Op Diz liggen ok de zn. *Poepesanden* (tegen de greens mit Np). Op 'e *Schoterzanen* (Hw) zit minder veen in de grond en meer zaand.

HEUFDSTOK IV

Alfabetische naemelisten

Y. Duursma en Ph. Bloemhoff-de Bruijn

De lemma's in de naemelisten bin zó opbouwd:

— Aachter de naeme wodt tussen ronde haoken de bron opgeven (bi'jglieks: m. = mondelinge opgifte, vkb. = uut een verkoopboekien, schr. = zoas et op officiële kaorten schreven is, ? = we konnen niet meer aachterhaelen uut wat veur bron die naeme weg kwam).

— Nao de opgifte van de bron kan een vraogteken volgen. Dat wil zeggen dat we niet hielendal wis binnen van de ligging van et perceel. N.l. wil zeggen: niet te lokaliseren.

— As een perceel meer as iene naeme het en/of as d'r verschillende vormvariaanten veurkommen, dan staot elke naeme en/of variaant onder et heufdlemma, in de volgodder a, b, c, enz. Alle vormvariaanten en 'synoniemen' bin zels ok as lemma in de listen weeromme te vienen. Vaeke wodt daorweg verwezen naor et heufdlemma.

— Nao de variaanten en ere naemen veur etzelde kommen dan gegevens over de ligging, et grondgebruuk enz., en - as de naeme daor reden toe geft - een verklaoring.

1. Der Izzerd

Abelens bos (gem. archief), n.l.
Abel = veurnaeme, *Abelen* = gen. vorm daorbi'j; de 2e veurnaeme of femilienaeme het een bezit-andudende gen. - *s* kregen.
De achtien deels (karkelik archief Diz 1711), n.l.
Eigener van dit laand was de Wed. Nicolaas Idsarda. Bet. *deel* : zie hfdst. III.
aepekamp (F.A.)
Meugelik ere naeme veur *Aepelaand,* zie daore.
Aepelaand (m.)
a. *Jehannes Pooldertien* (m.)
b. *Poepekaamp* (F.A.)
c. *de Poepekamp* (F.A.)
d. *PoepeSanden* (F.A.)
e. *Poepesanden* (F.A.)
f. *aepekamp* (F.A.)
Veenachtige grond. *Aepelaand* is een boere-uutdrokking veur min laand. Onder *PoepeSanden* is op et F.A.-fiche een antekening zet: degene die de naeme optekend het, vragt him of of disse naeme in de volksmond 'aepekamp' is. Op et fiche daor de variaant *Poepesanden* op neteerd is, is schreven dat de naeme *Poepesanden* vaeker bruukt wodde as *Poepekamp.*
Agricultura II (m.; schr.; F.A.)
G. Bergsma gaf zien boerderi'je in de dattiger jaoren van disse ieuw de naeme Agricultura II, naor de oolderlike plaetse in Berkoop mit de naeme *Agricultura.* Lat. *agricultura* = laandbouw.
De Anne Meeuwes Landen (karkelik archief Diz 1711)
Neffens et karkeboek van 1711 laggen disse lanen veur et Corendeel. De Poolderdiek was d'r doe nog niet.
Antje Ypes Wad (F.A.)
Dit wad het veur de meensken van Der Izzerd een verbiening west mit Katliek en Ni'jhoorn. D'r lopt nog een oold pad deur et Katlieker Schar. Dat komt an de oostkaante van de plaetse 'Moskou' op 'e Schoterlaanse weg uut.
Aswerus Akker (m.)
Disse akker was vrogger van Assuerus Terwisscha, en ligt op hiele beste zaandgrond. Now is et gröslaand.
Binnenkanaal (krt. Veenpoolder 1918)
Dit kenaol lopt parallel an 'n pat van de Brugsloot, van Noorderkanaal tot an Oosterkanaal.
Binnenringsloot (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *De Binnenringvaort.*

De Binnenringvaort (m.)
a. *Binnenringsloot* (krt. Veenpoolder 1918)
Disse vaort ligt an de binderkaante van de Hoge Veenpoolderdiek, en lopt tot an et Blauwe Hekke op 'e greens mit Np. Et laeste stok hiet op 'e kaorte van de Veenpoolder uut 1918 *Oosterkanaal.*
Et Blauwe Hekke (m.)
Et Blauwe Hekke staot op 'e Zoemerdiek, op 'e greens mit Np.
De Bos (m.)
Zie bi'j *De Scheenebos.*
De brink (koopakte 25.10.1877)
Et hiem om een plaetse.
Brug Reed (krt. Veenpoolder 1918)
Disse reed lopt op 'e kaorte van de Veenpoolder uut 1918 bi'j de Brugsloot daele.
De Brugsloot (m.; schr., o.e. Eekhoff 1850)
a. *Helomavaart* (krt. Veenpoolder 1918)
Disse vaort is om 1850 henne greven deur Van Heloma, een bekende ervener doedertieden. De sloot ligt d'r now nog. Et is et heufdkenaol, de uutmaelingsvaort van de vroggere veenpoolder. Bi'j disse vaort langes stonnen in 1875 wel zoe'n 30 veenhutten van veenarbeiders die in de veenderi'jen warkten. Naost de vaort leup een pad, van de Bocht van de Vaort of tot an de Otterweg, dat as karkepad bruukt wodde naor de karke in Hw en as schoelepad naor de schoele in Hw. De Brugsloot lopt van et gemael tot an de Veenpoolderdiek in Hw.
De Bulhûn (m.)
Dit was een akker daor een kragge in veurkwam die aorig diepe was. As goenend die putten greuven veur drinkwaeter, op een welle stootten, dan nuumden ze dat een bulhond. Fri. *bulhûn* = Ned. buldog. Misschien is in dit woord et uut et mnl. bekende *bule* = Ned. buil, blaas te herkennen.
De Bult (m.; schr.)
Naeme van een buurt op Diz; et is et hoogste plak van et dörp. Neffens de overlevering laggen in 1825 mit de overstroming deur et zeewaeter De Bult en de karke nog krek boven waeter. *De Bult* komt al op 'e kaorte van Schotanus (1718) veur.
Et Bultpad (?)
Dit pad leup van Hooltpae of, over de Scheene naor De Bult op Diz. 't Is now gien pad meer. In Hooltpae het eerder een Roomse karke staon. We daenken dat de roomse karkgangers gebruuk maekt hebben van dit Bultpad om in Hooltpae te kommen.
De Butenringvaort (m.)
Van de Otterweg (Hw) of naor et Blauwe Hekke.
De Corendeel (karkelik archief Diz 1711)
Schreven variaant van *Et Korendeel,* z.d.
Diaconie Haske (flor. koh. 1738)

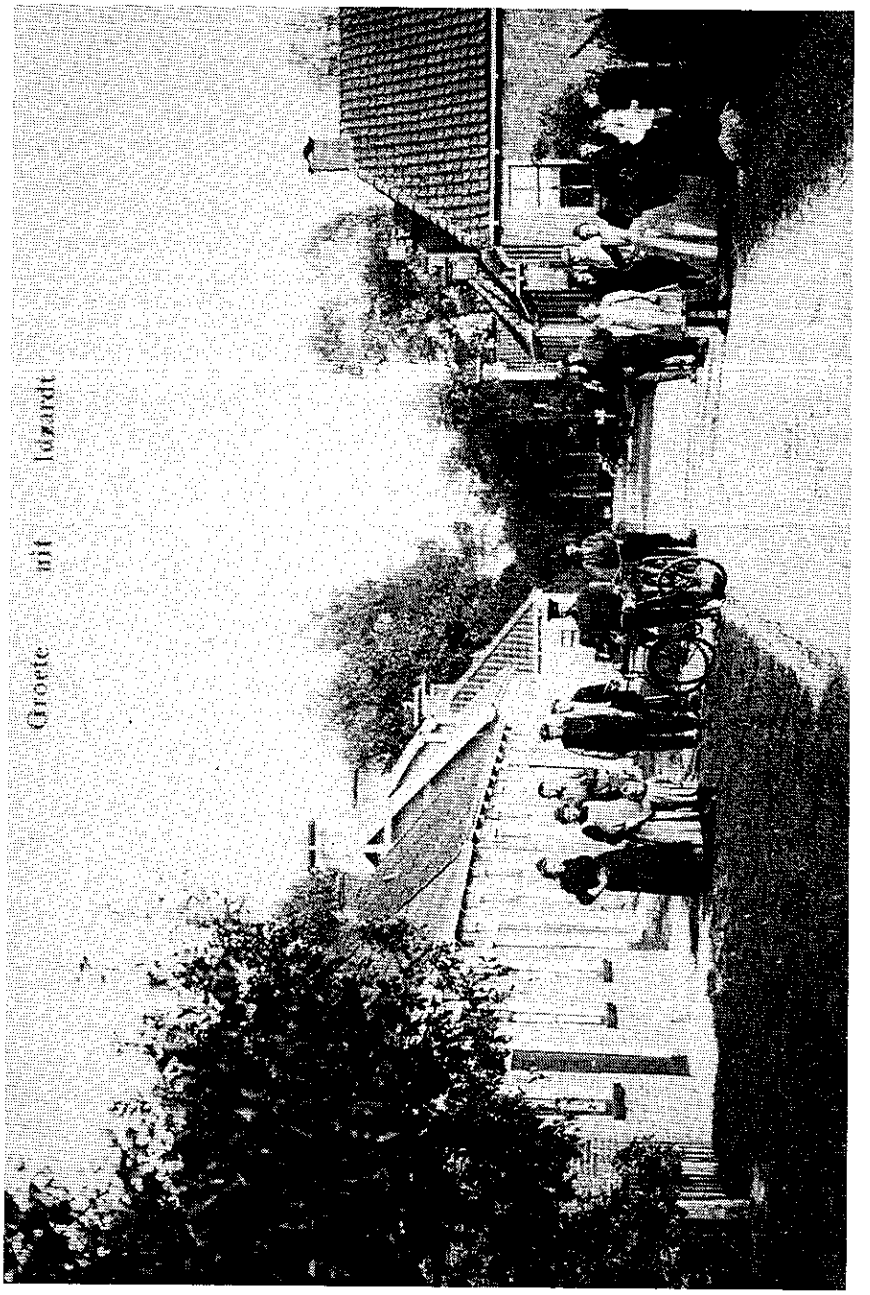

De Bult op Der Izzerd ± 1913

Oolde naeme van *Et Haskerlaand,* z.d.
De Dolten (m.; Hooilandsverhuring 1916)
Dit stok laand ligt in wat vrogger de veenpoolder van Der Izzerd was, an de zunnekaante van de Poolderdiek. De grond is veenachtig, et is goeie weidegrond. Neffens et Fri. Wb. is *dolte* een sloot of koele daor grond uut greven is om de zeediek mit op te hogen of weer mit op te maeken; ok: greven kenaol. Kalma 1949: 17 schrift dat d'r in 16e-ieuwse bronnen vaeke spraoke is van 'verdolven' (= vergreven) laand. Stell. *dollen* = Ned. graven, wroeten. Welke bet. percies op *De Dolten* van toepassing is, is niet dudelik: is et vergreven laand of hebben ze d'r in omme dold?
De Doorbraak (m.)
Dit was een kragge, een gat dat naost et Noorderkanaal, an de oostkaante van 'e Otterweg lag. Mit de ruilverkaveling is dit gat dichte maekt, dat ie kun d'r now niks meer van zien.
De Easterske Stins (F.A.)
Et veldnaeme-archief van de F.A. geft op: 'Sate. Wkl. Fr. Nml.' Hier zal de Stienze bedoeld wezen. Zie veerder bi'j *De Stienze.*
het Elsjen Jans Huisjen (karkelik archief Diz 1711)
Zo wodde et meestershuus nuumd dat op et hiem van de Viccarieplaetse ston.
Ensing zien Bouwgien (m.)
a. *Jodenkarkhof* (m.)
Dit perceel lag stief tegen de Poolderdiek an op 'e Zanen. In 1925 was et bouw.
Faoken kaampien (m.)
Dit kaampien ligt bi'j de plaetse Agricultura II. *Faoke* = veurnaeme.
Et Gemael van Der Izzerd (m.)
Dit is aenlik gien eigennaeme. Op et plak daor et gemael staot, ston vroeger een waetermeule, die bouwd is mit de oprichting van de veenpoolder in 1855. In 1900 is die meule ofbreuken en wodde op dat plak een stoomgemael bouwd. Et oolde gemael wodt now niet meer bruukt, d'r staot een ni'j gemaeltien naost.
Het Gietersche Land (vkb. 1904), ?
Et vkb. geft de volgende infermaosie: "Het Gietersche Land aldaar, de 8 mad." Is dit etzelde perceel as de Gieterse Poolder (z.d.)?
De Gieterse Poolder (m.)
De Greveri'je (m.)
Dit stok laand ligt in de Zwanehals. Et is om 1920 henne verveend. Stell. *greveri'je* is 'et greven, et plak daor greven wodt'. Dit stok laand is opspuit mit grond uut de Kuunder of Tjonger.
Groenesteeg (m.)
Dit perceel ligt an de Zoemerdiek in de Zwanehals. De grond is d'r veenachtig. Et perceel is wrs. nuumd naor een man die Groenestege hiette: in et riegelment van beweiding van de Ruskemaoden uut 1827 is spraoke van een zekere Groenestege.
De Grote Mie (m.)

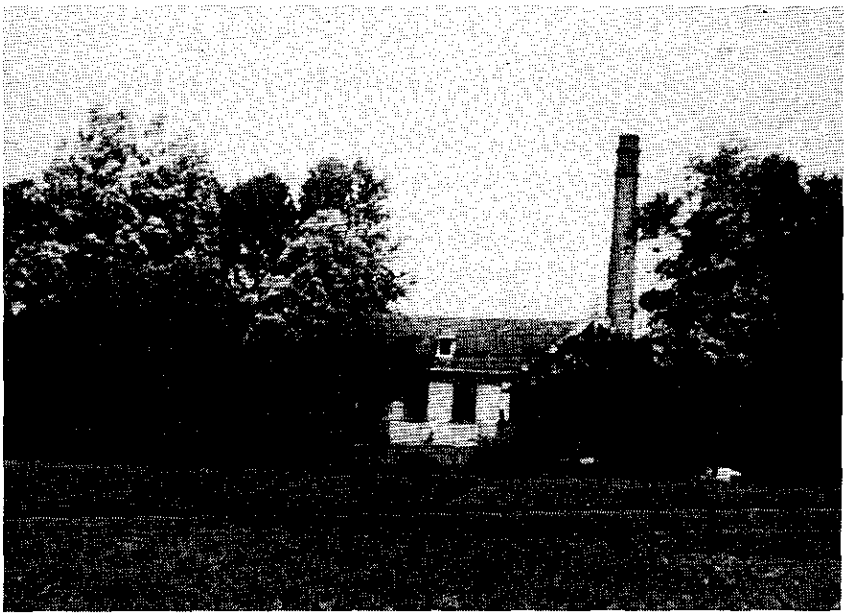

Et Gemael van Der Izzerd (bouwd in 1900)

a. *Mië* (F.A.)
De Grote Mie lag an et aende van de Miedweg, die now Oostelike Reed nuumd wodt. Bet. *mie/mied* : zie hfdst. III.
De Haegen (archief Veenpoolder Diz en Hw)
De Sinteldiek is hier deur legd, naodat in 1900 et gemael bouwd was. De turf ston op de haegen te dreugen, tussen de petgatten.
Et Hamersbroggien (m.)
Dit was een brogge in de reed over de Kavelstrook. Hi'j diende in de tied van de veenderi'jen om de turf of te voeren via de Brugsloot naor de Tjonger.
De Hamersweg (m.; schr.)
a. *Nieuwe weg* (krt. Veenpoolder 1918; Top. krt. 1922/32)
Dit is de weg van Hooltpae naor Der Izzerd. In de Schotanusatlas van 1718 staot disse verbiening nog niet angeven. In 1870-1873 is d'r een hadde weg anlegd. Die kreeg de naeme *Nieuwe weg.* In de periode 1934-1936 is de naeme *Nieuwe weg* veraanderd in *Hamersweg*, naor Jan Titus Hamers, raodslid en boer op Terwisscha Zathe.
Harm Paulussen (m.)
Dit stok laand ligt an de Veenpoolderdiek op 'e Zanen, en heurde vroeger bi'j de plaetse van Harm Paulus de Vries op Der Izzerd. Die zien plaetse leup van de Scheene tot an de Oolde Tjonger.

Et Haskerlaand (m.)
a. *Diaconie Haske* (flor. koh. 1738)
In dit stok laand zit et liem hoge. Et Haskerlaand was vroeger eigendom van de diaekeni'je van Oolde Haske. Et was een smalle stroke, die van de Scheene tot an de Oolde Tjonger leup. In de floreenkohieren van 1738 wodde et *Diaconie Haske* nuumd. De eigeneresse hadde vief husies an de noordkaante van de Slingerweg bouwen laoten en bi'j testament hadde ze et laand en de husies schonken an de diaekeni'je van Oolde Haske, mit as veurweerde dat de hure van de husies niet verhoogd wodden moch. Now het de Diaconie dit laand niet meer.
De Heide (m.)
Zaanderige grond, vroeger heideveld.
Helomavaart (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *De Brugsloot.*
De Hemmen (I) (m.)
Hujlaand. De grond is d'r veenachtig, soms een betien kleiachtig. Vroeger lag dit stok in een bocht van de Oolde Tjonger. De 'ni'je' Tjonger is d'r dwas deurhenne greven.
De Hemmen (II) (m.)
Hujlaand in de Zwanehals (z.d.). Et is gien uutveende veengrond. De Oolde Tjonger leup hier vroeger deur, en die is dichte maekt mit et uutbaggeren van de (ni'je) Tjonger.
Herman Maatman zien veentien (m.)
Dit was een pingo daor him in de loop van de tied veen in vormd het. Om 1925 henne is de dobbe uutveend. Now gruuit d'r wat bos omme toe en is et een mooi plakkien.
hoeghe maeden (B.B.), n.l.
In de Benificiaal-boeken is d'r spraoke van 'acht koegangen op den hoeghe maeden'.
Het hofje (karkelik archief Diz 24 juni 1800)
Dit lag schuin tegen de Schoolebrink over, an de ere kaante van de weg. Et wodde deur de karke verhuurd, en heurde bi'j et Elsjen Jans Huisjen (z.d.). Bet. *hof*: zie hfdst. III.
Hofland (karkelik archief Diz), n.l.
Dit perceel (grootte: 1 ha 55 a 70 ca) lag zuudoostelik van en an de Poolderdiek. Bet. *hof*: zie hfdst. III.
De Hoge Akkers (m.)
Dit laand ligt wat hoger as De Dolten. De grond is hier nogal zwaor, d'r zit wat veen in en een protte stien. De Hoge Akkers en De Dolten weren vroeger (om 1850 henne) eigendom van veenbaos Otter.
De Hoge Diek (m.)
Zie bi'j *De Hoge Veenpoolderdiek.*
De Hoge Kaampe (m.)

Dit is een hoog stok laand (zaandgrond).
De Hoge Veendiek (m.)
Zie bi'j *De Hoge Veenpoolderdiek.*
De Hoge Veenpoolderdiek (m.)
a. *De Hoge Veendiek* (m.)
b. *De Hoge Diek* (m.)
c. *De Poolderdiek* (m.)
In 1855 wodde mit de veurbereidings veur disse diek begonnen. De diek was bedoeld om winters et hoge waeter uut de Friese boezem tegen te holen. De diek begon bi'j et Ter Idzerder Stel (Hw) en leup tot Ni'jhooltpae an toe, tot Et Blauwe Hekke.
De Husse (m.)
Naarding zegt dat Fri. *husse* een kleine entekooi was, en dat die naeme tot diepe in Drente veurkomt (1957: 47). Bouwer (1970: 24) daenkt dat disse uutleg alliend veur husse-naemen in legere streken en dörpspatten gelt; neffens him liekt De Jong (1962: 50, 51) een betere verklaoring te geven, nl. een stroke grond as overgangsgebied van bouw naor de 'gemene weide', vaeke mit hakhoolt en heide begruuid; een rommelig stokkien bos en heide dus. Bouwer schrift dat de husse inderdaod vaeke an de hoge kaante van de weilanen lag en op te vatten is as een ressien woeste grond dat de meensken liggen leuten as ofscheiding. Die Husse in Diz is toch aenlik niet zo op te vatten as Bouwer dot. Mar et is ok niet bekend as daor ooit een entekooi west het. Et is àl een rommelig hoekien, d'r zatten wieken in en et was d'r lege, mar d'r het gien heide west.
Idzarda Weg (schr.)
Zie bi'j *De Idzerdeweg.*
Idzerda Stins (Schotanusatlas 1718; Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Stienze.*
De Idzerdeweg (m.)
a. *Ter idzerder weg* (Eekhoff 1850)
b. *Ter Idzerdter straatweg* (krt. Veenpoolder 1918)
c. *Idzarda Weg* (schr.)
Inmalingskanaal (krt. Veenpoolder 1918)
Dit is et stok kenaol tussen et gemael en de Oostersche waterlossing.
Janke Petgat (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Dit lag in de Kavelstrook. De Postbrug is in et Janke Petgat anlegd.
Jehannes Pooldertien (m.)
Zie bi'j *Aepelaand.*
Jellema's bos (m.)
Dit stok bos ligt even oostelik van de Stienze. Jellema was een vroegere eigener van de Stienze.
Et Jodenkarkhof (m.)
De omtrek van wat warschienlik et karkhof west het kuj' nog zien. D'r leup een

gröppe omme toe.
De Jood (m.)
De grond is d'r veenachtig. Misschien was *de Jood* vroeger een schelnaeme veur de bewoner/eigener van et perceel. D'r het op dat plak veur zoveer as wi'j weten gien persoon van joodse kom-of woond.
Kalma's pad (m.)
a. *Kalmerspad* (F.A.)
Dit is een oold karkepad naor Ni'jhooltpae, dat bi'j de Stienze begon. An dit pad ston vroeger een plaetse daor een zekere Kalma woonde. Die plaetse is in 't begin van disse ieuw ofbreuken.
Kalmerspad (F.A.)
Disse naeme is as een uutspraokvariaant van *Kalma's Pad* te beschouwen, z.d.
De Karkebos (m.)
a. *Wemersbos* (m.)
Dit stok bos ligt tegen de Scheene an. De bos was vroeger eigendom van de karke, wiels iene die Wemer hiette, huurder was.
De Kavelstrook (m.)
Disse stroke ligt bi'j de Brugsloot daele en diende om lekwaeter uut de Brugsloot in de te bemaelen gronden te veurkommen (arch. Veenpoolder Diz en Hw). Over die Kavelstrook weren verscheiden kavels te berieken. De grond is d'r veenachtig.
De Kelderbos (m.)
a. *It Kelderbosk* (F.A.: It Heitelân 1923, nr. 37)
In 1923 bliekt et om 1.87.70 bunder greide te gaon (F.A.- geg.). D'r wodt wel zegd dat d'r vroeger van de Stienze of een geheime vlochtgang west het tot in dit stok laand, dat vroeger bos was. Hier kan de naeme *De Kelderbos* uut verklaord wodden, mar ok kan hier an een saemenstelling mit de fn. *Kelder* docht wodden.
It Kelderbosk (F.A.: It Heitelân 1923, nr. 37)
Verfrieste vorm van *De Kelderbos* , z.d.
Kerkelandstuin (karkelik archief Diz 1867)
D'r wodden doe (in 1867) vier appelbomen plaetst veur f 2,20. De tuun ligt naost de Viccarieplaetse. D'r staon now nog appelbomen.
Kersten laene (m.)
Dit was een oolde zaandweg, een verbiening van Der Izzerd (De Stienze) mit Hooltpae. D'r staon now nog dikke iekenbomen an dit pad. Een stok (in Hp) van et pad ligt d'r nog. *Kerst* = veurnaeme.
De Kleine Bos (m.)
Vroeger bos. Omreden de oppervlakte kleinder was as de eerder nuumde Bos wodde dit *De Kleine Bos* nuumd.
De Kleine Mie (?)
De Mieden laggen an et aende van de Miedweg (now Oostelike Reed). Bet. *mie/mied* : zie hfdst. III.
Et Korendeel (m.; F.A.)

a. *de Corendeel* (karkelik archief Diz 1711)
Dit stok laand is in 1963 opspuit mit grond uut de Tjonger. Begin disse ieuw is et Korendeel al uutveend. In 1711 komt de naeme *de Corendeel* veur in et karkeboek: "Item een dachmad hoyland genaemd de Corendeel gelegen in der dorpe Idsert." Is *koren* et oons bekende 'koren', 'graan'? In 1711 gaot et om hujlaand, en laeter ok. Vgl. wat Hielkema 1939 a en b d'r over zegd het: zie bi'j *de Kornjum* in de list van Hw. Bet. *deel* : zie hfdst. III.
Korendeels sloot (gem. archief WSt.)
Disse sloot ligt bi'j Et Korendeel (z.d.).
De Kortelingen (vkb. 1877)
a. *de Kortlingen* (F.A.)
De Kortelingen weren kotte akkerties bouw. Op 'e kaorte van et F.A.-veldnaeme-archief is de Kortlingen een betien oosteliker angeven, mar warschienlik bin mit *De Kortelingen* en *de Kortlingen* dezelde akkerties bedoeld. De naeme kan wrs. niet in verbaand brocht wodden mit de fn. *Korteling,* omreden die in dit gebied zeldzem is: neffens et NRF kwam die in 1947 mar iene keer in Frieslaand veur.
de Kortlingen (F.A.)
Zie bi'j *De Kortelingen.*
Kuinder of Tjonger (schr.)
Zie bi'j *De Tjonger.*
Land Coldenburg (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Cold - is wrs. Ned. koud. D'r bin nogal wat toponiemen mit as eerste lid *koud* vanwegens de koolde, wienderige ligging (Moerman 1956: 132-133).
De Lange Jaap (m.)
het Lange Mad (vkb. 1903)
Dit perceel hujlaand lag neffens et vkb. oostelik van de Ruskemaoden.
de Lange Pieters Weer (F.A.: L.Crt. 8.12.1792), n.l.
Et gong om negen mad hujlaand; de ligging d'r van is niet bekend. Bet. *weer* : zie hfdst. III.
Louw Ales Hichte (m.)
Dit is een hoge kaampe, et liem zit d'r hoge. Vroeger leup d'r een pad over naor de dri'j bi'j Mildam. Een brogge was d'r doe nog niet, daoromme bruukten de boeren et Lysbeth Wad (zie de list van Hw) naost de dri'j. Fri. *hichte* = Stell. hoogte, heugte. *Ale* = veurnaeme.
Maey Franckes Acker (gem. archief WSt.), n.l.
De Middelreed (m.)
Uutspraokvariaant van *De Middenreed,* z.d.
De Middenreed (m.; krt. Veenpoolder 1918; vkb. 1925)
a. *De Middelreed* (m.)
Disse reed leup van de Slingerweg of naor de Zanen en is mit de ruilverkaveling vervalen. *Middel -/Midden-* zal wel angeven dat de reed midden tussen Sinteldiek en Hujscheene (Hw) leup.

Mië (F.A.)
Ere (Friese) naeme veur *De Grote Mie* , z.d.
De Miedweg (m.; Eekhoff 1850)
Vroegere naeme van de *Oostelike Reed* , z.d.
Molenpolle (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Hier ston tot 1900, op een uutbouwsel van de Poolderdiek, een meule en een muldershuus. Beide bin ofbreuken. Bet. *polle* : zie hfdst. III.
De Negen Mad Westerkamp (m.)
Dit is een stok uutveende grond. De sloden die d'r in laggen bin dichte ploegd. 't Was hujlaand. *Westerkamp* in disse naeme kan een fn. wezen.
Nieuwe weg (krt. Veenpoolder 1918; Top. krt. 1922/32)
Vroegere naeme van *De Hamersweg,* z.d.
De noordelijke ondergronden (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Disse ondergronden liggen tussen de Zanen en de Otterweg. Et is een groot gebied; et Noorderkanaal ligt d'r midden in.
Et Noorderkanaal (m.; krt. Veenpoolder 1918)
Dit is een waeterlossing in de noordelijke ondergronden.
De Noordreed (archief Veenpoolder Diz en Hw).
Dit was een eupenbaore weg bi'j de Brugsloot langes. Hi'j leup van et gemael of naor de Otterweg toe. In 1985 is hi'j bi'j de lanen antrokken, mar zo omdebi'j 600 m is nog intakt: van de Otterweg of tot de Zandenweg an toe.
De Oelepolle (m.)
De grond was d'r veenachtig, et was min laand, d'r zat peers (roegebol) in. Mit de ruilverkaveling is et diepe ploegd. Et is now best laand deurdat et waeterpeil naor beneden gaon is. Om 1930 henne was et wildernisse, vandaor de naeme Oelepolle. Bet. *polle* : zie hfdst. III.
De ondergronden (F.A.; archief Veenpoolder Diz en Hw)
Veur een pat in Hw, veur een pat in Diz liggen disse ondergronden. Ze bin uutveend. Neffens et archief van de Veenpoolder liggen ze oostelik van de Otterweg, van de schoele en Slingerweg of tot an de Brugsloot.
onser Lieuer Vrouwe Leen (B.B.)
In de Benificiaal-boeken is spraoke van 'Landen ende renthen behoirende tot onser Lieuer Vrouwe Leen oft Vicarie op ter Ydsert'.
De onslechte maden (karkelik archief Diz 1788)
In 1788 wodde een sloot opmaekt op de Sanden bi'j de onslechte maden. Stell. *onslicht* = niet mooi vlak, vaeke mit hulten en bulten.
De Oolde Grieze (m.)
Perceel laand an de westkaante van de Lange Jaap.
Et Oolde Karkepad (m.)
Dit pad leup van de Idzerdeweg op Hooltpae an. Et is al hiel oold, en et is bruukt tot omdebi'j 1930. Et leup over et laand van een boereplaetse die et laeste bewoond is deur Cornelis Groen. Die mos et pad onderholen, en ok de vonder over de

Scheene; die wodde ofsleuten mit een klaphekkien. Veur de Hamersweg d'r was, was dit pad de belangriekste verbiening van Der Izzerd mit Hooltpae. In ruilverkavelingsverbaand is et weer in ere hersteld: 75 m an de oostkaante van et oolde pad wodde in 1984 deur de RVK Midden-Tjonger een ni'j fietspad anlegd veur de recreaosie. Dus niet hielendál op et plak daor et Oolde Karkepad leup: et kwam beter uut om et wat veerderop an te leggen.

De Oolde Tjonger (m.)
De Oolde Tjonger was ommeraek bochtig. In 1880-1886 is hi'j kanaliseerd. Zie veerder bi'j *De Tjonger.*

De oostelijke ondergronden (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Disse ondergronden liggen an de zuudkaante van de Brugsloot.

Oostelijke Reed (schr.)
Zie bi'j *De Oostelike Reed.*

De Oostelike Reed (m.)
a. *Oostelijke Reed* (schr.)
b. *De Miedweg* (m.; Eekhoff 1850)
Ni'jere naeme van de Miedweg. Van de Otterweg of in oostelike richting hiet de reed zo. De naeme is veraanderd in de tied dat et Waeterschop Mildam opricht wodde. Graaf Van Limburg Stirum bruukte de Miedweg om bi'j zien lanen te kommen, die op 'e Zanen laggen.

Ooster kanaal (krt. Veenpoolder 1918)
Dit kenaol lopt van et gemael of in oostelike richting bi'j de Tjonger daele. Et is et verlengde van de Binnenringsloot. Zie ok bi'j *De Binnenringvaort.*

Oostersche waterlossing (krt. Veenpoolder 1918)
Disse waeterlossing lopt bi'j de Slingerweg daele, van de krusing mit de Sinteldiek of naor de greens mit Np.

Oosterse brug (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Disse brogge lag vlak an de oostkaante van et gemael van Der Izzerd.

De oosterse hoge gronden (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Ligging: an de zunnekaante van de Idzerdeweg, van de Hamersweg tot de greens mit Np.

De Opslag (m.)
Op dit plak - tegen de Molenpolle over - losten de schippers zaand en grind veur de timmerman van Der Izzerd. Ok losten turfschippers hier turf of kolen veur et stoomgemael.

Paardeschar (gem. archief WSt.), n.l.
Dit het vermoedelik legen in de buurt daor now et gemael van Diz staot. In disse omgeving hadden de boeren van Diz an et aende van de 18e ieuw mit mekeer scheerweiden (zie et stok over de Ruskemaoden in hfdst. I).

Papentuntien (F.A.), n.l.
Bi'j disse naeme is opgeven: 's.e. lân', wat warschienlik zeggen wil dat et om een stok laand in et zuudoostelike pat van et dörpsgebied gaot.

Pastorieplaats (vkb. 1906)
Van de Schoolebrink (z.d.) wodt zegd dat die tussen de Viccarieplaetse en de Pastorieplaetse lag.
De Peersekoppen (m.)
De grond was d'r veenachtig. In dit laand kwam vroeger veul peers veur, een plaante die vergiftig is veur et vee. Stell. *peers* = Ned. unjer, kwadernaat, robol. Bet. *kop* : zie hfdst. III.
Ds. Petersen (?), n.l.
Dit zol een veldnaeme wezen in de Zwanehals.
De naeme van de domnie kan *Petersen* of *Peters* (- *en* is dan de gen.-uutgaank) wezen.
Poepkaamp (F.A.)
"Poepesanden of Poepekaamp", zo staot et d'r in et Veldnaeme-archief van de F.A. Zie bi'j *Aepelaand* .
de Poepekamp (I) (F.A)
Zie bi'j *Aepelaand.*
De Poepekamp (II) (m.)
Dit laand was eerder eigendom van Haite de Vries. Zien bi'jnaeme was Haite de Poep. Hi'j woonde in Hooltpae. Dit stok laand lag aachter zien boederi'je, over de Scheen op Der Izzerd. Et is een hoge zaandkaamp.
Poepesanden (F.A.)
Zie bi'j *Aepelaand* .
Poepe Sanden (F.A.)
Zie bi'j *Aepelaand.*
de polderreed (Hooilandsverhuring 1916), ?
Dit kan de reed wezen die ok bekend is onder de naeme *De Middenreed* (z.d.), mar zeker is dit niet. Polderreed is hier daenk' as soortnaeme bruukt.
Polder van M.J. Sickenga (kaorte Veenpoolder ±1880)
de Pollen (vkb. 1898), n.l.
In et vkb. is spraoke van 'kaphout, een wal, ten oosten van Joh. B. Bos, met de "pollen" op de Scheen tot het Land van Scheltinga en de "pollen" in het hooiland.'
de pompsloot (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
Disse sloot moet in de buurte van de Brugsloot (z.d.) legen hebhen, aj' ofgaon op 'e gegevens in et boekien. *Pompsloot* is daor daenk' as soortnaeme in bruukt.
De Poolderdiek (m.)
Zie bi'j *De Hoge Veenpoolderdiek.*
De Postbrug (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Dit was de brogge in de Middelreed naor de Zanen. Vroeger was et een brogge van dikke posten, vandaor de naeme. In 1927 wodde de brogge vervongen deur een ni'jen. Sund 1983 is hi'j d'r niet meer. Disse brogge is vroeger legd in et *Janke Petgat* (z.d.)
De rietkampsloot (stem- en flor. koh. 1738), n.l.

Rietland (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Lege veengrond. Tot veur inkelde jaoren gruuide hier nog riet. D'r weren kraggen en tillen daor aj' niet over lopen konnen.
Rietlandsloot (gem. archief WSt.)
Dit is een dwassloot die van de Zandenweg of tot an et Noorderkanaal lopt. Hi'j wodde ok veur et vervoeren van turf bruukt.
Ruschmaden (Eekhoff 1850; F.A.)
Schreven variaant van *De Ruskemaoden,* z.d.
Ruskemaden (karkelik archief Diz 1711)
Schreven variaant van *De Ruskemaoden,* z.d.
Ruskemadenweg (schr.)
Disse weg lopt van de Idzerdeweg of, via et gemael van Der Izzerd naor de Otterweg. Et laeste stok (Hoge Veenpoolderdiek - Otterweg) is deur de ruilverkaveling Midden-Tjonger ni'j anlegd. Van de Slingerweg of bin de bestaonde Sinteldiek en Hoge Veenpoolderdiek verhadded. Et gehiel is de *Ruskemadenweg* nuumd.
De Ruskemaoden (m.)
a. *Ruskemaden* (karkelik archief Diz 1711)
b. *Ruschmaden* (Eekhoff 1850; F.A.)
c. *de Russchemaden* (F.A.)
d. *Russche Maden* (vkb. 1904)
e. *Van Stirum* (m.)
Dit laand lag vroeger tegen de Oolde Tjonger an. Et is beste, iezerholende greide. Vroeger zat d'r iezeroer in de grond. Dat wodde d'r uut greven. Doe kregen ruskepollen en ere plaanten die van waeter holen de overhaand. Deur sommigen wodde dit laand ok wel *Van Stirum* nuumd, omreden de Graaf Van Limburg Stirum uut Oranjewoold eigener west het (zie veerder et pat van hfdst. I over de Ruskemaoden).
de Russchemaden (F.A.)
"LC 24.7.1827 2 Beesten gevonden in de z.g.n. Russchemaden". Schreven variaant van *De Ruskemaoden,* z.d.
Russche Maden (vkb. 1904)
Zie bi'j *De Ruskemaoden.*
de Sanden (F.A.)
Schreven variaant van *De Zanen,* z.d.
Santsloot (gem. archief WSt.)
Disse sloot ligt naost de Zandenweg. In de tied van de veenderi'jen was dit een vaort veur ofvoer van turf. Hi'j is nog veur een pat intakt.
de Schapekampen (F.A.)
De Scheen (Schotanusatlas 1718; Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Scheene.*
De Scheene (m.; schr.)

a. *De Scheen* (Schotanusatlas 1718; Eekhoff 1850)
De Scheene is een greven scheiding, die et gebied tussen Lende en Tjonger in twie grote nederzettings-gebieden verdielt (Bouwer 1970: 15). *Scheene* is as woord wrs. ontstaon uut Mnl. en oolder Stell. *schedinge* (Ned. *scheiding*). (Zie veur een wat uutgebreidere naemsverklaoring Bloemhoff-de Bruijn 1982: 38).
De Scheenebos (m.)
a. *De Bos* (m.)
Vroeger was hier veul bos. D'r stonnen verscheiden husies daor arbeiders in woonden die allemaole een klein hoekien grond hadden. De meersten van die husies bin ofbreuken.
De Scheenekaampe (m.)
a. *Scheenekamp* (vkb. 1920)
Disse kaampe - beste grond mit een dichte bouwvore - ligt an de Scheene.
Scheenekamp (vkb. 1920)
Schreven variaant van *De Scheenekaampe,* z.d.
Schoolebrink (karkelik archief Diz 1711)
Dit was et 'schoeleplein' dat bi'j de schoele heurde. Now staot de schoele daor niet meer. Zie ok bi'j *Viccariebrink.*
Sickenga Kavel (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Dit laand heurt bi'j een plaetse an de Idzerdeweg. Sickenga was d'r eigener van.
De Sinteldiek (m.)
a. *Sintelweg* (krt. Veenpoolder 1918)
b. *Zwarte Weg* (schr.)
Disse diek leup van de Idzerdeweg tot an et gemael. Hi'j is om 1906 henne anlegd deur de Veenpoolder. Now is et een pat van de Ruskemadenweg wodden. Et is een 'weg', gien 'diek' in de zin van Ned. 'dijk'.
Sintelweg (krt. Veenpoolder 1918)
Officiële anduding van *De Sinteldiek* , z.d.
slechte maeden (B.B.), n.l.
a. *De slegte maden* (stem- en flor. koh. 1738)
In de Benificiaal-boeken is spraoke van 'acht koegangen op den hoeghe maeden met vijff dachmat hoilandt op den slechte maeden'. Stell. *slicht* = vlak, plat, zonder hulten en bulten. Disse naeme staot in tegenstelling mit *De onslechte maden* (z.d.)
De slegte maden (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Zie bi'j *slechte maeden.*
De Slingerweg (m.; schr.)
Disse weg, ok wel Slingeweg nuumd (zie in de list van Hw), lopt van Np in westelike richting deur de dörpsgebieden van Diz en Hw en komt in Nhw uut op 'e Weerdiek. Omreden de weg hielendal niet slingert, wodt anneumen dat *Slingeweg* de oorspronkelike vorm is. Een *slinge* kan een 'slenk' wezen, mar de weg kan ok nuumd wezen naor een slinge = landweer: de weg komt in Nhw uut op 'e Weerdiek (zie veur een uutgebreidere naemsverklaoring Bloemhoff-de Bruijn

1982: 40).
Sloterdijk (karkelik archief Diz 1711), n.l.
In et karkelik archief van Diz wo'n in 1711 een tal boerderi'jen nuumd die anduded wodden as: 'De zathe van ...', 'De Sybrands Martens zathe...' etc. De naeme van iene zathe liekt inderdaod een eigennaeme te wezen, en wel 'De zathe of plaats Sloterdijk of Ydsingaland'.
De Stienze (m.)
a. *Idzerda Stins* (Schotanusatlas 1718; Eekhoff 1850)
b. *De Stins* (Top. krt. 1932)
Om 1500 henne is hier een stienze (Ned. *stins*) bouwd deur een zekere Haicon die uut Frieslaand kwam. In 1750 is de stienze ofbreuken wegens bouwvallighied. D'r kwam een deftig laandhuus veur in 't plak mit een luudklokke op et dak. Op 'e kaorte van Eekhoff uut 1850 staot dan ok *Voorm. Idzerda-Stins,* wiels die in de volksmond toch *De Stienze* hieten bleef. In 1927 is et laandhuus ofbraand (zie veerder et pat van hfdst. I over de Rizziger stienze).
De Stins (Top. krt. 1932)
Zie bi'j *De Stienze.*
Ter idzerder weg (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Idzerdeweg.*
Ter Idzerdter straatweg (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *De Idzerdeweg.*
Terwisscha Sate (F.A.)
Schreven variaant van *Terwisscha Zathe,* z.d.
Terwisscha Zathe (schr.)
a. *Terwisscha Sate* (F.A.)
Disse naeme staot op 'e boereplaetse van de fem. Hamers, die op 'e hoeke van de Idzerdeweg en de Hamersweg te vienen is. Dokter Petrus Hamers was trouwd mit Alida Terwisscha van Scheltinga. Hi'j bouwde disse plaetse in 1883 veur zien zeune Jan T.J. Hamers. Et laand van de plaetse leup van de Scheene tot de Oolde Tjonger op 'e Zanen.
De Tjonger (m.; schr.)
a. *De Kuynder* (Schotanusatlas 1718)
b. *de Tjonger of Kuinder* (Eekhoff 1850)
c. *Kuinder of Tjonger* (schr.)
De Tjonger is de naeme van de kanaliseerde revier die de noordgreens van Diz, Hw en Nhw vormt. In de periode 1880-1886 is de revier kanaliseerd. Neffens Heeroma 1958: 45 het de naeme *Tjonger* te maeken mit 'schae doen', en is de *Tj*-vorm et ooldste, wiels Schönfeld 1955: 92-93 mient dat de *k* van *Kuunder* oorspronkelik is. Dat mient Gysseling 1984: 243 ok: Kuinder of Tjonger zol van *Keunirà* kommen, wat weer ofleided is van *(a)keun-* 'schitterend'.
de Tjonger of Kuinder (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Tjonger.*

De Turfkop (m.)
Op dit plak het mit et uutvenen de turf te dreugen staon. Bet. *kop* : zie hfdst. III.
De Twieg (m.; archief Veenpoolder Diz en Hw 1904)
Et was een leegachtig stok laand dat bi'j natte zoemers vaeke onder waeter ston. De machinist Bos van et stoomgemael verklaorde in 1904 an et poolderbestuur dat de bemaeling verbeterd was en dat De Twieg now dreuger was. Twiegsnieders haelden hier twieg (Ned. 'twijg') veur et stoelematten. De baste struupten ze d'r of en mit dikke bossen om de nekke gongen ze lopende vot.
Uitschot (archief Veenpoolder Diz en Hw 1914), n.l.
In 1914 was de arbeider van de poolder doende mit et opzetten van de walbeschoeiing van de zn. *Uitschot.*
Van Stirum (m.)
Ere naeme veur *De Ruskemaoden,* z.d.
De Varkenbos (m.)
Disse bos lag an de noordkaante van de Slingerweg. De grond is d'r liemachtig. Neffens de vroegere eigener van dit perceel was die zien heit om 1900 henne eigener d'r van, en kwammen d'r doe in de bos wilde varkens veur, vandaor de naeme.
Viccariebrink (karkelik archief Diz)
a. *Schoolebrink* (karkelik archief Diz 1711)
Dit is et arf van de viccarieplaetse. De schoele en et meestershuus stonnen ooit op disse brink.
Viccarieland (karkelik archief Diz 1717)
Viccarieplaats (karkelik archief Diz 1800)
In 1800 wodt schreven: "Vastigheden van het dorp Idzard. Eerstelijk de Viccarieplaats in gemelde dorpe streckende van de Scheene tot aen de nieuwe dwarssloot tot aen de Russche maden". Hier is dus et *laand* bedoeld, et Viccarieland.
Vogelkooi (Eekhoff 1850)
De Vuuftien Mad (m.)
Dit is uutveend laand (hujlaand). Een mad is een halve ha (zie ok bi'j *mad* in hfdst. III).
Wad op de Mië (F.A.)
Bet. *mië* : zie hfdst. III.
Et Weer (m.)
a. *De Weren* (m.)
b. *De Weeren* (F.A.)
Liemholende grond, om 1900 henne was et nog heide. Dit laand hadde vroeger een waeterkerende funktie. Bet. *weer* : zie hfdst. III.
Het Weer (Hooilandsverhuring 1916; vkb. 1922), n.l.
In et boekien over de hujlaansverhuring van 1916 is spraoke van 'Het Weer ten noorden van den Slingerweg tot aan de dwarssloot tegen het volgend perceel'. Et

gaot hier dus om *ien* perceel, warschienlik een pat van *Et Weer* (z.d.)
De Weeren (F.A.)
Zie bi'j *Et Weer.*
Het Weer van Ensing (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Ensing was boer an de Idzerdeweg. Bet. *weer* : zie hfdst. III.
De Weidekamp (karkelik archief Diz 1867)
Disse kaampe lag tussen de Viccarie- en de Pastorieplaetse.
Wemersbos (m.)
Ere naeme van *De Karkebos* , z.d.
De Weren (m.)
Uutspraokvariaant van *Et Weer* , z.d.
De Westerpoolder (m.)
Westersche waterlossing (krt. Veenpoolder 1918)
Disse waeterlossing lopt, stief tegen de Slingerweg an, van de krusing mit de Hujscheene (Hw) tot an de Sinteldiek.
De westerse hoge gronden (archief Veenpoolder Diz en Hw)
De westerse hoge gronden liggen an de zuudkaante van de Idzerdeweg, an de westkaante van de Hamersweg.
Ydsingaland (karkelik archief Diz 1711), n.l.
Zie bi'j *Sloterdijk.*
Yen of Fenstra (F.A.: 1640, St. Coh. 9), n.l.
de Zanden (Hooilandsverhuring 1916), ?
Vermoedelik bin hier *De Zanen* bedoeld, mar hielemaol zeker is dit niet. Uut et boekien over de verhuurderi'je kuwwe de ligging niet geweer wodden. Zie veerder bi'j *De Zanen.*
Zandenweg (m.; schr.)
Zie bi'j *De Zanenreed.*
De Zandkamp (m.)
Hier ligt een hoge zaandkop.
De Zanen (m.)
a. *de Sanden* (F.A.)
b. *de Zanden* (Hooilandsverhuring 1916)
We daenken dat mit *de Zanden* in et boekien over de verhuring van et hujlaand etzelde gebied bedoeld is as mit *De Zanen.* D'r zit hier een protte liem in de grond, mar zaand is hier eigenaorig genog niet te vienen. De Zanen is een hoogte in et veengebied van Diz, die begin disse ieuw nog aorig bebost was, ok mit boswallen, en daor adders en slangen veule veurkwammen. Op 'e kaorte van Eekhoff uut 1850 wodt dit gebied anduded as 'Hooge Zandgronden'.
De Zanenreed (m.)
a. *Zandenweg* (m.; schr.)
Disse reed lopt van de Brugsloot of ong. 500 m in noordelike richting, naor De Zanen. Veur de ruilverkaveling leup de reed van de Brugsloot of ok in zudelike

richting, tot de Slingerweg an toe.

De Zestienmad (m.)

Dit was een stok hujlaand (veen op zaand) mit vuuf lange wieken die dichteploegd binnen mit de ruilverkaveling.

De Zeuvenmad (m.)

Dit stok laand is veenachtig, en ok uutveend. Et diende as hujlaand.

De Zoemerdiek (m.)

a. *Zomerdijk* (Eekhoff 1850)

Dit is een diek die dienst dot as waeterkering veur de Veenpoolder van Der Izzerd. Hi'j lopt van et gemael van Der Izzerd of tot de greens mit Np an toe, et Blauwe Hekke.

Zomerdijk (Eekhoff 1850)

Zie bi'j *De Zoemerdiek.*

De Zwanehals (m.)

Disse hoeke laand het de vorm van een zwanehals. Verscheiden percelen die d'r in liggen hebben zels ok een naeme: *De Hemmen* en *De Greveri'je* bgl. De Zwanehals strekt him uut van ct Blauwe Hekke tot et gemael, an de noordkaante van de Zoemerdiek. Sommige stokken laand in de Zwanehals bin nog niet uutveend, en die àl uutveend binnen, bin dichte spuit mit grond uut de Tjonger doe die om 1930 henne uutdiept wodde.

Zwarte Weg (schr.)

Zie bi'j *De Sinteldiek.*

2. Hooltwoolde

Anne Sieses Wad (F.A.)
Sies = veurnaeme. Bet. *wad* : zie hfdst. III.
de Bakkersleat (F.A.)
Friese of verfrieste naeme. Fri. *sleat* = Ned. sloot; Bakker kan een fn. wezen mar vanzels ok een beroepsanduding.
Bargekop (RWS 9.10.1984), n.l.
Neffens Riekswaeterstaot laggen ong. 1 km westelik van de an te leggen 'verzorgingsplaats' (benzinestation) an de Rieksweg om 1600 henne twie veenmeerties. Et oostelike wodde *Te Lisken* of *Ter Isken* nuumd, en et westelike *Bargekop.* Bet. *kop* : zie hfdst. III.
De Biele (m.)
Dit stok laand het de vorm van een biele.
De Binnenreed (m.; schr.)
Zie bi'j *De Hoge Veenpoolderdiek.*
Binnenringsloot (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *De Binnenringvaort* in de list van Diz.
De Binnenringvaort (m.)
Zie bi'j *De Binnenringvaort* in de list van Diz.
de blauwe camp (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
De Blauwe Kaampen (m.)
a. *de Blauwe kampen* (F.A.)
Hier gruuide vroeger blauwgrös, doe et laand nog niet inpoolderd was. Bet. *kaamp(e)* : zie hfdst. III.
de Blauwe kampen (F.A.)
Zie bi'j *De Blauwe Kaampen.*
De blauwe landen (koh. d. stem. 1708), n.l.
De blauwe landssloot (koh. d. stem. 1728), n.l.
de Blauwkamp (F.A.), n.l.
In et F.A.-materiaol is te vienen: "L.C. 4.1.1811. Te koop 2 Mad Maden in de zgn. ... onder ...". De ligging van disse Blauwkamp is niet bekend. Misschien is dit etzelde stok laand as *de Blauwe Kaampen* (z.d). Die *Blauwe Kaampen* zullen vroeger ok wel 'maoden'laand (hujlaand, mi'jlaand) west hebben.
De Bocht van de Vaort (m.)
Dit is een buurte an de Stelweg. De Helomavaart gong hier de bocht omme en kwam uut in de Stelsloot. Veur 1917 was d'r een brogge en een sluus, een cefé, een meule en ok een meulehuus. In de tied van de veenderi'jen was et een drok plak i.v.m et schutten van schippen.

De Boender (m.)
Hier gruuiden vroeger een protte buunders, bentepollen (Ned. *boendergras* = smele of bentgras), dat zodoende disse naeme.
De bogtsloot (koh. d. stem. 1698), n.l.
'van de bogtsloot streckende tot in de Oldewegsloot'.
De bouwackkers (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Bovenweg (RWS 9.10.1984)
Zie bi'j *De Stelweg.*
De bruglane (B.B.), n.l.
In de Benificiaal-boeken van 1542-43 is spraoke van 'een stucken landts geheeten de bruglane streckende van den Slingwech buyten aen den commandeurslanden'. Zie ok bi'j *laene* in hfdst. III.
Brug Reed (I) (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *Brug Reed* in de list van Diz.
Brug Reed (II) (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Zie bi'j *De Hoge Veenpoolderdiek.*
De Brugsloot (m.; schr.)
a. *Helomavaart* (krt. Veenpoolder 1918)
Neffens de kaorte van de Veenpoolder uut 1918 lopt de Brugsloot of Helomavaart van de Stelbrug (Ter idzerder stel) of in oostelike richting.
De Buldog (m.)
a. *De Bulhûn* (m.)
D'r wodt wel beweerd dat d'r daor de Ooievaar (z.d.) staon het, onder de grond waeter zit; dat daor dus een soort welle is. Die wodde de buldog (bulhûn) nuumd. Op et plak daor et cefé de Ooievaar staon het is et veen ong. 3 m dikke. Zie ok bi'j *De Bulhûn* in de list van Diz.
De Bulhûn (m.)
Ere naeme veur *De Buldog* , z.d.
Bultsma's reed (Notulen Waeterschop Mildam 1928)
Disse reed lag daor now de Otterweg ligt, van de brogge bi'j Mildam of tot de poolderdiek an toe. Disse zaandweg is om 1918 henne anlegd. De Gele Bos was eigendom van Bultsma. De reed is naor him muumd.
Buren Sygers (F.A.)
Zo goed as zeker is mit disse anduding *Sijgersburen* bedoeld, z.d.
De Commanderie (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Zie bi'j *den commandeurslanden.*
den commandeurslanden (B.B.), n.l.
In de Benificiaal-Boeken van 1542-43 is spraoke van 'een stucken landts geheeten de bruglane streckende van den Slingwech buyten aen den commandeurslanden'. Die commandeurslanen hebben, krek as *De Commanderie* en *De Kommanderije* (z.d.), wrs. grondgebied west van de zn. Duitse Orde, die in Ooldeschoot een kloostertien hadde. Ds. T.W. Dekker uut Harlingen gaf oons hier infermaosie over;

ie kun d'r in Oosterwijk 1952 over lezen (p. 88 e.v.). Et grondgebied van de Duitse Orde was verdield in balijen, en iedere balije weer in een tal commenden of commanderi'jen, mit een commandeur an 't heufd.

De Dobbe (archief Veenpoolder Diz en Hw)

Neffens Moerman (1956: 57) is een *dobbe* o.e. een koele, een drinkplak. In de Stellingwarven is de bet. 'drinkplak veur vee' algemien bekend, schrift De Jong (1962: 49). Hier was et een kragge, een wiek plak.

Doarpshellen (F.A.)

Zie bi'j *Dorpshellen.*

Dorpshellen (F.A.)

a. *Doarpshellen* (F.A.)

Dit is uutveend laand, dat altied bi'j de publieke verhuring kwam. Boeren uut Ooldeschoot, uut et 'Dorp' huurden et. Neffens de infermaosie uut et veldnaeme-archief van de F.A. bin de *Dorpshellen* haegen en gatten en is *hellen* een naeme veur een stok greide. Bet. *hellen* : zie hfdst. III.

De driehoek (stem- en flor. koh. 1708), n.l.

'een mad landt genaemt De driehoek streckende van de Slingeweg tot in de Hornesloot...'.

De Dwassingel (m.)

Disse singel staot dwas op 'e *Mientesingel,* en is an weerskaanten begruuid mit bos. Zie ok bi'j *singel* in hfdst. III.

De Finne (m.)

De grond is hier veenachtig. *Finne* is een Friese naeme (degene die disse naeme opgeven het, is een Fries); Et Stell. d'r veur is *venne,* zie hfdst. III.

It Fiskerspaed (m.),?

Hier gong ooit iene vaeke langes die visker was. De ligging van et pad is niet hielemaol percies bekend.

Foksehellen (RWS 9.10.1984; F.A.)

Neffens et veldnaeme-archief van de F.A. liggen de Foksehellen tegen de Tjonger an. Riekswaeterstaot geft liekewel een eer plak an: an de westkaante van et Ter idzerder stel. In de brief van 9.10.1984 lezen we: "de petgaten ten zuiden van de Stellesloot (worden) Foksehellen (genoemd)". Bet. *hellen* : zie hfdst. III.

Geele Bosch (F.A.)

Zie bi'j *De Gele Bos.*

De Gele Bos (m.; F.A.)

a. *Geele Bosch* (F.A.)

Dit is nog altied bos.

Grie (F.A.)

Grede, gree (mnl.) en *grie* bin variaanten van Fri. *greide* = gröslaand (Beetstra 1987 bi'j *greide;* Moerman 1956: 76).

Groot Meente (F.A.: L.Crt. 4.8.1848)

Zie bi'j *De Mienteplaetse.*

de Groote Meente (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Mienteplaetse.*
De Grote Miente (m.)
Zie bi'j *De Mienteplaetse.*
Halingsloot (koh. d. stem. 1728), n.l.
Heerenveenseweg (schr.)
Ere naeme veur *De Rieksweg*, z.d.
Helomavaart (krt. Veenpoolder 1918)
Ere naeme veur De Brugsloot; zie bi'j *De Brugsloot* in de list van Diz.
het Hoekland (F.A.: L. Crt. 12.4.1815)
Et F.A.-veldnaeme-archief geft op dat disse '2 mad weidland' 'onder- bij de Heerenweg' liggen. Mit *Heerenweg* zal de tegenwoordige *Rieksweg* bedoeld wezen (z.d.)
Hofste Sloot (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
De Hoge Diek (m.)
Zie bi'j *De Hoge Veenpoolderdiek.*
Het hoge kampje (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Op dit plak zit zaand. Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
De Hoge Veendiek (m.)
Zie bi'j *De Hoge Veenpoolderdiek.*
De Hoge Veenpoolderdiek (m.)
a. *De Hoge Veendiek* (m.)
b. *De Hoge Diek* (m.)
Daor now de Stelweg is, laggen in 1950 nog drie zaandreden naost mekeer: de Hoge Veenpoolderdiek lag in de midden; an de noordkaante lag de*Brugreed* en an de zuudkaante de *Binnenreed.* De Hoge Diek is now verhadded en hiet van *Stelweg,* wiels de twie butenreden bi'j de lanen antrokken binnen. Bet. *diek* : zie hfdst. III.
Homme Kupers lân (m.)
Dit laand ligt vlak bi'j et gemael van Mildam, an de zuudkaante van de Tjonger. De grond is d'r veenachtig. Now is daor *Roelofs uut Den Ham zien zaandgat* (z.d.).
Hooischeene (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *De Hujscheene (I).*
Hooischeenevaart (schr.)
Zie bi'j *De Hujscheene (I).*
Hooischeeneweg (krt. Veenpoolder 1918)
Vroegere officiële naeme veur een pat van *De Otterweg,* z.d.
Horneland (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
a. *T' Hornelandt* (stem- en flor. koh. 1738)
Dit laand leup doe van de Santsloot tot de Swette.
T' Hornelandt (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Schreven variaant van *Horneland,* z.d.

Hornesloot (stem- en flor. koh. 1708, 1738), n.l.
De Hujscheene (I) (m.)
a. *Hooischeene* (krt. Veenpoolder 1918)
b. *Hooischeenevaart* (schr.)
Naeme veur een greven waeterloop. Vroeger was et een belangrieke vaort veur de schippers die op 'e Opslag bi'j de schoele van Hooltwoolde lossen gongen. De vracht beston uut turf of huj. De weg die d'r langes lopt, het dezelde naeme. Bet. *scheene* : zie bi'j *De Scheene* in de list van Diz.
De Hujscheene (II) (m.)
Vroegere naeme veur een pat van *De Otterweg,* z.d.
de Hulse Camp (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
Hujlaand. Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
De Husse (m.; F.A.)
Naeme van een perceel laand. Fri. *husse* = kleine entekooi, en zoe'n entekooi was daor ok.
De Hussecamp (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
Idserd Gestel (Top. krt. 1932)
Zie bi'j et *Ter idzerder stel.*
De Idzerdeweg (m.)
Zie bi'j *De Idzerdeweg* in de list van Diz.
Iris Hommes lân (m.)
De grond is hier liemachtig. Et laand (fri. *lân* = Stell. *laand*) is nuumd naor een boer die et vroeger bruukte.
Japik-omme kamp (F.A.)
a. *Japikommekamp* (F.A.)
Van dit stok laand hebben we, buten de ligging, veerder gien gegevens. Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III. *Japik* = veurnaeme; *Omme* ok neffens Wkl; *om* nao veurnaemen staot in et Stell. veur 'oom'. Daor zol hier ok an docht wodden kunnen.
Japikommekamp (F.A.)
Zie bi'j *Japik-omme kamp.*
Jeip Janslanden (koh. d. stem. 1698), n.l.
Jeip is een mannenaeme.
de Jem (F.A.: L. Crt. 21.2.1868), n.l.
Et veldnaeme-archief van de F.A. geft op: 'Op de Schoterzande, 2.18.10 klijnland'. De bet. van *jem* kowwe niet geweer wodden.
Jour Jules Akker (karkelik archief Diz 1711)
Disse akker is eigendom van de karke van Hooltwoolde. De grond is veenachtig. *Jour* en *Julle* bin manludenaemen (Wkl.). *Jule* is een vrouwelike vorm van Julle (Huizinga 1957).
De Karkeweg (m.)

Karke mit pasteri'je in Hooltwoolde

a. *Kerkweg* (schr.)
b. *Nieuwe weg* (krt. Veenpoolder 1918)
Et gaot hier om een stok weg tussen de Slingerweg en de Idzerdeweg. Op 'e kaorte van de Veenpoolder uut 1918 is angeven dat disse weg vroeger een tolweg was. D'r het een tolhekke staon, vlak tegen de pasteri'je over. De weg is deurtrokken naor de karke, die daor pas in 1875 bouwd is.
Kerkweg (schr.)
Zie bi'j *De Karkeweg.*
de kleine Meenthe (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
Zie bi'j *De Kleine Miente.*
De Kleine Miente (m.)
a. *De Ni'je Miente* (m.)
b. *de Nije Meente* (F.A.)
c. *De Nieuwe Meenthe* (schr.)
d. *de kleine Meenthe* (Hooilandsverhuring 1916)
Boerderi'je; de grond is d'r veenachtig. De oppervlakte van de Kleine Miente was kleinder as die van de Grote Miente, vandaor disse naeme. In et F.A.- veldnaemearchief komt *de Nije Meente* twie keer veur, en wodt op twie verschillende plakken angeven, die beide weer verschillen van et plak daor *De Nieuwe Meenthe* staot. Toch zal dezelde boerderi'je wel bedoeld wezen. Bet. *miente* : zie hfdst. III

De kleine Sanden (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
De Kommanderije (koh. d. stem. 1728), n.l.
'De kommanderije streckende van de Kuinder tot aan de bogtsloot'. Zie bi'j *den commandeurslanden.*
Kooi (F.A.)
Om 1850 henne was hier een entekooi. De grond is d'r liemachtig.
De Kooiweg (schr.)
a. *Oude Meentesingel* (krt. Waeterschop De Ontginning 1916)
Disse weg lopt van de Rieksweg naor Ni'jlaemer en is nuumd naor de Eendekooi onder Nhw (zie ok daore). Mit et anmaeken van de petgatten is et een hadde diek wodden.
De Kopkes (m.)
De eigener van disse 'kopkes' is een Fries, dat zodoende de Friese naeme. Fri. *kopkes* = Ned. kopjes, kleine koppen. Disse koppen (hoogten) laggen veur de Tjongerkanalisaosie an de Mildamster kaante. Now liggen ze in Hooltwoolde. Zie ok bi'j *kop* in hfdst. III.
de Kornjum (F.A.), n.l.
Neffens et veldnaeme-archief van de F.A. (daor Fr. Pln. XII, 84 in opgeven is as bron daor disse naeme uut haeld is) gaot et hier om hujlaand. Moerman 1956: 89 daenkt dat *Kornjum* (Liwwadderediel) ontstaon is uut **Korringa-hem*, bi'j de persoonsnaeme *Curra*; *-jum* komt neffens him uut *-inc* (*-inga*) + *-hem* (*-heem*) (t.a.p.: 85). Hielkema (1939 a en b) nemt an dat *Korn* (*Corn*, *Koorn*, *Koren*) in tal van naemen niet uutlegd wodden moet as 'koren, graan': de ligging van bepaolde percelen mit een *korn*-naeme dudet niet op bouw. Behalven dat *korn* ok 'waeter' betekenen kan (lat. *cornu* 'ziedstroom van een revier'), kan dit woord neffens Hielkema 'an de raand' (*kor* = 'raand') inholen. *Kor* zol dan etzelde woord wezen kunnen as Fr. *coeur* 'hof', dat oorspr. 'stek om een stok laand henne' betekent. Postma (1939 a en b) hoolt et op *korn* = 'graan'.
Kuinder (koh. d. stem. 1698)
Zie bi'j *De Tjonger* in de list van Diz.
Kupers Venne (m.)
Dit het vroeger natachtig laand west. D'r zit schalter (een hadde veenbaank) onder. Bet. *venne* : zie hfdst. III. *Kuper(s)* is de Stell. uutspraoke van de fn. *Kuiper(s).*
De Lange Trije (m.)
Friese naeme. Fri. *trije* = 'drie'. Veur de verkaveling laggen d'r drie akkers naost mekeer die beheurlik laank weren. Ze leupen op een punte uut.
Libbewad (F.A.)
Libbe = Friese mannenaeme. Bet. *wad* : zie hfdst. III.
Louw Clasen Camp (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
Et Lysbeth wad (m.; F.A.)
Doe et Lysbeth wad vroeger bruukt wodde, was d'r gien brogge bi'j Mildam. Wel

een dri'j veur voetgangers. D'r wodt zegd dat de boeren van Mildam veur de Tjongerkanalisaosie (1886) zoemers mit peerd en waegen deur de Tjonger reden. Bet. *wad* : zie hfdst. III.
De 2 mad (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
In et boekien van 1916 is d'r spraoke van "'De 2 mad" op die Meenthe' (dat wil zeggen: de kleine Meenthe). Bet. *mad* : zie hfdst. III.
De 4 mad (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
In et boekien van 1916 is spraoke van "'De 4 mad" op de kleine Meenthe'. Bet. *mad* : zie hfdst. III.
mad Hofstede (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
'streckende van de Hofstesloot tot aan de ackers'. Bet. *mad* : zie hfdst. III.
de Meente (F.A.; Top. krt. 1932)
Zie bi'j *De Mienteplaetse.*
de Meente Singel (F.A.)
Op 'e kaorte van et veldnaeme-archief van de F.A. is de Meente Singel angeven bi'j iene van de beide Nije Meentes (zie bi'j *De Kleine Miente.*) Neffens oonze infermaanten lopt de Mientesingel (z.d.) van de Mienteplaetse of twie kaanten uut. Bet. *meente* : zie bi'j *miente* in hfdst. III; bet. *singel* : zie hfdst. III.
De Meenthe (schr.)
Zie bi'j *De Mienteplaetse.*
de Metwoarst (F.A.)
Verfrieste naeme van *De Metwost,* z.d.
Metworst (Top. krt. 1932)
Zie bi'j *De Metwost.*
De Metworst (krt. Waeterschop De Ontginning 1916)
Zie bi'j *De Metwost.*
Metworst sloot (schr.)
Zie bi'j *De Metwost.*
de Metworst-sloot. Nieuwe vaart naar Ter idzerd (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Metwost.*
De Metwost (m.)
a. *de Metworst-sloot. Nieuwe vaart naar Ter idzerd* (Eekhoff 1850)
b. *De Metworst* (krt. Waeterschop De Ontginning 1916)
c. *de Metwoarst* (F.A.: *It Heitelân* 1923 nr. 37)
d. *Metworst* (Top. krt. 1932)
e. *Metworst sloot* (schr.)
Naeme van een vaort. Et was vroeger een belangrieke verbiening veur schippers van de Tjonger uut naor de Veenpoolder van Hooltwoolde. Et veldnaeme-archief van de F.A. nuumt disse vaort een scheiding tussen hujlanen. Hoe disse vaort ooit zoe'n appatte naeme kriegen kon, is oons niet dudelik wodden.
De Mieddens (m.)
Friese naeme; Fri. *mieddens* = Stell. *maoden.* Zie ok bi'j *mie/mieden* in hfdst. III.

De Miedweg (m.; Eekhoff 1850)
a. *Miedweg of Hooischeen* (Eekhoff 1850)
Disse weg leup van de Brugsloot of naor de Stelweg en daore weg deur de Gele Bos naor de miedlanen onder Diz. Bi'j wat now officieel Kerkweg en een pat van de Otterweg is en vroeger deurleup tot an de Veenpoolderdiek, staot op 'e kaorte van Eekhoff *Miedweg of Hooischeen* schreven. Et stok dat in oostelike richting leup, hiet bi'j Eekhoff kotweg *Miedweg*. Bet. *mied-* : zie bi'j *mie/mieden* in hfdst. III.
Miedweg of Hooischeen (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Miedweg.*
De Mienteplaetse (m.)
a. *De Grote Miente* (m.)
b. *Groot Meente* (F.A.: L. Crt. 4.8.1848)
c. *de Groote Meente* (Eekhoff 1850)
d. *de Meente (F.A.; Top. krt. 1932)*
e. *De Meenthe* (schr.)
Disse plaetse staot op een zaandrogge. Eerder beston hi'j uut drie boereplaetsen; die bin laeter bi'j mekeer brocht tot iene. Naodat de Grote Miente ofbraand was, wodde d'r in 1882 een ni'je boerderi'je bouwd, *De Meenthe*. Neffens et F.A.-veldnaeme-archief gong et in 1848 om een zathe mit laanderi'jen, 60 bunder groot, die doe te huur was. Bet. *miente* : zie hfdst. III.
De Mientesingel (m.)
Disse singel lopt van de Weerdiek of naor de Mienteplaetse en daore weg naor de Rieksweg. Neffens iene van de infermaanten het de boer van de Mienteplaetse de singel indertied deurtrokken (naor de Rieksweg) om de tolgelden ontlopen te kunnen. Bet. *singel* : zie hfdst. III.
De Nieuwe Meenthe (schr.)
Zie bi'j *De Kleine Miente.*
Nieuwe weg (krt. Veenpoolder 1918)
Ere naeme veur *De Karkeweg,* z.d.
Nieuwe Weren (RWS 9.10.1984), n.l.
Neffens RWS wodde et leegveengebied westelik van et ni'j an te leggen verzorgingsplak an de Rieksweg *Groote Meenthe* nuumd, wiels in 't laeste van de veurige ieuw et verveende gebied *Nieuwe Weren* hiette. Et is niet dudelik wat veur gebied d'r percies bedoeld is. Bet. *weer* : zie hfdst. III.
de Nije Meente (F.A.)
"(in nij pleatske, dat nou neamd wurdt:) de Nije Meente." Zie bi'j *De Kleine Miente.*
de Nije Meente (F.A.)
"(in pleatske, alear neamd:) de Nije Meente." Zie bi'j *De Kleine Miente.*
De Ni'je Miente (m.)
Boerderi'je uut 1937. Zie bi'j *De Kleine Miente.*
Noorderdwarssloot (koh. d. stem. 1698; stem- en flor. koh. 1738), n.l.

De Oelepolle (m.)
Veen. Roeg laand, vroeger niet zok best laand, now beter. Et heurt bi'j de Mienteplaetse. Bet. *oelepolle* : zie hfdst. III bi'j *polle.*
de Oksekamp (F.A.)
Fri./Stell. *okse* = Ned. os. Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
Oldemaatsloot (koh. d. stem. 1698), n.l.
Bet. *maat* : zie bi'j *mad/maod,* hfdst. III.
Olde maden (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
Vermoedelik soortnaeme: d'r is spraoke van '1 mad Olde maden' en '3 mad Olde maden'. Bet. *maden* : zie bi'j *mad/maod,* hfdst. III.
't olde Tolhek (F.A.)
Op een kaorte van Eekhoff is et tolhuus angeven. Et boereplaetsien dat laeter op dat plak bouwd is, is now ofbreuken i.v.m. et vierbaens maeken van Rieksweg 32.
Oldeweg (stem- en flor. koh. 1708, 1738), n.l.
'Ses mad landts streckende van de Kuinder tot in de Oldeweg' (1708); 'Soolstede streckende van den Ackkers tot de Oldeweg' (1738). Is dit de Idzerdeweg?
Oldewegsloot (stem- en flor. koh. 1708, 1738), n.l.
'streckende van de Kuinder tot aan de Oldewegsloot'.
De Ondergronden (F.A.; archief Veenpoolder Diz en Hw)
De Ondergronden liggen veur een pat in Hw en veur een pat in Diz: an de oostkaante van de Otterweg, van de schoele en de Slingerweg of tot an de Brugsloot. Et bin uutveende gronden. Zie ok hfdst. III bi'j *ondergronden.*
Et Ondergronds kanaal (m.; archief Veenpoolder Diz en Hw)
Dit kenaol heurt bi'j et waeterschop Mildam-Ooldeschoot en is et heufdofvoerkenaol naor et gemael an de Tjonger. Et lopt deur de Westelijke Ondergronden (z.d.).
de ongeveer 2 mad (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
'Ten westen van den Rijksstraatweg aldaar "de ongeveer 2 mad", (...)'. Bet. *mad* : zie hfdst. III.
De Ooievaar (m.; schr.)
a. *de Ooijevaar* (Eekhoff 1850)
Naeme van een oold cefé. Neffens overlevering is hier om 1500 henne een poppe in de peerdekribbe te vondeling legd. Et cefé is in de vuuftiger jaoren ofbreuken, mar et is now nog een bekend plak. As d'r bi'jglieks daore ongeveer op 'e Rieksweg een auto-ongelok gebeurt dan hiet et in de kraante altied nog: 'ter hoogte van de Ooievaar'.
de Ooijevaar (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Ooievaar.*
De Oolde Iesbaene (m.)
De iesclub 'De Goede Verwachting' van Hooltwoolde hadde op de Pettens (z.d.) de iesbaene. Die lag tegen De Ooievaar over. Ie konnen in de gelagkaemer de redens onderbienen en dan over de zaandreed 'klunen' om op et ies te kommen.

De Ooievaar in Hooltwoolde (in de vuuftiger jaoren ofbreuken)

De Oosterdyk (stem- en flor. koh. 1708, 1738), n.l.
'2 mad Hoylandt genaemt De Oosterdyk streckende van de Oostermeente tot aan de Sanden' (1708); 'twee mad land de Oosterdyk streckende van de Westermeente aan de Sanden' (1738). Zie ok bi'j *diek* in hfdst. III.
De Oostermeente (stem- en flor. koh. 1708, 1738), n.l.
'6 mad land streckende in 't geheel van de Stelsloot'; '2 mad land op de Oostermeente streckende van de Stelsloot tot aan de Sanden' (1708); 'twee soolsteden streckende van de Oostermeente aan de Halingen' (1738). Bet. *meente* : zie bi'j *miente* in hfdst. III.
De Opslag (m.)
Op dit plak losten de schippers vroeger.
De Ossekamp (m.)
De grond bestaot hier uut zaand. Disse *Ossekamp* ligt een aentien van de *Oksekamp* (z.d.) of. D'r kan vanzels meer as iene ossekaampe west hebben, of zol toch etzelde perceel bedoeld wezen? Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
De Otterhoogte (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Dit was een zaandhoogte tussen Hooltwoolde en Mildam. De Otterweg is d'r in 1930 in de lengte deur anlegd. De hiele hoogte is laeter ofgreuven.
Otterspoolder (m.)

Disse poolder is deur de vroegere veenbaos Otter uutveend, en wodde vlak nao de Twiede Wereldoorlog anmaekt.
Ottersweg (schr.)
Zie bi'j *De Otterweg.*
De Otterweg (m.)
a. *Ottersweg* (schr.)
b. *De Hujscheene (II)* (m.)
c. *Hooischeeneweg* (krt. Veenpoolder 1918)
De vroegere Hujscheene leup van de schoele in Hooltwoolde of omdebi'j 1 km naor et noorden. Et veerder deurlopende zaandpad wodde De Miedweg nuumd. De Otterweg is in 1930 ni'j anlegd as verbiening van Hooltwoolde en Mildam, ok veur de boerderi'jen die in de poolder stonnen. De weg lopt van de Mildamster brogge tot an de schoele in Hooltwoolde, en is nuumd naor de vroegere veenbaos H.A. Otter, die an de Brugsloot woonde. Hi'j hadde een winkel en een café. D'r was hier spraoke van gedwongen winkelnering.
Oude Meentesingel (krt. Waeterschop De Ontginning 1916)
Neffens de kaorte van Waeterschop De Ontginning uut 1916 leup de Oude Meentesingel tussen de Rieksweg en de Spoorlijn. Now is et een pat van de Kooiweg, z.d. Bet. *singel* : zie hfdst. III.
De Padakkers (Perv. Waeterstaot 1924)
Zie bi'j *De Potakkers.*
Et Petgat (m.)
Dit is et overbliefsel van een pingo. Et wodt as stokkien netuur in staand holen.
De Pettens (m.)
Disse hoeke was diepe uutveend. Doe et nog waeter was, zat d'r veul vis in. De iesclub van Hooltwoolde hadde op disse Pettens de iesbaene (zie bi'j *De Oolde Iesbaene*). In 1929 bin De Pettens weer dreuge maekt. Disse hoeke wodt now niet meer zo nuumd. *Pet* is in et algemien een 'putte' daor veen uut haeld wodt, een uutgreven venepoele (o.e. Fri. Wb.).
Pijlmans Land (m.)
De grond is hier veenachtig. Boer Pijlman zal d'r wel eigener van west hebben.
Polder van H. v. Ek (krt. Veenpoolder ± 1880)
Polder van M.F. Sickenga (krt. Veenpoolder ± 1880)
Polder van M.J. Sickenga (krt. Veenpoolder ± 1880)
Polder van Mevr. Wed. Witteveen Sickenga (krt. Veenpoolder ± 1880)
De Pompsloot (m.; krt. Waeterschop De Ontginning 1916)
Dit is een waeterlossing.
De Potakkers (m.; F.A.)
a. *De Padakkers* (Perv. Waeterstaot 1924)
Veengrond. De naeme Potakkers liekt een verbastering te wezen van *Padakkers.* Vroeger leup d'r een voetpad van de Ooievaar of naor de dri'j in Mildam, schuin over de lanen, mit klaphekkies en vonders. *Pot* kan liekewel ok, krek as *put*, een

variaant van *pet* wezen (bet. *pet* : zie *De Pettens*), dot uut Beetstra 1987 bi'j *pet* blieken. Nog een ere verklaoring van Potakkers geft Schönfeld (1980: 120): een rond stok laand in de vorm van een koeme of laand dat 'ingezonken', dus lege is, kan *De Pan* of *De Pot* hieten. As veurbeeld geft Schönfeld ok de naeme *Potakkers*. De Potakkers in Hw liggen lege, mar niet leger as de omgeving, en ze hebben ok gien ronde vorm, dat Schönfelds verklaoring zal wel niet opgaon veur disse Potakkers. *De Potakkers* bin op 'e kaorte uut et F.A.-archief wel wat op een eer plak angeven. Toch zullen de zelde akkers wel bedoeld wezen.

De Potebos (m.)

Dit is een hoekien bos. Mnl. *pote* = loot, jonge boom. Neffens De Jong 1962: 49 is *Poothof* een algemien bruukt toponiem veur et plak daor bomen poot wodden, daor bos anplaant wodde.

De Rieksweg (m.)

a. *Rijksweg 32* (schr.)
b. *Schooter Heerenweg* (karkelik archief Diz 1787)
c. *Heerenweg* (F.A.: L. Crt. 12.4.1815)
d. *Straatweg van Leeuwarden naar Zwolle* (Eekhoff 1850)
e. *Rijksstraatweg* (vkb. 1916)
f. *Rijksstraatweg naar Wolvega* (krt. Veenpoolder 1918)
g. *Heerenveense Weg* (schr.)

Dit is veur een pat al een hiele oolde weg: et stok Weerdiek-Schoterbrogge staot al op 'e kaorte van Schotanus uut 1718. Op 'e kaorte van Eekhoff bliekt de weg deurtrokken te wezen en wodt die anduded as *Straatweg van Leeuwarden naar Zwolle. Heerenweg* betekent hier misschien oorspr. 'heerbaan' of 'legerweg', mar et Mnl. Wb. (III: 235) geft as bet. van *heerwech* ok 'briede weg', 'grote weg'.

De Riesgenssloot (koh. d. stem. 1698), n.l.

Rijksstraatweg (vkb. 1916)

Zie bi'j *De Rieksweg.*

Rijksstraatweg naar Wolvega (krt. Veenpoolder 1918)

Zie bi'j *De Rieksweg.*

Rijksweg 32 (schr.)

Officiële naeme van wat deur de meensken *De Rieksweg* nuumd wodt.

Roelofs uut Den Ham zien zaandgat (m.)

Zaandgat daor grote plannen mit binnen veur de recreaosie. Roelofs is de annemer die daor zaand zogt.

De ronde Cornjum (stem- en flor. koh. 1738), n.l.

Zie bi'j *de Kornjum* .

it Roode Hart (F.A.)

In de 19e ieuw ston ong. 100 m an de oostkaante van de klokkestoel van Nhw en an de noordkaante van de Weerdiek een kroegien mit de naeme *het Roode Hert* (zie in de list van Nhw). Neffens et F.A.-veldnaeme-archief is *it Roode Hart* een stokkien laand daor eerder een kroeg van die naeme op ston, en ligt dat perceel in

Hw. Stell. *hat* = Ned. *hert.*
Sake Lies Bossien (m.)
Dit is een klein hoekien bos. *Liese, Lieze* = mannenaeme neffens Wkl.; *Sake* vanzels ok.
Sanden (stem- en flor. koh. 1708),?
'2 mad land op de Oostermeente streckende van de Stelsloot tot aan de Sanden'. Bin hier de Schoterzanen bedoeld? (z.d.)
It Sândeismêd (m.)
a. *it Saundeismêd* (F.A.)
Friese naeme. Fri. *mêd* = Stell. mad, zie hfdst. III bi'j *mad/maod.* Zoe'n stok laand wodde in zeuven daegen mit de zende mi'jd. De grond is hier best: d'r zit een betien klei deur.
de Santcamp (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
Santcampsloot (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
De Santkamp-sloot (koh. d. stem. 1728), n.l.
Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
Santsloot (koh. d. stem. 1708), n.l.
't Horneland leup van de Santsloot tot an de Swette.
it Saundeismêd (F.A.)
Zie bi'j *It Sândeismêd.*
De Schaopekaampe (I) (m.)
De grond is hier liemholend. Misschien het d'r vroeger een groter komplex 'schaopekaampen' west: *De Schaopekaampe (II)* ligt niet veer van (I) of, butendat dudet de kaorte van et F.A.-veldnaeme-archief een groter gebied an as 'de Schapekampen', en wel een gebied op Diz, tussen de Slingerweg, de Karkeweg, de Sinteldiek en de Idzerdeweg. Bet. *kaampe* : zie hfdst. III.
De Schaopekaampe (II) (m.; karkelik archief Diz 1888)
De grond is hier liemachtig. Zie ok bi'j *De Schaopekaampe (I).*
De Scheene (m.; schr.)
Zie bi'j *De Scheene* in de list van Diz.
De Scheeneweg (m.; schr.; F.A.)
Verbiening van Diz mit Wolvege. Vroeger een modderpad, laeter mit fietspad, mit as ofscheiding iezeren paolties. Op andrang van et bestuur van Plaetselik Belang Diz is et pad in de dattiger jaoren bi'j gedielten verhadded mit restaanten oolde stiender. Op 'e kaorte van de Veenpoolder uut 1918 is disse naeme bi'j et stok diek van de Slingerweg tot de Scheene schreven, mar now wodt de diek van de Rieksweg of bi'j de Scheene daele en dan in noordelike richting tot an de Idzerdeweg toe *Scheeneweg* nuumd.
Schooter Heerenweg (karkelik archief Diz 1787)
Zie bi'j *De Rieksweg.*

Schoterbrogge (m.)
a. *Schoter Brugge* (Schotanusatlas 1718)
b. *Schoterbrug* (Eekhoff 1850)
Dit is een brogge in de Rieksweg over de Tjonger.
Schoterbrug (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *Schoterbrogge.*
Schoter Brugge (Schotanusatlas 1718)
Zie bi'j *Schoterbrogge.*
De Schoter Uterdieken (m.)
De Schoter Uterdieken liggen an de westkaante van de Schoterbrogge, an de zuudkaante van de Tjonger tot de Schipsloot (Ni'jlaemer) an toe. Disse hiele stroke lanen bin mit mekeer de Schoter Uterdieken. Neffens iene van de infermaanten gaon ze alderdeegst an Schoterziel toe. 't Is beste grond; d'r zit klei deur.
De Schoterzanden (F.A.: L. Crt. 21.2.1868)
Neffens de L. Crt. van 21.2.1868 was daor doe een stok klienlaand te koop. Zie bi'j *De Schoterzanen.*
De Schoterzanen (m.)
a. *De Schoterzanden* (F.A.: L. Crt. 21.2.1868)
De Schoterzanen liggen ten noorden van de Kooiweg, an de zunnekaante van de Tjonger. Hier zit minder veen. D'r komt zaand in veur. Ze liggen tegen Ooldeschoot an, vandaor de naeme. Via de Zanenreed kuj' d'r kommen. Over de spoorlijn is een overgaank veur de boeren.
Schouwens camp (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
'ses mad land genaemt Schouwens camp'. Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III. *Schouw(en)* is as fn. niet bekend in WSt. (NRF). Zoj' misschien et ww. *schouwen* 'inspecteren' in disse naeme lezen kunnen?
Schutsluis Brug (krt. Veenpoolder 1918)
Schreven variaant van *De Sluisbrug* (z.d.).
Siebe Annes Wad (m.)
Neffens overlevering wodden de koenen daore deur de Tjonger dreven. Ok raekte bi'j leeg waeter vaeke een praem mit huj vaaste. Die mos dan weer los drokt wodden ('de rogge d'r onder!'). Bet. *wad* : zie hfdst. III. *Anne* = veurnaeme.
Siebenga Wad (m.)
a. *Siebenga's wad* (F.A.)
Dit wad ligt tegen de Oranjehoeve over, een boereplaetse an de Schoterlaanse weg. Daor woont een zekere Siebenga. Bet. *wad* : zie hfdst. III.
Siebenga's wad (F.A.)
Zie bi'j *Siebenga Wad.*
Sieuwert Jelis akker (karkelik archief Diz 1881), n.l.
Jelis is een mannenaeme neffens Wkl.
Sijgersburen (karkelik archief Diz 1711; F.A.: L. Crt. 9.4.1819), ?
a. *Buren Sygers* (F.A.)

In 1711 is d'r spraoke van laand 'op de Sijgersburen tot Oldeholtwolde' en de L. Crt. van 9.4.1819 het et over "t Maken ener nieuwe Watermolen op een Boereplaats te Sijgersburen'. Disse naeme wodt deur de meensken niet meer bruukt, van de ligging biwwe ok daordeur niet hielendal wis. Bet. *buren* : zie hfdst. III. *Syger* is een veurnaeme.

De Slingerweg (m.; schr.)

a. *Slingeweg* (stem- en flor. koh. 1708; F.A.: L. Crt. 17.4.1815)

Zie bi'j *De Slingerweg* in de list van Diz.

Slingeweg (stem- en flor. koh. 1708; F.A.: L. Crt. 17.4.1815)

Zie bi'j *De Slingerweg,* ok in de list van Diz.

De Sluisbrug (archief Veenpoolder Diz en Hw)

a. *Schutsluis Brug* (krt. Veenpoolder 1918)

Somerdyk (koh. d. stem. 1698), n.l.

As dit etzelde stok diek wezen zal as bi'j *De Zomerdijk* bedoeld is, is et wel vremd dat dit stok op 'e kaorte van Schotanus uut 1718 niet angeven is. Wel liekt d'r meer oostelik al een stok zommerdiek te liggen, op 't oost van Diz tot de greens mit Ni'jhooltpae an toe. Bet. *dyk* : zie bi'j *diek* in hfdst. III.

Spijkers kampje (archief Veenpoolder Diz en Hw)

Dit kaampien ligt vlak bi'j de vroegere Ooievaar (z.d.). *Spijker* = fn.: de kastelein van de Ooievaar hiette Spijker en hi'j hadde et kaampien in gebruuk. Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.

De Spoorlijn (m.)

Zie bi'j *De Spoorlijn* in de list van Nhw.

Stelbrug (krt. Veenpoolder 1918)

Hier wodt de brogge mit bedoeld die Eekhoff *Ter idzerder stel* nuumt, z.d.

Stellesloot (RWS 9.10.1984)

a. *Stelsloot* (koh. d. stem. 1728)

Dit is de sloot an de noordkaante van de Stelweg (z.d.). Daor disse Stellesloot de Rieksweg kruuste, wodde een brogge bouwd. Bi'j Eekhoff wodt die *Ter idzerder stel* nuumd (z.d.). Naarding (1957: 39) mient dat *stel* in *Stelsloot* (onder Wolvege) de bet. had hebben kan van 'ligplak veur schippen'. Moerman (1956: 222) legt uut dat *stelle* uut mnl. *stal(le)* kommen kunnen zol en daor in bet. geliek an is: dat woord betekent 'plak, woonplak, ok: veilig plak' (*schipstelle*). *Stelle* in de bet. 'stemdregende plaetse' liekt hier minder wrs.

Stelleweg (RWS 9.10.1984)

Zo zollen ze de Stelweg vroeger ok wel nuumd hebben. Zie bi'j *De Stelweg.*

Stellingenweg (RWS 9.10.1984)

Zo zollen ze de Stelweg vroeger nuumd hebben. Zie bi'j *De Stelweg.*

Stelsloot (koh. d. stem. 1728)

'een scheer halingen tot aan de stelsloot'. Zie bi'j *Stellesloot.*

De Stelweg (m.)

Verbiening van de Otterweg mit de Rieksweg. Neffens een brief van RWS van

9.10.1984 wodde de Stelweg om 1800 henne *Bovenweg* nuumd. Soms ok *Stellingenweg* of *Stelleweg.* Disse weg lopt over de vroegere Hoge Veenpoolderdiek (z.d.). Bet. *stel* : zie bi'j *Stellesloot* .

Straatweg van Leeuwarden naar Zwolle (Eekhoff 1850)

Zie bi'j *De Rieksweg.*

De Striepe (m.)

Een smal stok laand, daor vroeger de Miedweg (z.d.) over leup. Stell. *striepe* = Ned. streep, strook.

Suyder Tjonger Feen (RWS 9.10.1984), n.l.

Neffens stokken van RWS zollen ze om 1600 henne et 'laagveen' hiere mit *Suyder Tjonger Feen* anduded hebben.

Swette (koh. d. stem. 1698; stem- en flor. koh. 1738), n.l.

'2 mad landt streckende van de Kuinder tot aan de Swette' (1698). Mnl. *swette* = greens. Et woord is verwaant mit *swade, swat* = mnl. zende, stroke ofmi'jd grös (Moerman 1956: 126). *Swet* zal neffens Heeroma (1958: 43) van et begin of een insnieding in et lege laand west hebben, een greven sloot.

Ter idzerder stel (Eekhoff 1850)

a. *Stelbrug* (krt. Veenpoolder 1918)

b. *Idserd Gestel* (Top. krt. 1932)

Vroeger was dit een brogge in de Rieksweg. Et onderhoold was veur de karkvoogdij van Der Izzerd. De schippers die uut de veenderi'jen van Hw en Diz kwammen, mossen disse brogge deur om in de Tjonger te kommen. In et laest van de twintiger jaoren is de brogge d'r weg haeld. Op 'e Top. krt. van 1932 is d'r nog spraoke van et *gestel* : disse kaorte lat de staand van zaeken van 1922 zien. In et karkelik archief van Diz wodt in 1787 schreven over 'het kleine brugje op de Schooter Heerenweg'. Zol hier disse brogge mit bedoeld west hebben? Bet. *stel* : zie bi'j *Stellesloot.*

Ter idzerder weg (Eekhoff 1850)

Zie bi'j *De Idzerdeweg* in de list van Diz.

Ter Idzerdter straatweg (krt. Veenpoolder 1918)

Zie bi'j *De Idzerdeweg* in de list van Diz.

Ter-Isken (RWS 9.10.1984), n.l.

a. *Ter-Lisken* (RWS 9.10.1984)

Neffens RWS laggen westelik van et an te leggen verzorgingsplak an de Rieksweg twie veenmeerties, Ter-Isken of Ter-Lisken (et oostelike) en Bargekop (et westelike).

Ter-Lisken (RWS 9.10.1984), n.l.

Zie bi'j *Ter-Isken.*

De Tippe (m.)

Dit stok laand is driehoekig van vorm.

Tjamme Camp (stem- en flor. koh. 1708; 1738), n.l.

Dit perceel leup van de Uiterdyksloot tot an de Kommanderye. Bet. *camp* : zie bi'j

kaamp(e) in hfdst. III. *Tjamme* = veurnaeme.
De Tjonger (m.; schr.)
Zie bi'j *De Tjonger* in de list van Diz.
Tjongerdal (?)
Dit was een appatte poolder, tussen de Rieksweg en de Otterweg, an de noordkaante van de Stelweg.
De Tjongerkop (m.)
Vroeger uutveend; in 1963 opspuit mit zaand uut de Tjonger bi'j de verbrieding d'r van. Bet. *kop* : zie hfdst. III.
Tolweg (krt. Veenpoolder 1918)
Disse weg wodt op 'e kaorte van de Veenpoolder uut 1918 *Nieuwe Weg (vroeger Tolweg)* nuumd, en lopt van de Idzerdeweg of tot de Slingerweg an toe. D'r ston een tolhekke tegenover daor now de pasteri'je van Hw staot. Now wodt dit stok *De Karkeweg* nuumd, zie ok daore.
Tussen de Negen (archief Veenpoolder Diz en Hw), n.l.
Hier bin oons veerder gien gegevens over bekend.
Uile Mad (koh. d. stem. 1698), n.l.
Bet. *mad* : zie hfdst. III. Lichtkaans was hier spraoke van min laand, vgl. *Uilleland.*
De Uilepollen (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
Disse pollen laggen an de Uiterdyksloot. Bet. *uilepolle* : zie bi'j *polle* in hfdst. III.
Uilleland (koh. d. stem. 1698), n.l.
Oelepolle is een anduding veur min laand, roegte, wildernis (zie ok bi'j *polle* in hfdst. III), mar zok laand wodt ok mit *oelelaand* ('uileland') anduded.
De Uille Pollen (F.A.: L. Crt. 5.11.1796), n.l.
'Een stuk klijnland onder Oldeholtwolde de Uille Pollen genaamd'. Bet. *uilepollen* : zie bi'j *polle* in hfdst. III.
Uiterdijken (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Soortnaeme. D'r is spraoke van 'ses mad Uiterdijken'.
Uiterdyksloot (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
De Tjamme Camp (z.d.) leup van de Uiterdyksloot tot an de Kommanderye.
De Ulemaden (F.A.)
a. *Ulemieden* (F.A.)
Dit laand is uutveend en om 1930 henne anmaekt. Veurdat et anmaekt was, was et wildernis (oelepolle, oelelaand). Bet. *maden* : zie hfdst. III bi'j *mad/maod;* bet. *mieden* : zie bi'j *mie/mieden* in hfdst. III; *ule-* : zie bi'j *Uilleland.*
Ulemieden (F.A.)
Zie bi'j *De Ulemaden.*
de Ulepôlle (F.A.), n.l.
Et F.A.-veldnaeme-archief geft op dat de Ulepôlle an de noordwestkaante bi'j de Tjonger ligt en dat et leeg laand is. Is mit *De Uille Pollen, De Uilepollen, de Ulepôlle* en misschien ok *De Oelepolle* de hieltied etzelde stok laand bedoeld? Bet. *ulepôlle* : zie hfdst. III bi'j *polle.*

Voormalige Weerdijk (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *De Weerdiek.*
De Weerdiek (m.)
a. *Weerdijk* (schr., o.e. Eekhoff 1850)
b. *Weer Dyk* (Schotanusatlas 1718)
c. *Voormalige Weerdijk* (krt. Veenpoolder 1918)
d. *de Weerdyk* (F.A.)
De Weerdiek was vroeger een waeterkering die veur Diz en een diel van Hw en Nhw et hoge waeter keren mos. Disse Weerdiek begon op 'e greens mit Ni'jlaemer en hul op 'e Tolweg (now Karkeweg) op. Een pat is nog niet verhadded, d'r ligt een fietspad naost; een eer pat is slicht maekt mit de oprichting van de Veenpoolder; dat wodt op 'e kaorte van de Veenpoolder uut 1918 *Voormalige Weerdijk* nuumd. Op 'e kaorte uut de Schotanusatlas is te zien dat de Weer Dyk in Hw en Nhw om de bouwlanen henne lopt, dus tussen de *Veenen en Laage Hooylanden* en de *Boulanden* in. Bet. *weer* : zie hfdst. III.
Et Weerdieksland (m.)
Dit laand ligt bi'j de Weerdiek. Veenachtige grond. Bet. *weer* : zie hfdst. III.
Weerdijk (schr., o.e. Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Weerdiek.*
Weerdyk (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
In disse bron is spraoke van 'een soolstede en ackers de 'Weerdyk' genaamd'.
Weer Dyk (Schotanusatlas 1718)
Zie bi'j *De Weerdiek.*
de Weerdyk (F.A.)
Zie bi'j *De Weerdiek.*
de Weeren (I) (F.A.)
Disse Weeren liggen veur een pat op Diz (zie ok daore). Bet. *weer* : zie hfdst. III.
De Weeren (II) (m.; F.A.; Hooilandsverhuring 1916)
De grond is hier veenachtig. In et boekien uut 1916 is spraoke van 'Hooiland in de Weeren onder Oldeholtwolde, ten oosten van den straatweg (...)'. Bet. *weer* : zie hfdst. III.
Welgelegen (schr.; F.A.)
Naeme van een boereplaetse.
De Westelijke Ondergronden (archief Veenpoolder Diz en Hw)
Et hiele gebied van de Rieksweg tot de Otterweg an toe hiet zo. Bet. *ondergronden*: zie hfdst. III.
Westermeente (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
In disse bron is spraoke van 'twee mad land de Oosterdyk streckende van de Westermeente aan de Sanden', en van een 'Schere halingen en hooyland streckende van de Westermeente in de Cuinder'. Bet. *meente* : zie hfdst. III bi'j *miente.*
Westersche kanaal (krt. Veenpoolder 1918)

Op 'e kaorte van de Veenpoolder lopt et Westersche kanaal van Stelbrug tot Hooischeeneweg (now Otterweg). Et is now iene van de heufdvaorten van de poolder, van de Otterweg naor de Potakkers.
Westersche waterlossing (krt. Veenpoolder 1918)
Zie bi'j *Westersche waterlossing* in de list van Diz.
De Wiendhond (m.)
a. *De Windhond* (schr.)
Naeme van een vroeger buurtien: aenlik et vroegere dörpien Hw. De husies die d'r stonnen bin allegeer ofbreuken. Et plak daor et buurtien west het, is op 'e kaorte arceerd (zie ok in de list van Nhw).
Wietens lân (m.)
Uutveende grond. Fri. *wietens* = nathied, et nat wezen, nattighied; Fri. *lân* = Stell. *laand. Wietens lân* zol dan betekenen moeten: 'nathied-laand', en dat is niet zoe'n warschienlike kombinaosie (*wiet lân* 'nat laand' zol vanzels àl kunnen). *Wiet* kan liekewel ok een mannenaeme wezen, en *Wieten* een femilienaeme (Wkl.).
De Windhond (schr.)
Min of meer officiële naeme van *De Wiendhond,* z.d.
Wisse Tjebbes Land (stem- en flor. koh. 1738), n.l.
Wisse en *Tjebbe* bin veurnaemen.
de Zandkamp (F.A.)
De Zanenreed (m.)
Disse reed lopt naor de Schoterzanen. Bet. *reed*: zie hfdst. III.
De Zesmad (?)
Bet. *mad* : zie hfdst. III.
De Zoemerdiek (m.)
a. *Zomerdijk* (Eekhoff 1850)
Dit is een waeterkering bi'j de Tjonger daele van de Schoterbrogge naor de brogge bi'j Mildam.
Zomerdijk (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Zoemerdiek.*

3. Ni'jhooltwoolde

De Bargekopsloot (m.)
a. *Bargekopssleat* (F.A.)
b. *Bargekops Sloot* (Schotanusatlas 1718)
c. *Bargekopssloot* (Eekhoff 1850)
In de tied van de veenderi'je in Nhw wodde deur disse vaort de turf ofvoerd naor de Tjonger. De sloot zal nuumd wezen naor et vroegere veenmeertien *Bargekop* (zie in de list van Hw). Bet. *bargekop* : zie bi'j *kop* in hfdst. III.
Bargekopssleat (F.A.)
Friese variaant van *De Bargekopsloot,* z.d.
Bargekops Sloot (Schotanusatlas 1718)
Zie bi'j *De Bargekopsloot.*
Bargekopssloot (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Bargekopsloot.*
Boersma's Molen (?)
Disse meule ston an et aende van de Slingerweg, an de noordkaante van de Weerdiek, naost cefé *De Wiendhond.*
De Bos (m.)
Veurdat in 1828 van Wolvege of een stok rieksweg anlegd is tot an de Ooievaar (Hw), was hier bos. Dat zodoende de naeme.
Et Burgerlik Armbestuur (m.)
Disse hoeke laand is eigendom van et burgerlik aarmbestuur van 't Vene (Heerenveen). De grond is d'r veenachtig.
De Catspolder (m.; F.A.)
De kaorte uut et F.A.-archief geft de Catspolder even oosteliker an as oonze infermaant. De grond is d'r lege en veenachtig. *Cats* = fn.
Cygerslanden (koh. d. stem. 1698), n.l.
In *Cygerslanden* kuwwe, liek as in *Sijgersburen* (Hw) de naeme *Sieger/Syger* herkennen. Allicht bin de Cygerslanden en Sijgersburen naor dezelde persoon nuumd.
Drieserscamp (koh. d. stem. 1698), n.l.
De fn. *Driessens* kwam in 1947 ien keer in WSt. veur (NRF). Neffens Wkl. is *Dries, Driese* een mannenaeme. *Driesers-* kan een verschrieving wezen van *Driesens.* Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
De Dr. Marius Beuckerslanden (koh. d. stem. 1728), n.l.
Eendenkooi (schr.)
Zie bi'j *De Kooi.*
Et Eksternust (m.)
Hier was vroeger een bossien. D'r zat een eksternust in een boom. Mit et kappen

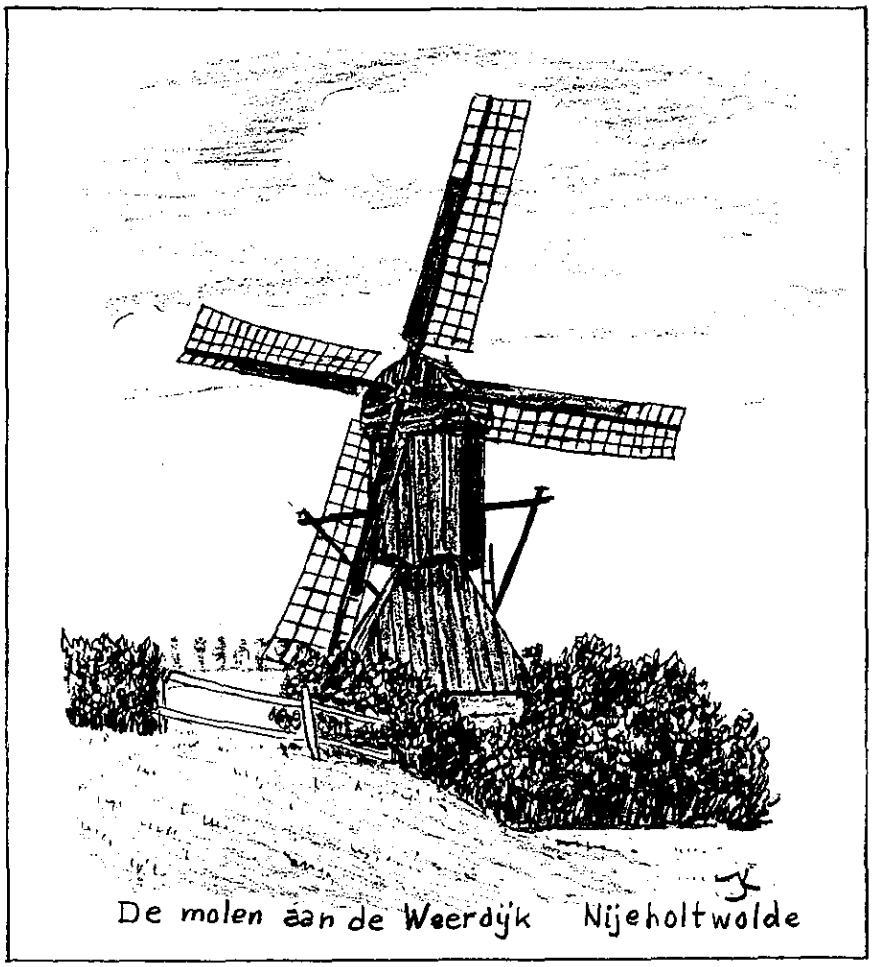

Boersma's Molen (Ni'jhooltwoolde)
Tekening: Jelle Klaver

van die boom kreeg de eigener een boete van de pelisie. As disse pelisie him laeter zien leut, wodde hi'j uutschullen veur klapekster.

Eygerslanden (koh. d. stem. 1728), n.l.
'Hoylandts en Halingen streckende van de Weesselanden tot in de Kuinder'. *Eygerslanden* zal een verschrieving wezen. Bedoeld zal wezen *Cygerslanden,* dat ok in disse bron veurkomt.

De Fok (m.)
Dit laand hadde de vorm van een zeil van een schip, vandaor de naeme.

Geertsma's Vaort (m.)

Disse vaort diende veur et vervoer van turf naor de Tjonger via de *Taconiswiek* (z.d.).

de Graverij van P. Bakker (Hooilandsverhuring 1916), n.l.

In et boekien van 1916 is d'r spraoke van 'ongeveer 4½ mad Hooiland te Nijeholtwolde achter de Graverij van P. Bakker (...)'. *Graverij* is hier een soortnaeme; *de Graverij van P. Bakker* wil zeggen: et plak daor P. Bakker vene an et ofgreven is.

De Grote Vijf (m.)

De grond is veenachtig, tegen de Tjonger an zit d'r wat klei deurhenne. Et was een lang stok laand, van de Kooiweg of tot de Tjonger an toe. Et zol kunnen dat mit *De Grote Vijf* vuuf mad bedoeld wodde (bet. *mad* : zie hfdst. III).

De Heeren Weg (krt. Waeterschop De Ontginning 1916)

Zie bi'j *Heirweg.*

Heerenwegsland (?)

Dit laand ligt an de oostkaante van de Heirweg.

Heirweg (schr.)

a. *Oude Heerenweg* (Eekhoff 1850)

b. *De Heeren Weg* (krt. Waeterschop De Ontginning 1916)

De Heirweg was een onderdiel van een belangrieke verbiening doe de Rieksweg bi'j de Ooievaar (Hw) nog niet deurtrokken was. Bet. *Heerenweg/Heirweg* : zie bi'j *De Rieksweg* in de list van Hw.

Cefé De Hoop (m.; schr.)

Dit cefé ston op 'e hoeke van de Heirweg, de Stadburen en de Weerdiek. Et lag an de deurgaonde weg van Stienwiek naor Frieslaand. Ooit woonde hier Jan de Hoop, schrift Heida in *De Stelling* (1987: 15). Mar wat was d'r eerder, de fn. of de naeme van et cefé?

Hoylandts sloot (stem- en flor. koh. 1708), n.l.

Jansje Jellesland (koh. d. stem. 1728), n.l.

'vier dachmad uiterdyken streckende uit de Kuinder tot aan Jansje Jellesland'.

Et Karkebossien (m.)

Dit bossien het warschienlik eigendom west van de karke.

De Kleine Ontginning (m.)

In de Kleine Ontginning staon mar vier boereplaetsen, dat zodoende de naeme.

De Kooi (m.)

a. *Eendenkooi* (schr.)

In 1886 gaf Keuning Willem III vergunning veur et stichten van een entekooi in Nhw. Now is et een netuurgebied. D'r is een ofpaolingsrecht van 400 meter. De veeboeren holen rekening mit de Kooi: d'r wodt mi'jd as de wiend van de kooi of is.

de Kooiplaats (F.A.; schr.)

D'r het een kooiker west die laeter een boerderi'je bouwd het die hi'j *de Kooiplaats* nuumde. Bet. *plaats* : zie bi'j *plaets(e)* in hfdst. III.

De Kooiweg (m.; schr.)
Disse weg lopt van de Rieksweg naor de Schipsloot in Ni'jlaemer. Zie ok bi'j *De Kooiweg* in de list van Hw.
De Kop van Keizer (m.)
Dit stok laand was wat hoger as de grond d'r omme henne. Daoromme wodde et *de kop* nuumd. *Keizer* was eigener.
De kop aan de Tjonger (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
Warschienlik is 'kop' hier een soortnaeme, vgl. de tekst in et boekien uut 1916: 'Hooiland aan de Tjonger onder Nijholtwolde, "de ongeveer 2½ mad", eenmaal te maaien. De kop aan de Tjonger mag tweemaal gemaaid worden voor 17 Sept.'
Bet. *kop* : zie hfdst. III.
Kuinder (koh. d. stem. 1728)
Zie bi'j *De Tjonger* in de list van Diz.
De Lycklama à Nijeholtsloot (m.)
a. *voorm: Lijcklama-vaart* (Eekhoff 1850)
Dit was eerder een turfvaort. Ongeveer in et verlengde van wat op 'e kaorte angeven is as *De Lijcklama à Nijeholtsloot*, de kaante van de Tjonger op, staot op 'e kaorte van Eekhoff: *voorm: Lijcklama-vaart.* Lycklama à Nijeholt is de naeme van een geslacht daor deur de iewen henne mannelike vertegenwoordigers van grietman west hebben van o.e. WSt., OSt., Opsterlaand en Utingerediel.
voorm: Lijcklama-vaart (Eekhoff 1850)
Zie bi'j *De Lycklama à Nijeholtsloot.*
van Maanenhoeve (schr.; F.A.)
a. *van Manenhoeve* (F.A.)
Disse boerderi'je is nuumd naor iene die veul veur et ontginnen van 'de Ontginning' daon het. Neffens de F.A.-gegevens zol de van Maanenhoeve wat oosteliker liggen.
van Manenhoeve (F.A.)
Zie bi'j *van Maanenhoeve.*
Mastenbroek (m.)
Dit is een lang stok laand. Et ligt naost de Ontginningsweg. Naarding daenkt dat de naeme Mastenbroek (bi'j Oosterwoolde in zien geval) een importnaeme uut Overiessel is (1957: 46). *Mast* kan bgl. betekenen 'paol', 'den of pijnboom', mar ok 'varkenvoer van ekkels en beukeneuties' (WNT).
De Metwost (m.)
Zie bi'j *De Metwost* en variaanten in de list van Hw.
De middelcamp (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
Het Molenland (m.)
Op dit stokkien laand het vroeger een meule staon. De grond is d'r veenachtig.
Nooitgedacht (schr.; F.A.)
De naeme *Nooitgedacht* staot op een plaetse an de Kooiweg. Vroeger weren d'r

twie entekooien an de noordkaante van die weg. Op iene d'r van het Jelle Bloem een plaetse bouwd. Die Jelle Bloem woonde an de Tjonger, en hadde nooit docht dat hi'j nog es op 'e dempte kooi wonen zol, dat zodoende de naeme *Nooitgedacht.*

De Oelepolle (m.)

De grond is hier veenachtig. Vroeger was dit roeg laand, vandaor de naeme *Oelepolle.* Zie ok bi'j *polle* in hfdst. III.

De ongeveer 2½ mad (Hooilandsverhuring 1916), n.l.

In et boekien uut 1916 is spraoke van 'Hooiland aan de Tjonger onder Nijholtwolde, "de ongeveer 2½ mad" (...)'. Bet. *mad* : zie hfdst. III.

De Ontginning (m.; schr.)

Dit was een stok vene dat om 1930 henne anmaekt is, tussen wat now de Kooiweg is en de Kleine Ontginning (bi'j de Ontginningsweg).

Ontginningsweg (schr.)

Dit is een hadde diek, een ontslutingsweg naor de vier boereplaetsen van de Kleine Ontginning.

Oude Heerenweg (Eekhoff 1850)

Zie bi'j *Heirweg.*

Et Petgat (m.)

Dit was een uutveend stok grond, dat dichte maekt is doe de parallelweg naost de Rieksweg anlegd is.

De Pettens (m.)

De Pettens in Ni'jhooltwoolde ± 1925

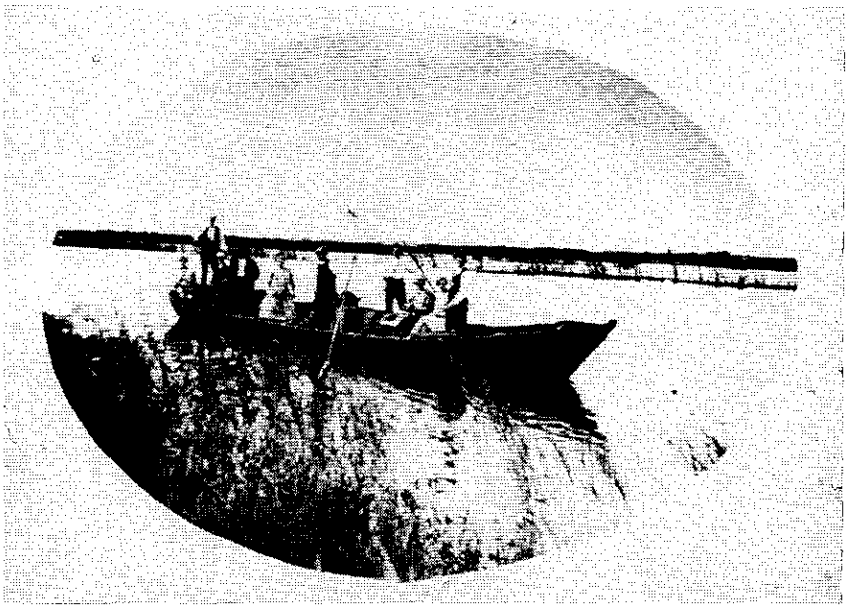

Vroeger een uutveend stok grond, om 1930 henne anmaekt. Zie ok bi'j *De Pettens* in de list van Hw.
De Poolder van Hettema (m.)
Leegachtige veengrond.
De Poolder van Koopstra (m.)
Leegachtige veengrond (poolder). Koopstra was eigener.
De Priesterkamp (m.)
a. *de Prysterkamp* (F.A.)
Meer as ien keer is d'r in et veldnaeme-achief van de F.A. spraoke van de Prysterkamp. Uut *It Heitelân* 1927 nr. 32 wodde overneumen dat et om 2.71.90 bunder hujlaand gaot. Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
de Prysterkamp (F.A.)
Zie bi'j *De Priesterkamp.*
De Rieksweg (m.)
Zie bi'j *De Rieksweg* en variaanten in de list van Hw.
De rietcamp (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
Bet. *camp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.
Roelof Jans landen (stem- en flor. koh. 1708), n.l.
'streckende van de Scheene in de Kuinder'.
Het Roode Hert (m.; schr.)
An et stok laand kuj' nog zien dat hier een huus staon het. Et is wat hoger. Het Roode Hert was in de veurige ieuw een kroegien. Et ston omdebi'j honderd meter an de oostkaante van de klokkestoel van Nhw, an de noordkaante van de Weerdiek. Neffens gegevens uut et F.A.-veldnaeme-archief zol *it Roode Hart* in Hw staon hebben (zie bi'j *it Roode Hart* in de list van Hw).
De Rottinge Negen (m.), n.l.
De infermaant die disse naeme opgaf, wus et plak niet goed meer an te wiezen daor De Rottinge Negen legen het. Kalma 1949 geft veurbeelden van naemen mit *rotte/rottige*, daor dit woord 'minne' (grond) in betekent, bgl. in Staveren *de Rottige Tsiene*, in Ni'jtriene *de Rottige miente* en in Westermeer *de Rottige Fjouwer* (46-47). Wie wet het *rottinge* in *De Rottinge Negen* ok disse bet.
sandsloot (koh. d. stem. 1728), n.l.
'twee dachmad hoylandt streckende van sandsloot tot aan de uiterdyk sloot'.
De Scheene (m.; schr.)
Zie bi'j *De Scheene* in de list van Diz.
De Scheenebos (m.)
Vroeger een stok bos dat an de Scheeneweg lag.
De Scheeneweg (m.; schr.)
De Scheeneweg lopt veur een pat op 'e greens van Nhw en Wolvege, veur een eer pat op 'e greens van Nhw en Hw. Et is een hadde diek.
De Schoter Uterdieken (m.)
a. *Uiterdyken* (stem- en flor. koh. 1708)

De Schoter Uterdieken liggen an de westkaante van de Schoterbrogge (Hw) en an de zuudkaante van de Tjonger tot an de Schipsloot in Ni'jlaemer. Neffens iene van de infermaanten gaon ze alderdeegst an Schoterziel toe. Et is beste grond, d'r zit klei deur.

de Schoterzanden (Hooilandsverhuring 1916)

Neffens et boekien uut 1916 zollen de Schoterzanen niet alliend in Hw, mar ok nog in Nhw te vienen wezen.

De Slingerweg (m.; schr.)

Zie bi'j *De Slingerweg* in de list van Hw.

Somerdyk (stem- en flor. koh. 1708), n.l.

Neffens disse bron zol d'r in Nhw een zoemerdiek legen hebben. Die is liekewel op 'e kaorte van Eekhoff van 1850 niet weeromme te vienen.

De Spoorlijn (m.)

a. *den Staatsspoorweg* (Hooilandsverhuring 1916)

Deur de anleg van de spoorlijn is et laand van de boerderi'jen nogal versnipperd. De spoorbaene is mit zaand uut de Knienebargen bi'j De Blesse anlegd. D'r wodt wel verteld dat doe de spoorbaene anlegd is, d'r een wagon mit warkvolk in de petgatten reden is. Die wagon zol d'r in zitten bleven wezen, en moet now nog onder de spoorbaene zitten.

Spoorzicht (schr.)

Naeme van een boereplaetse die mit de veurkaante naor et spoor staot.

den Staatsspoorweg (Hooilandsverhuring 1916)

Zie bi'j *De Spoorlijn.*

De Stadburen (m.; schr., o.e. Eekhoff 1850)

Zo wodt een pat van Nhw nuumd, van de Heirweg of tot Ni'jlaemer an toe. Neffens oonze infermaant was de uutspraoke van *Stadburen* vroeger *Stadboeren.* Disse 'Stadboeren' weren rieke boeren. Ze woonden in Ni'jlaemer an de oostkaante van de Schipsloot. Ze reden in glaezen waegens, wiels de 'boerties' in Nhw 'koemelkers' weren. Hepkema (z.j.: 536) geft as verklaoring dat de huzen in disse buurte dichter op mekeer staon. De heer J.I. de Groot uut 's-Hertogenbosch stuurde oons een netisie toe over de naeme *Stadburen.* Hi'j legt *stad* uut as 'verstevigd plak an de wal', ok op grond van wat Moerman (1956: 219) d'r over zegd het: die gaot uut van mnl. *stade* = 'oever'; De Groot daenkt an een stee om over te laeden in de noord-zuudverbiening.

De Sûgersturt (m.)

Friese naeme. Fri. *sûger* = Ned. zuiger; Fri. *sturt* = Ned. staart. Dit stok laand zal wel neffens de vorm zien naeme kregen hebben.

De Taconiswiek (m.)

Disse wiek is naor de eigener nuumd, Taconis. *Wiek* is een algemiene naeme veur een ziedvaort in verveningsgebieden.

Et Taconis Verlaat (m.)

Dit moet een sluus west hebben. De turfschippers die uut de veenderi'jen van Nhw

kwammen, gongen deur dit verlaot om via de Taconiswiek in de Tjonger uut te kommen. Dit verlaot zal nuumd wezen naor de Taconis daor ok de Taconis Wiek naor nuumd is (z.d.).

De Tentepolle (m.)

Veurdat dit laand anmaekt was, stonnen op disse tentepolle turfmaekershusies, tenten en klinten. De turfmaekers konnen hier deur de weke slaopen en eten; zundags gongen ze naor huus. Bet. *polle* : zie hfdst. III.

De Tjonger (m.; schr.)

a. *Kuinder* (koh. d. stem. 1728)

Zie bi'j *De Tjonger* in de list van Diz.

Uiterdyken (stem- en flor. koh. 1708)

De uterdieken liggen tegen de Tjonger (doe *Kuinder* nuumd) an (zie ok bi'j *De Schoter Uterdieken*).

uiterdyk sloot (koh. d. stem. 1728), n.l.

'twee dachmad hoylandt streckende van sandsloot tot aan de uiterdyk sloot'.

Ulepôlle (F.A.)

a. *Ule-Pôlle* (F.A.)

Dit perceel ligt tegen de Oelepolle (z.d.) an. Bet. *oelepolle* : zie bi'j *polle* in hfdst. III.

Ule-Pôlle (F.A.)

Zie bi'j *Ulepôlle.*

Voormalig Coehoorn (?)

D'r zit hier wat klei deur de grond. Et is een hoekien laand in een oolde bocht van de Tjonger. De betekenis kan 'koolde hoeke' (*horn* = 'hoeke') wezen, vgl. *De Kohoarnen* in Opsterlaand (Beetstra 1987).

De Vuufmad (m.)

Naeme van een stok veengrond an de Tjonger. Bet. *mad* : zie hfdst. III.

De Weerdiek (m.)

a. *Weerdijk* (schr.)

b. *Weer Dyk* (Schotanusatlas 1718)

Disse diek lopt van de Rieksweg of tot an de hoeke Stadburen-Heirweg. Zie ok bi'j *De Weerdiek* in de list van Hw.

Weerdijk (schr.)

Zie bi'j *De Weerdiek.*

Weer Dyk (Schotanusatlas 1718)

Zie bi'j *De Weerdiek.*

Weesenkamp (koh. d. stem. 1728), n.l.

Zie bi'j *Wezekamp.*

Weesselanden (koh. d. stem. 1728), n.l.

'streckende van de Weesselanden tot in de Kuinder'. Zie ok bi'j *Wezekamp.*

Wezekamp (stem- en flor. koh. 1708), n.l.

a. *Weesenkamp* (koh. d. stem. 1728)

Dit kan, krek as de *Weesselanden,* laand van wezen west hebben. In disse naemen

kan liekewel ok et uut et oostmnl. bekende woord *wése* 'gröslaand', 'hujlaand' (vgl. Duuts *Wiese*) te lezen wezen. Ok in Schoterlaand kommen *Wezelannen* (en variaanten) veur. Veur dat gebied wodt *weze* verklaord as 'leeg laand' (Beetstra 1987: 217). Bet. *kamp* : zie bi'j *kaamp(e)* in hfdst. III.

Wiebegies polle (m.)
Dit het laand van een zekere Wiebe west. D'r het vroeger een boerderi'je op staon. Bet. *polle* : zie hfdst. III.

De Wiendhond (I) (m.)
a. *De Windhond* (schr.)
Naeme van een cefé dat an de noordkaante van de Weerdiek ston, krek tegen de Slingerweg over die op 'e Weerdiek uutkwam. Waor disse naeme weg komt, is oons niet bekend.

De Wiendhond (II) (m.)
a. *De Windhond* (schr.)
Naeme van een vroeger buurtien: aenlik et vroegere dörpien Hw. De husies die d'r stonnen bin allegeer ofbreuken. Et plak daor et buurtien was, is op 'e kaorte arceerd.

De Wildernis (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
De ligging van dit stok hujlaand is onbekend. Et laand wodde verhuurd mit et rietgewas; de huurder moch twie keer mi'jen veur 15 september.

De Windhond (schr.)
Min of meer officiële naeme van *De Wiendhond (I)* en *(II)*, z.d.

de Zanden (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
In et boekien uut 1916 is spraoke van 'hooiland (...) van de petten tot de Zanden (...)'.

de Zandweg (Hooilandsverhuring 1916), n.l.
In et boekien uut 1916 is spraoke van 'Hooiland te Nijholtwolde, tusschen den Zandweg en den Staatsspoorweg (...)'. Et is niet dudelik waor disse 'Zandweg' lag. Misschien is 'Zandweg' hier as soortnaeme bruukt, mar et kan ok de weg naor de Zanden west hebben.

De Zesmad (m.)
Uutveende, veenachtige grond. Et is een laankachtig stok laand, dat tot de spoorlijn an toe lopt. Bet. *mad* : zie hfdst. III.

De Zwaan (m.; schr.)
Naeme van een cefé.

List van ofkottings

B.B.	=	'Benificiaal-boeken bevattende het quartier van de Zevenwouden'. In: *Benificiaalboeken van Friesland.* Leeuwarden, 1850.
bet.	=	betekenis
bgl.	=	bi'jglieks (= bi'jveurbeeld, misschien)
Diz	=	Der Izzerd
F.A.	=	Fryske Akademy
flor. koh.	=	floreenkohieren
fn.	=	femilienaeme
Fr.	=	Fraans
Fri.	=	Fries
Fri. Wb.	=	Dijkstra, W., *Friesch Woordenboek,* 2 dln. Leeuwarden, 1900-1911. of: Zantema, J.W., *Frysk Wurdboek. frysk-nederlânsk.* Leeuwarden, 1984.
Fr. Pln.	=	*Fryske Plaknammen*
gem.	=	gemiente
gen.	=	genitief (2e naemval)
Hp	=	Hooltpae
Hw	=	Hooltwoolde
koh. d. stem.	=	kohier der stemmingen
krt.	=	kaorte
lat.	=	latien
L. C(rt).	=	Leeuwarder Courant
m.	=	mondelinge opgifte
mnl.	=	middelnederlaans
Mnl. Wb.	=	Verwijs, E., J. Verdam en F.A. Stoett, *Middelnederlandsch Woordenboek.* 11 dln. 's-Gravenhage, 1885-1941.
Ned.	=	Nederlaans
Nhw	=	Ni'jhooltwoolde
n.l.	=	was niet te lokaliseren
nnl.	=	ni'jnederlaans
Np	=	Ni'jhooltpae
NRF	=	*Nederlands Repertorium van Familienamen. II. Friesland.* Assen, 1964.
o.e.	=	onder ere(n)
ogerm.	=	ooldgermaans
oorspr.	=	oorspronkelik
OSt.	=	Oost-Stellingwarf
RWS	=	Riekswaeterstaot (bi'jlaoge bi'j een brief van RWS van 9 oktober 1984)

schr.	=	schriftelik
Stell.	=	Stellingwarfs
t.a.p.	=	'ter aangehaalde plaatse'
Top. Mil.		
Krt.	=	*Topographische en Militaire Kaart.* 1864.
vgl.	=	vergeliek
vkb.	=	verkoopboekien
Wkl.	=	Winkler, J., 'Lijst van Friesche Eigennamen'. In: Dijkstra, W., *Friesch Woordenboek* , 2 dln. Leeuwarden, 1900-1911.
WNT	=	Vries, M. de, L.A. te Winkel e.a., *Woordenboek der Nederlandsche Taal.* 's-Gravenhage etc., 1882-.
wrs.	=	warschienlik
WSt.	=	West-Stellingwarf
ww.	=	warkwoord
z.d.	=	zie daore
z.j.	=	jaor van uutgifte is niet opgeven
zn.	=	zo nuumde
z.p.	=	plak van uutgifte is niet opgeven

Literatuur

(Zie veur de ofkotte titels in de list van ofkottings)

Beetstra, W.T.
1987 *Toponimen en toponimyske eleminten yn Fryslân.* Ljouwert.
Bloemhoff-de Bruijn, Ph.
1982 *Veldnaemen van Stellingwarf. Diel I. Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop* Oosterwoolde.
1984 *Veldnaemen van Stellingwarf. Diel II. Donkerbroek.* Oosterwoolde.
Bouwer, K.
1970 *Cultuurlandschapsvormen aan de westzijde van het Drents plateau.* Groningen.
1972 'Nederzetting, verkaveling en grondbezit'. In: Bosje, K. en J.J. Spahr van der Hoek (eds.), *Oldeberkoop.* Leeuwarden, 39-56.
Groot, J.I. de
1987 'Stellingwerver toponiemen. Ter Idzard'. In: *De Stelling* 22 (jg. 6), 7-8.
Gysseling, M.
1984 'Speurtocht naar Frieslands oudste namen'. In: Arhammer, N.R., Ph. H. Breuker e.a. (eds.), *Miscellanea Frisica.* Assen, 243-247.
Heeroma, K.
1958 'Grenswateren'. In: *Fr. Pln.* XI, 42-45.
Heida, P.
1987 'Brief over Nijeholtwolde'. In: *De Stelling* 22 (jg. 6), 15.
Hepkema, J.
z.j. *Eenvoudige Memories en Bemerkingen langs straten en wegen voor Landgenoot en Vreemdeling.* Z.p.
Hielkema, W.
1939a 'Kor-n as plakoanwizing'. In: *It Heitelân* 21, 104-106.
1939b 'Yetris Kor en Kor-n'. In: *It Heitelân* 21, 155-156.
Huizinga, A.
1957 *Encyclopedie van voornamen.* Amsterdam.
Jager, W.J. de
1984 *Landschapsscriptie Waterschap De Ontginning.* Z.p.
Jong, W. de
1962 'Oosterwolde'. In: *Fr. Pln.* XIII, 30-59.
Kalma, J.J.
1949 *Fryske Plaknammen II.* Leeuwarden.
Middendorp, F.
1984 'Nijeholtwolde'. In: *De Stelling* 12 (jg. 3), 5-8.

Miedema, H.T.J.
1979 *'Reahel* Problems, the Homonym *hel* and the Distribution of Old Frisian and Middle English *breg* 'bridge'.' In: Arhammer, N. en T. Hoekema (eds.), *Scripta Frisica.* Grins, 155-162.
Moerman, H.J.
1956 *Nederlandse Plaatsnamen. Een overzicht.* Brussel.
Mulder, G.
1972 'De Stellingwerfse dorpsnamen (I)'. In: *Driemaandelijkse Bladen* 24, 117-134.
Naarding, J.
1957 'Stellingwerfse Toponiemen'. In: *Fr. Pln.* X, 39-48.
Oosterwijk, T.H.
1952 *De Vrije Natie der Stellingwerven.* Assen.
1972 'Centrale plaats in Zuidoost-Friesland'. In: Bosje, K. en J.J. Spahr van der Hoek (eds.), *Oldeberkoop.* Leeuwarden, 57-80.
Postma, O.
1939a 'In pear opmerkingen'. In: *It Heitelân* 21, 132-133.
1939b 'Kor-n'. In: *It Heitelân* 21, 177.
1950 'Lânnammen yn forbân mei mienskiplik lângebrûk'. In: *Fr. Pln.* III, 7-11.
Rapport voor de Ruilverkaveling Midden-Tjonger. 1974
Schaar, J. van der
1975 *Woordenboek van voornamen.* Utrecht/Antwerpen [8].
Schönfeld, M.
1955 *Nederlandse Waternamen.* Amsterdam.
1980
(1950[2]) *Veldnamen in Nederland.* Arnhem.
Sipma, P.
1966 *Fryske Nammekunde II.* Drachten.
Wieringa, J.
1981 *Drentse Veldnamen. Kaartblad 30. Drijber.* Groningen.

Inhoold

Inleiding (Ph. Bloemhoff-de Bruijn) 7
Heufdstok I: De drie dörpen (Y. Duursma) 11
Ligging en bodem 11
Der Izzerd 13
Verkaveling Der Izzerd 1738 17
De Rizziger Stienze 18
De Ruskemaoden 22
Hooltwoolde 30
Ni'jhooltwoolde 31
Heufdstok II: De dörpsnaemen (Ph. Bloemhoff-de Bruijn) 32
Heufdstok III: De veurnaemste toponymische elementen
(Ph. Bloemhoff-de Bruijn) 34
Heufdstok IV: Alfabetische naemelisten
(Y. Duursma en Ph. Bloemhoff-de Bruijn) 40
1. Der Izzerd 41
2. Hooltwoolde 59
3. Ni'jhooltwoolde 79
List van ofkottings 88
Literatuur 90
Inhoold 93

De Jood
De Miedweg
De Oostelijke reed
De Kleine Mie
Et Korendeel
Korendeelsloot
Louw Ales Hichte
De Hoge Veenpoolderdiek
Wad op de Mie
De Oolde Tjonger
De Anne Meeuwes Landen?
De Oele-polle
Harm Paulussen
De Grote Mie
De Binnenringvaart
De Dolten
De Buitenringvaart
Herman Maatman zien veentjen
De Ruskemaoden/ Van Stirum
De Hoge Veenpoolderdiek
De noordelijke Ondergronden
Noorder Kanaal
De Zahen
Ensing zien Bouwgien/ Et Jodenkerkhof
De Tjonger/Kuinder
De Doorbraak
Santsloot
Ruskemadenweg
De Hoge Akkers
De Gietersee poolder
Et Hasker-land
De Wester-poolder
De onslechte maden
Molenpolle
De Zwanehals
De Hemmen (II)
Groenesteeg
De Turfkop
Acpelaand/ Johannes Pooldertien/ Poepekaamp (o.e.)
De Zwanehals
Antje Ypes Wad
Oosterkanaal
De Grauwtije
De Hemman (II)
Et Gemaal van Diz
Oostersebrug
De Zeemerdiek
De oostelijke ondergronden
Sickenga Kavel
Et Blauwe Hekke
Vogel-kooi
De Peerse koppen
De Zegen-reed
De Zestien mad
De Negen mad Wester-kamp
De Opslag
Retlandsloot
Riet-land
De Zeuven mad
Binnenkanaal
De Kavelstreek
De Noordreed
De Brugsloot/Heiomavaart
Hamersbroggien
De Vuuftien mad
De Binnenringvaart
De Haegen
De Heide
Brug Reed
De Twieg
De Postbrug
Lange Petgat
De Middenreed
De Buhun
Het Weer van Ensing
De Inmalingskanaal
De Varkenbos
De Polder van M.J. Siekenga Ondergronden
Et Weer / De Weren
Viccarieland
De Sintaldiek
Ruskemadenweg/
De Slingerweg
Oostersche waterlossing
Kalma's pad
Jellema's bos
De Kelderbos
Zwarte W
Viccarie
Waterlossing

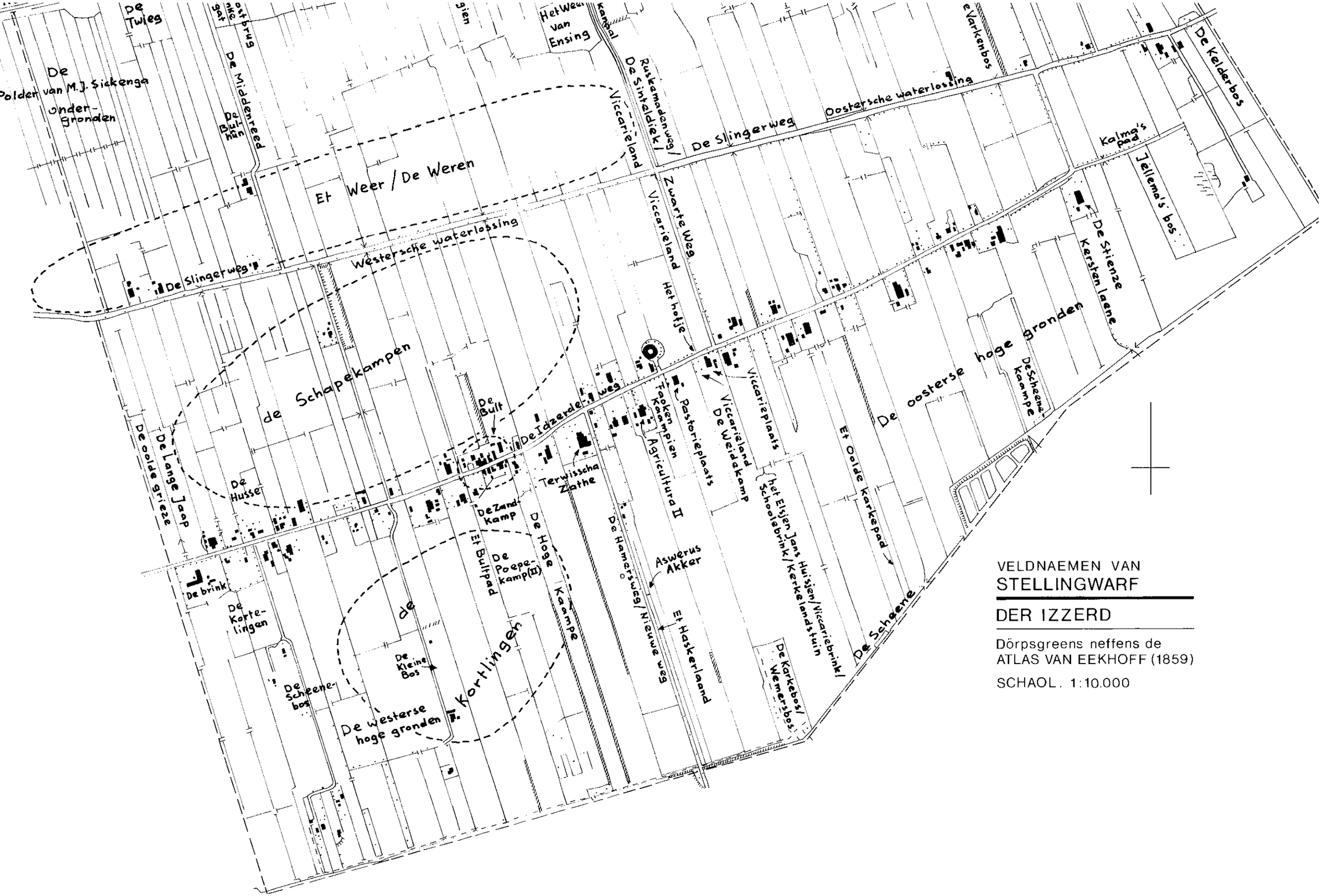

VELDNAEMEN VAN
STELLINGWARF

DER IZZERD

Dörpsgreens neffens de
ATLAS VAN EEKHOFF (1859)

SCHAOL. 1:10.000

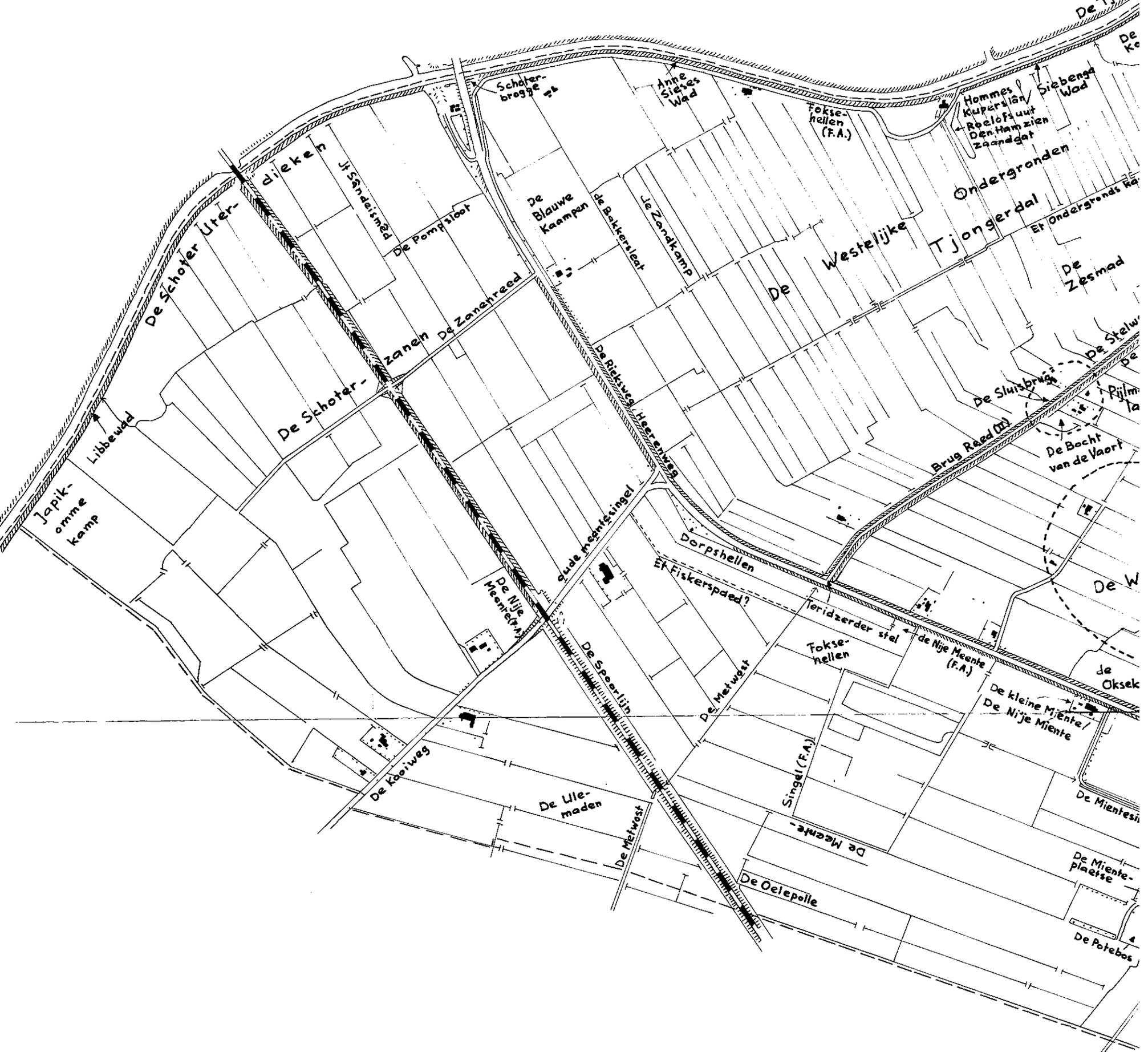
De Schoter Uter-dieken
Jt Sandeismêd
De Pompsloot
Schoterbrogge
Anne Sieses Wad
De Blauwe Kaampen
de Bakkersleat
Je Zandkamp
Foksehellen (F.A.)
Hommes Kuperslân / Roelofs uut Den Ham zien zaandgat
Siebenga Wad
Ondergronden
Et ondergronds ka
De Westelijke Tjonger dal
De Zesmad
De Zanehreed
De Schoter-zanen
Libbewad
Japik-omme kamp
De Rieksweg / Heerenweg
De Sluisbrug
Brug Raed (III)
De Bocht van de Vaart
gude meantsinger
Dorpshellen
Et Fiskerspaed?
De Nije Meente (F.A.)
De Speerlijn
De Metwast
Foksehellen
Teridzerder stel
de Nije Meente (F.A.)
De kleine Miente / De Nije Miente
Singel (F.A.)
De Meente-
De Kooiweg
De Ulemaden
De Metwast
De Oelepolle
De Miente-plaetse
De Potebos

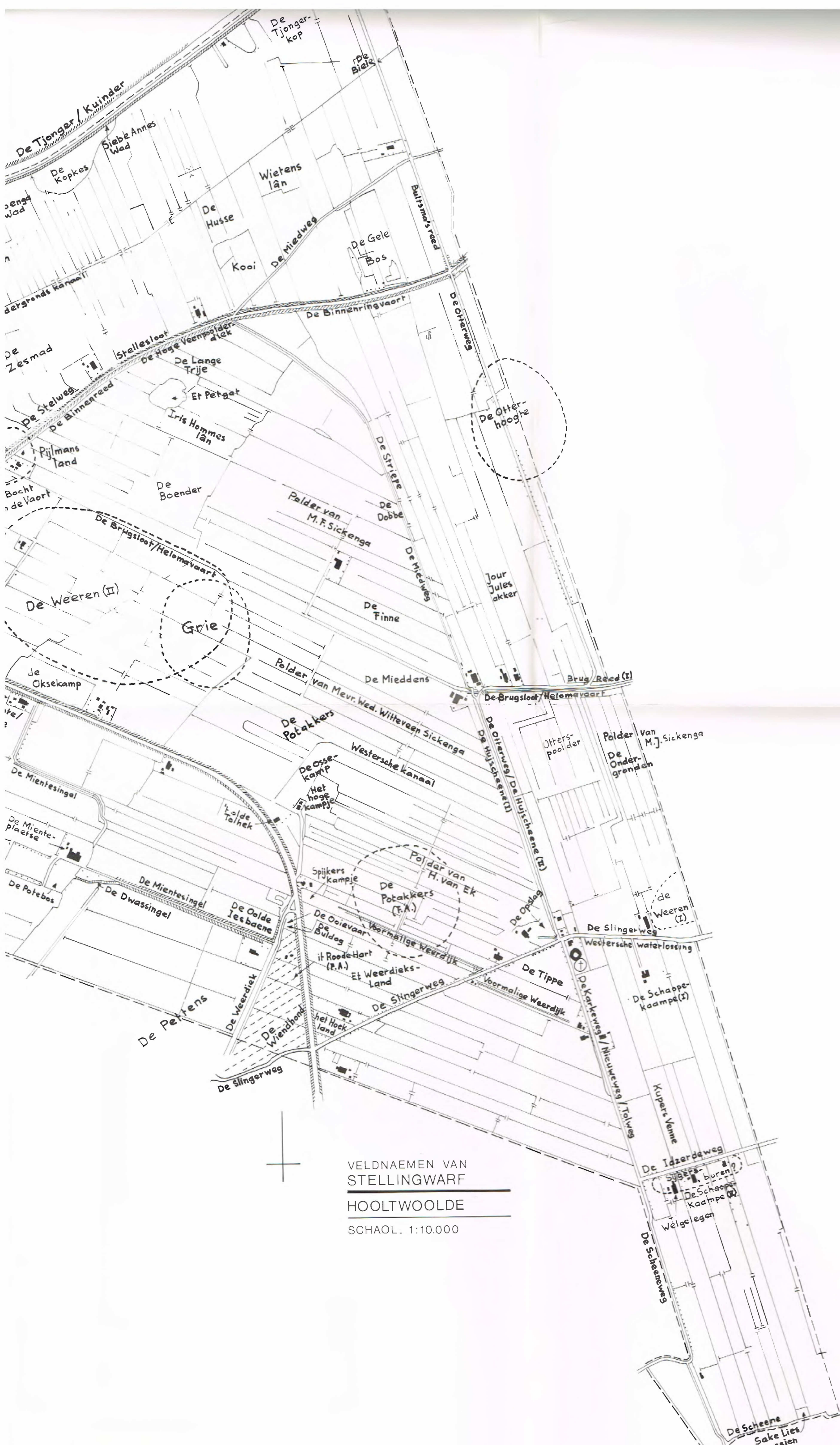

VELDNAEMEN VAN
STELLINGWARF

HOOLTWOOLDE

SCHAOL. 1:10.000

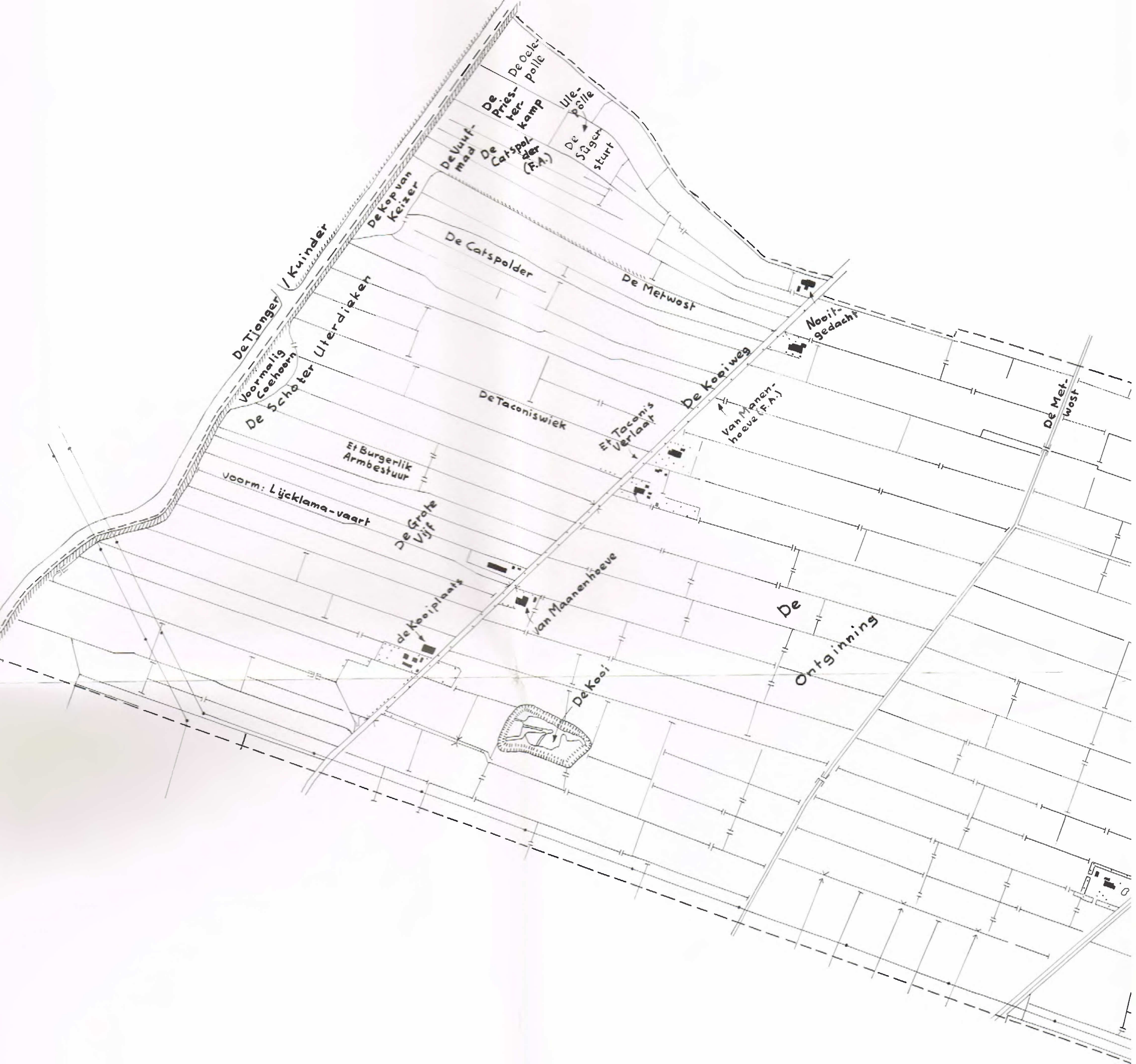
De Oele-polle
De Priester-kamp
Ule-polle
De Vuut-mad
De Catspolder (F.A.)
De Sûgersturt
De Kop van Keizer
De Catspolder
De Metwost
De Tienger
/ Kuinder
Voormalig Coehoorn
De Schoter Uterdiaken
Nooit-gedacht
De Koeiweg
De Taconiswiek
Et Tacon's Verlaat
Van Manen-hoeve (F.A.)
De Met-wost
Et Burgerlik Armbestuur
Voorm: Lijcklama-vaart
De Grote Vijf
de Koeiplaats
Van Maanenhoeve
De Ontginning
De Kooi

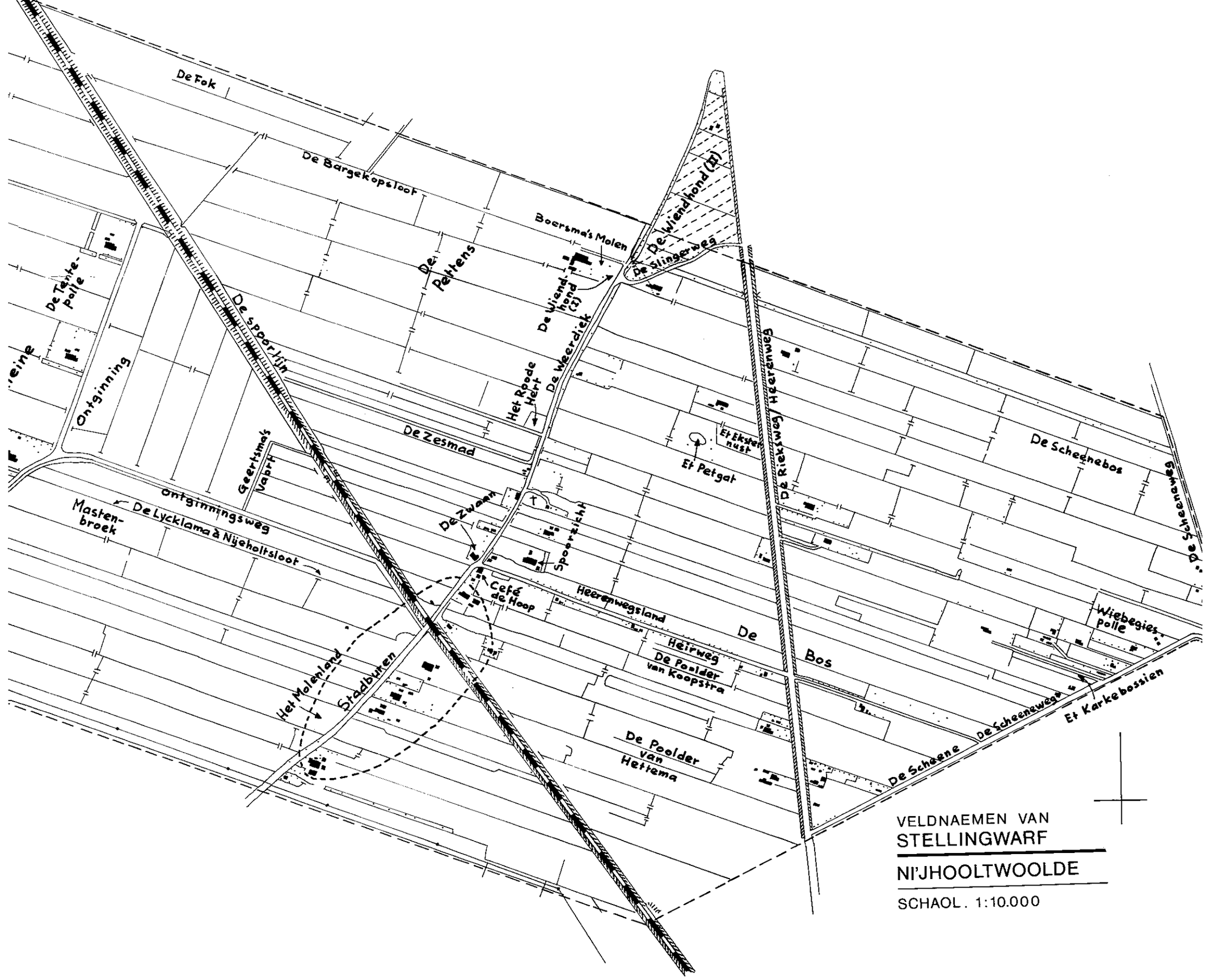

VELDNAEMEN VAN
STELLINGWARF

NI'JHOOLTWOOLDE

SCHAOL. 1:10.000

ISBN 90 6466 052 2

Et veldnaeme-onderzuuk in de gemienten Oost- en West-Stellingwarf is een projekt van de Stellingwarver Schrieversronte. Et het as doel om alle veldnaemen in dat gebied die nog in levendig gebruuk binnen, vaaste te leggen, en et slöt an bi'j et projekt Stellingwarfs Woordeboek.
In de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf* konnen in 1982 en 1984 as risseltaot van et veldnaemewark uutbrocht wodden, diel 1 (*Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop*) en diel 2 (*Donkerbroek*).
Dit dadde diel het veur een belangriek pat et wark west van de heer Y. Duursma van Der Izzerd, indertied boer, en nog altied een kiebig verieningsman en liefhebber van historisch onderzuuk van zien kontreinen. De veldnaemen van de drie dörpen Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde die in dit boek beschreven wodden, bin haost allegeer deur him vaastelegd. Et typisch naemkundige pat van dit boek kwam veur rekening van drs. Ph. C. G. M. Bloemhoff-de Bruijn, die as dialektoloog verbunnen is an de Iesselakademie in Kaampen.